

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ. 1907

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οι διδάσκαλοι του Γένους: Θεόκλητος Φαρμακίδης υπό Παντελή Μ. Κωντογιάννη	Σελ. 66
Αθηναίοι Γαργαροί και Σελλοί Δωδωναίοι υπό Κ. Σάθα (συνέχεια)	73
Αι εντολαί της υγιεινής κατά τον Ιατρόν J. Héricourt (μετάφρασις Θ. Φλωρά)	87
Ελληνική Άνοιξις υπό Γεώργιου Χάσσημαν (μετάφρ. Γ. Σ.) (συνέχεια)	94
Η αφύπνισις του λογικού των νεογνών (μετ. Χ.) (τέλος)	97
Η Βασίλισσα του Δάσους Λήγημα Στέλμας Λάγκελερ (μετά- φρασις Γ. Σ.)	110
Χρονικά	124
Μικραί αναμνηστικαί	126

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΟΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

42 - ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ - 42

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ 1 ΔΡΑΧΜΗ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΩΦΕΛΙΜΟΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΙΔΡΥΘΕΙΣ ΤΩ 1899 ΥΠΟ Δ. ΒΙΚΕΛΑ

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Πρόεδρος Γ. ΑΘΛΑΧΑΚΗΣ, Δ. ΛΙΓΙΝΗΤΗΣ, Αντιπρόεδρος Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ,
 ΑΡ. ΠΡΟΒΛΕΓΓΙΟΣ, Π. Ε. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΛΑΚΗΣ, Α. ΜΑΤΗΣΙΣ, Ε. ΡΩΜΑΝΟΣ,
 Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. Σ. ΣΙΡΕΪ, Γραμματεὺς Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΑΗΡΩΤΕΑ

Διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην δραχ. 10
 Διὰ τὰς λοιπὰς χώρας φράγμα χρυσῶν 12

Ἐκαστον τεύχος χωριστὰ πωλεῖται ἑρ. 1 εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 1,20 εἰς τὰς λοιπὰς χώρας.

Ἡ "ΜΕΛΕΤΗ," ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς τεύχη ἐκ σελίδων 64, κατὰ δὲ τὰς θερινὰς μῆνας, Ἰούλιον—Ἰούλιον καὶ Αὐγούστιον—Σεπτέμβριον, ἐκδίδεται ἀνὰ ἓν τεύχος, ὥστε ἕκαστος ἐτήσιος τόμος ἀποτελεῖται ἐκ δέκα τευχῶν, ἧται 640 σελίδων.

Αἱ συνδρομαὶ τῆς "ΜΕΛΕΤΗΣ," καταβάλλονται εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ Συλλόγου ἢ ἀποστέλλονται εἰς ὄνοματι αὐτοῦ διὰ συστημένων ἀπιστολῶν, ταχυδρομικῶν ἢ τραπεζικῶν ἐπιταγῶν καὶ χαρτονομισμάτων Γαλλίας, Ἀγγλίας, Γερμανίας, Αἰθιοπίας, Ἰταλίας, Ρωσίας, Ἀμερικής.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς "ΜΕΛΕΤΗΣ," λαμβάνουσι δωρεάν τὰ τέσσαρα Νέα Βιβλία τοῦ Συλλόγου, τὰ ὅποια θὰ ἐκδοθῶν κατὰ τὸ 1910. Τὰ βιβλία ταῦτα εἶναι: Ἡ Μέλλουσις Στρατιωτικῆς, κατὰ τὰ ἀγγλικὸν τοῦ στρατηγοῦ Μπαρδεν Πάουελ, ἢ Ἀγριή, κατὰ τὸν Σπένσερ, Αἱ χώραὶ τῆς Βόρειας Ἀμερικής, ἀνὰ τὸν Ἡροδότου.

Η "ΜΕΛΕΤΗ," ΤΟΥ 1907, ΤΟΥ 1908 ΚΑΙ ΤΟΥ 1909

ἀποτελεῖ τρεῖς τόμους, ἕκαστον εἰς 640 σελίδων, πολυτελῶς δεδεμένους. Ἐκαστος: δραχ. 10 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 12 διὰ τὴν Ἀλλοδαπήν. Μόνον τὸ πολυτελὲς περιβάλλωμα δραχ. 2 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 2 διὰ τὴν Ἀλλοδαπήν. Ἀπεργαγμένα ταχυδρομικῶν.

ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ ΦΑΡΜΑΚΙΔΗΣ

Ἔως τὴν ἀμνησθησάμεν εἰς προηγουμένα τεύχη τῆς Μελέτης περὶ δύο διακεκριμένων λογίων — τοῦ Κωνσταντίνου Κούμα καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, — τοὺς ὁποίους ἀνεδείξεν ἡ Θεσσαλία κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἄλλ' ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ καὶ ἄλλα ἀκόμη τέκνα τῆς, τὰ ὅποια ἀφιέρωσαν ὀλόκληρον τὸν βίον των ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, καὶ τῶν ὁποίων τὰ ὄνόματα θὰ ἀναγράφῃ ἡ ἔθνικὴ ἱστορία μετὰ τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης. Θεσσαλοὶ ἦσαν, ὡς γνωστόν, ὁ Δανιὴλ Φιλιππίδης, ὁ Ἄνθιμος Ραζής, ὁ Γρηγόριος Κωνσταντάς, ἵνα παραλίπωμεν αὐτὸν τὸν ἔθνομάρτυρα Κωνσταντίνον Ἰγγαν τὸν Βελεστινλήν, τοῦ ὁποίου ὁ φιλόπατρις βίος συγκινεῖ τόσο πολύ, θὰ συγκινήθῃ δὲ καὶ εἰς αἶωνα τὸν ἄπαντα, παντὸς Ἑλλήνος τὴν καρδίαν.

Ἐνταῦθα ὅμως θὰ γίνῃ λόγος περὶ ἄλλου τῆς Θεσσαλίας τέκνου, τὸ ὅποion ἠγωνίσθη τότε εἰς τὴν πρώτην πάντοτε γραμμὴν ὑπὲρ τῶν γραμμῶν, ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ ἀνεδείχθη καὶ ἐξετιμήθη ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους. Οὗτος δὲ εἶναι ὁ Θεόκλητος Φαρμακίδης.

Α'

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Λάρισσαν τῇ 25 Ἰανουαρίου 1781, ἐχειροτονήθη δὲ διάκονος εἰς τὸ Βουκουρέστιον καὶ πρεσβύτερος — τῇ 30 Αὐγούστου 1811, — διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Βιέννην ὡς ἐφημέριος τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας κατὰ πρόσκλησιν τῆς κοινότητος. ἔκει διέτριψεν ὀκτὼ ἔτη καὶ ἐκεῖ ἐπλούτισε τὰς γνώσεις του καὶ ἐμιέστισε τὴν διάνοιάν του μὲ τὴν γερμανικὴν σοφίαν καὶ ὥξυνε τὴν κρίσιν του καὶ ἔβηκε τὰ στερεὰ θεμέλια

τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς μεταχειρίσεως τῶν ζητημάτων, κατὰ τὴν ὁποίαν διέπρεψεν ὁ Φαρμακίδης ἀπὸ ὅλους τοὺς συγχρόνους του θεολόγους.

Εἰς τὴν Βιέννην δὲ διατρέθων ἀνέλαβε τῇ 1816 μαζί με τὸν Χιόν Κ. Κοκκινάκιν τὴν διακοπεῖσαν ἔκδοσιν τοῦ «Λογίου Ἑρμου», τοῦ γνωστοῦ τῆς Βιέννης περιοδικοῦ συγγράμματος, εἰς τοῦ ὁποῦ τὰς σελίδας κατοπτρίζεται ἡ τελουμένη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἰς τὸ Ἕθνος πνευματικὴ κίνησις. Εἰς τὸν «Λόγιον Ἑρμῆν» ἐδημοσίευσεν καὶ ὁ Φαρμακίδης πραγματείας πολλὰς καὶ πολλοῦ λόγου ἀξίας. Ἀλλὰ δὲν ἐξηκολούθησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ. Μόλις δὲ παρήλθον τρία ἔτη, ἀφότου ἀνέλαθεν αὐτὴν, καὶ ἐκλήθη — τῇ 1819 — ἀπὸ τὸν ἄγγλον φιλέλληνα κόμητα Γυλφορδ εἰς τὴν Κέρκυραν, διὰ νὰ διδάξῃ τὴν θεολογίαν εἰς τὴν ἀρτισύστατον Ἴόνιον Ἀκαδημίαν.

Μέγα ὑπῆρξε τῇ ὄντι τὸ ἔργον τῆς Κερκυραίας Ἀκαδημίας καὶ πολύτιμοι οἱ ἀγῶνες τοῦ ἀληθοῦς εὐγενοῦς λόρδου Νόρθ, κόμητος τοῦ Γυλφορδ, ὁ ὁποῖος καὶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν του περιουσίαν ἐδαπάνησεν ὄχι ὀλίγα, διὰ νὰ ἰδρῦσῃ πρῶτον μὲν τὴν Ἑταιρείαν τῶν Φιλομούσων εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔπειτα δὲ τὴν Ἴόνιον Ἀκαδημίαν εἰς τὴν Κέρκυραν. Τὸ Ἑλληνικὸν Ἕθνος ἡ ἐκτιμῆ, ἐφ' ὅσον ζῆ καὶ ὑπάρχει, τοῦ ἄγγλου εὐπατρίδου τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας καὶ θὰ ἀνακαλῆ πάντοτε εἰς τὴν μνήμην του με εὐγνωμοσύνην βαθεῖαν τὸ ὄνομά του, διότι γνωρίζει νὰ εὐγνωμονῆ. Ἀλλὰ παρέλκει ἐνταῦθα μακρὸς λόγος περὶ αὐτοῦ. Ἀρκούμεθα μόνον νὰ εἴπωμεν, ὅτι εἰς τὸ τελευταῖον ἔδρυμα συνεχέντρωσεν ὁ Γυλφορδ πολλοὺς λογίους Ἑλληνας ὡς διδασκάλους, συνεχέντρωσε δὲ καὶ μαθητὰς καὶ ἀπὸ τὴν πλησίον τῆς Κερκύρας κειμένην Ἑπειρον καὶ ἀπὸ ἄλλας ἀκόμη ἑλληνικὰς χώρας. Οὗτοι δέ, τυχόντες ἐνταῦθα θεωρητικῆς μορφώσεως, ὁποῖαν περίπου παρείχον τότε καὶ τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτήρια τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, διεκρίθησαν μετὰ ταῦτα, πολλοὶ τοῦλάχιστον ἐξ αὐτῶν, ὡς λόγιοι, ὡς ἐπιστήμονες καὶ ὡς ἡγέται τῆς πολιτικῆς, τῆς κοινωνικῆς καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς τοῦ Ἕθνους ἀναγεννήσεως.

Ἀλλ' ὁ Φαρμακίδης δὲν ἐδίδαξεν ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Ὁ Γυλφορδ, ἐκτιμήσας τὸν ἐπιστημονικὸν του νοῦν,

τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὴν Γοτίγγην τῆς Γερμανίας, ἵνα τελειοποιήσῃ τὰς ἐπιστημονικὰς του σπουδὰς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς πόλεως ταύτης. Ἦτο δὲ τὸ πανεπιστήμιον τῆς Γοτίγγης ἐν ἀπὸ τὰ ἄριστα, ἂν μὴ τὸ ἄριστον, ἐξ ὅσων εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ ἡ σοφὴ Γερμανία κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Αἱ θεωρητικαὶ ἐπιστήμαι, ἡ φιλολογία, ἡ ἱστορία, ἡ θεολογία, καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ μαθηματικαὶ καὶ αἱ φυσικαὶ ἐκαλλιεργοῦντο ἐπιμελῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς καὶ ἤκμαζον εἰς τὴν Γοτίγγην.

Ἀλλὰ πεπρωμένον δὲν ἦτο νὰ μείνῃ μακρὸν χρόνον ὁ Φαρμακίδης καὶ εἰς τὴν Γοτίγγην, διὰ νὰ ἐπιδοθῇ ἀπερίσπαστος εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν καταρτισμὸν του. Ἡ Ἑπαναστάσις ἐξερράγη καὶ ὁ Φαρμακίδης (ὅπως καὶ ἄλλοι πολλοὶ νέοι, σπουδάζοντες τότε εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς πόλεις) ἔσπευσε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀγωνιζομένην ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδα, διὰ νὰ λάβῃ καὶ ἐκεῖνος μέρος εἰς τὸν πανένδοξον ἀγῶνα. Ἀλλ' εἰς τὴν πολιτικὴν κίνησιν τῆς Ἑπαναστάσεως δὲν ἀνεμίχθη. Τούλάχιστον δὲν φαίνεται ὅτι διεδραμάτισε πρόσωπον πρωτεῶον. Ἄλλοι νέοι, εὐρωπαϊκῶς μορφωμένοι, ἀνεμίχθησαν. Κατὰ πόσον δὲ ὠφέλησε καὶ κατὰ πόσον ἔδωκεν ἡ ἀνάμιξις τῶν αὐτῶν δὲν εἶναι ἀκόμη ἐξηκριβωμένον, διότι ἡ ἱστορία τῆς Ἑπαναστάσεως μένει ἀκόμη ἀγνωστος καὶ δὲν ἠξιώθη ἐρευνητῶν. Βέβαιον μ' ὅλα ταῦτα δύναται νὰ θεωρηθῆ, ὅτι οἱ σοφοὶ οὗτοι νέοι, στερούμενοι πρακτικῆς πείρας, ἔχοντες δὲ τὴν κεφαλὴν τῶν γεμάτων ἀπὸ τὰς θεωρίας τῆς Γαλλικῆς Ἑπαναστάσεως καὶ θιασῶνται φιλελευθέρου πολιτεύματος, θιασῶνται πρὸς τούτοις τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡμερώσεως καὶ εὐκοσμίας, τὴν ὁποῖαν ἐπόθουν νὰ ἴδουν καὶ εἰς τὴν πατρίδα τῶν, περιέπεσαν, ὡς ἤττον ἐπόθμενον, εἰς ἀτυχήματα πολιτικά, τῶν ὁποίων καὶ σήμερον ἀκόμη τὰς συνεπείας δὲν κατωρθώσαμεν νὰ ἀποτινάξωμεν.

Ὁ Φαρμακίδης διαρίσθη ἀπὸ τὴν συνελλοθῆσαν εἰς τὴν Ἱππολίαν βουλὴν ἔφορος τῶν σχολείων καὶ τῆς παιδείας. Διότι ἐλήφθη, ὡς γνωστόν, φροντὶς ἀπ' αὐτὰς τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ὑπεριοχυσάσεως Ἑπαναστάσεως καὶ περὶ τῆς καλῆς λειτουργίας τῶν σχολείων εἰς τὰς ἐλευθερουμένας ἀπὸ τῶν τουρκικῶν ζυγῶν ἐπαρχίας, τὰς ἀποτελούσας τὴν ἐλευθέρην Ἑλλάδα. Ἀλλ' ὡς ἔφορος τῶν σχολείων καὶ τῆς παιδείας ὀλίγα κατώρθωσεν ὁ

Φαρμακίδης. Προσκληθείς δὲ καὶ πάλιν ἀπὸ τὸν Γουλφορδ καὶ λαθῶν ἄδειαν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν, ἀπήλθεν εἰς τὴν Κέρκυραν τῇ 23 Νοεμβρίου 1823. Δὲν παρήλθον ὅμως ὀλίγοι μῆνες, καὶ τὸ νομοτελεστικόν, τὸ εἰς τὸ Κρανίδιον ἐδρεῦον, ἐκάλεσε καὶ πάλιν τὸν Φαρμακίδην ἀπὸ τὴν Κέρκυραν — τῇ 17 Ἰανουαρίου 1824, — διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπιστάσιν τοῦ ἐθνικοῦ τυπογραφείου. Ὁ Φαρμακίδης ἐπέμενε ἀρνούμενος καὶ ἀποκρούων τὴν πρόσκλησιν. Ἐπέμενε ὅμως καὶ τὸ νομοτελεστικόν τόσον, ὥστε ὁ Φαρμακίδης, παρητήθη — κατὰ Μάιον τοῦ 1825 — ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν καὶ ἐπανήλθε πάλιν εἰς τὸ μέσον τῶν ἐπαναστατῶν. Διωρίσθη δέ, ἐπανελθὼν, καὶ ἐφημεριδογράφος τῆς Κυβερνήσεως. Ἴδου τί ἔγραφε τότε ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος περὶ αὐτοῦ: «Δὲν ἤμποροῦσε βέβαια νὰ κάμῃ καλλιτέραν ἐκλογὴν ἢ διαίρησιν διὰ τοιοῦτον ἔργον, διὰ τὸ ὅποιον ἀπαιτοῦνται φῶτα, ἐκτεταμέναι γνώσεις τῶν πραγμάτων καὶ ὑποκείμενον, ἀπολαμβάνον τὴν ὑπόληψίν της» (τὴν ἐκτίμησιν δηλαδὴ τῆς ὑμετέρας ἐλλογιμότητος).

Ἐπειδὴ δὲν προτιθέμεθα νὰ διαγράψωμεν πλήρη καὶ τελείαν εἰκόνα τοῦ ἐξόχου Λαρισσαίου, ἀλλὰ νὰ τὸν σκιαγραφήσωμεν ἀπλῶς διὰ νὰ γνωρίσωσιν οἱ ἀναγνῶσται τῆς Μελέτης» ὅποιος περίπου ὑπῆρξε, διὰ τοῦτο κατ' ἀνάγκην παρατρέχομεν πολλὰς περὶ τοῦ βίου του λεπτομερείας. Οὐδὲν λοιπὸν λέγομεν περὶ αὐτοῦ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα, τὸ ἀπὸ τοῦ 1825 μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Καποδίστρια, κατὰ τὸ ὅποιον δὲν φαίνεται διαδραματίσας πρόσωπον πρωτεύον. Ἐπὶ Καποδίστρια παρηγκωνίσθη καὶ ὁ Φαρμακίδης, ὅπως παρηγκωνίσθησαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι λόγιοι ἄνδρες, τῶν ὁποίων τὰς πολιτικὰς ἰδέας ἐξελάμψανεν ὁ Κυβερνήτης ἀνωφελεῖς, ἀπραγματοποιήτους ἢ καὶ ἐπιβλαβεῖς. Μετέστη δὲ πρὸς τοὺς ἀντικολιτευομένους. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Κυβερνήτου διωρίσθη — τῇ 14 Ὀκτωβρίου 1832 — ἔφορος τοῦ κεντρικοῦ καὶ τοῦ προκαταρκτικοῦ σχολείου. Τὰ δύο ταῦτα σχολεῖα ἐλειτούργουν εἰς τὴν Αἴγιναν.

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάβασιν τοῦ Ὀθωνος εἰς τὸν νεοπαγῆ θρόνον τῆς Ἑλλάδος ὁ Φαρμακίδης διωρίσθη μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς συντάξεως σχεδίου περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ διοργανισμοῦ τοῦ ἀρτισυστάτου βασιλείου — τῇ 15 Μαρτίου 1833, —

εἰργάσθη δὲ ἐνθουσιωδῶς ἕνα ἀνακηρυχθῆ αὐτοκέφαλος ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τέλος τοῦ Ὀθωνος ὁ Φαρμακίδης διωρίσθη — 25 Ἰουλίου 1833 — γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐπίτιμος καθηγητῆς τῆς Θεολογίας — 15 Ἰανουαρίου 1837 — εἰς τὸ μόλις ἱδρυθέν πανεπιστήμιον. Ἀλλὰ δὲν ἐδίδαξεν. Ἀπελύθη δὲ ἀπὸ τῆς εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον θέσεως βραδύτερον — τῇ 20 Νοεμβρίου 1839 — καὶ διωρίσθη τακτικὸς καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου. Πέντε ἔτη μετὰ ταῦτα — τῇ 1844 — διωρίσθη καὶ πάλιν γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἀπεβίωσε δὲ τῇ 1860.

Β'

Κατὰ τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἔζη ὁ Φαρμακίδης, τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἶχε λογίους κληρικούς καὶ θεολόγους, πολὺ περισσοτέρους ἀπὸ ὅσους ἔχει σήμερον. Σύγγραφοι τοῦ Φαρμακίδου ἦσαν ὁ Νεόφυτος Βάρβας, ὁ Νεόφυτος Δούκας, ὁ Ἀνθιμος Γαζής, ὁ Θεόφιλος Καΐρης, ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος. Ἀπὸ τούτους ὅμως ἔβλουε ὁ Θεόκλητος Φαρμακίδης ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως ὁ ἐπιστημονικώτερος. Διότι ἦτο προικισμένος μὲ διάνοιαν θετικὴν, ἡ ὅποια ἐνισχύθη ἀκόμη περισσότερο, καὶ μὲ καταρτισμὸν ἐπιστημονικὸν ἄρτιον. Ἔβλεπε καὶ θέλησιν καὶ ἐπιμονὴν καὶ τόλμην εἰς ὑποστήριξιν τῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας ἐπρέσβευεν. Ἔβλεπε πνεῦμα ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὰς προλήψεις, τὰς ὁποίας ἐπιβάλλει συνήθως ἡ παράδοσις καὶ τὸ περιβάλλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀνατρέφομεθα καὶ ζῶμεν. Ἦ δὲ διαμονὴ του εἰς τὴν Βιέννην καὶ εἰς τὴν Γατιγγὴν, ἡ μελέτη τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων ὤθησαν εἰς ἀρχαῖς φιλελευθέρους τὴν ἀδέσμευτον καὶ τὴν καινοτόμον διάνοιαν, αἱ ὅποια ἦσαν τότε, ὡς μᾶς ἐπιτραπῆ ἢ ἐκφρασῆ, τοῦ συρμού. Διὰ τοῦτο ὁ Φαρμακίδης, ὅχι μόνον δὲν ἐσέβητο τὴν παράδοσιν, ἀλλὰ καὶ ἐδείκνυε πρὸς αὐτὴν περιφρόνησιν, ἡ ὅποια σήμερον δυσκόλως ἐπιδοκιμάζεται, ὡς πολὺ πρόωρος, ὡς πολὺ τολμηρὰ καὶ ὡς ἄγουσα εἰς καινοτομίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, τὰς ὁποίας δὲν ἐπέτρεπον τότε αἱ συνήθειαι καὶ ἡ ἐν γένει ἀνάπτυξις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Δύσκολον ἐπίσης εἶναι νὰ ἐπιδοκιμάσωμεν σήμερον καὶ τὴν ἐμπάθειαν, μὲ τὴν ὁποίαν ὑπεστήριξεν ὁ Φαρμακίδης τὰς φιλελευθέρους τοῦ ἀρχαῆς κατὰ τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους διεξήγαγεν ἐναντίον τοῦ Οἰκονόμου ἰδίως, πρὸς τὸν ὁποῖον διεφώνει ὡς πρὸς τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ κανονισθοῦν τὰ ἐκκλησιαστικά πράγματα εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της.

Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ γίνῃ λεπτομερῆς λόγος περὶ τῶν διαφωνιῶν, αἱ ὁποῖαι προέκυψαν, εὐθὺς ὡς ἐπῆλθεν ἡσυχία μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ὡς πρὸς τὴν διακανόνισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Θὰ λεχθῶσιν ὁμοῦς ἀμέσως ὀλίγα, διὰ νὰ κατανοηθῇ ὁπωσδήποτε ἡ στάσις, τὴν ὁποίαν ἐτήρησεν ὁ Φαρμακίδης, καὶ αἱ γνώμαι τὰς ὁποίας διετύπωσεν.

Ἡ ἀντιβασιλεία ἐπὶ Ὀθωνος ὤρισεν ἐπιτροπὴν, διὰ νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ καταλήξῃ εἰς γνώμας ρητάς. Ταύτης τὸ σπουδαιότατον μέλος ἦτον ὁ Φαρμακίδης. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπρότεινε νὰ ἀνακηρυχθῇ ἀνεξάρτητος ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, νὰ συγκροτηθῇ διοικοῦσα Ἱερά Σύνοδος, νὰ διαλυθοῦν δὲ καὶ αἱ μοναί, ὅσαι δὲν εἶχον μοναχοὺς. Εἰς τὰ μέτρα ταῦτα προέβη καὶ ἡ Κυβέρνησις.

Ἄλλ' αἱ μεταβολαὶ αὗται δὲν ἐνεκρίθησαν ἀπὸ ὄλους, ἅσοι δὲ δὲν τὰς ἐπεδοκίμαζον ἐξήγειρον καὶ ἐξηρέλιζον τὸν λαὸν κατ' αὐτῶν. Ἐαραχαὶ συνέβησαν εἰς τὴν Μάνην καὶ εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν. Ἀρχηγὸς τῶν μὴ ἐγκρινόντων τὰς ἐκκλησιαστικὰς μεταβολὰς ἦτο ὁ Οἰκονόμος, πρεσβεύων συντηρητικὰς ἀρχάς, περισσότερο ἀναμφιβόλως ἀπὸ ὅσον ἔπρεπεν. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων κορυφαίων κληρικῶν διεξήχθη ἀγὼν πεισματώδης, ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη διαρκέσας, ὁ ὁποῖος εἶναι χαρακτηριστικὸς τῶν χρόνων ἐκείνων. Κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον ὁ Φαρμακίδης ὡμίλησε περὶ τῆς Ἐκκλησίας πολλάκις ὄχι μὲ τὸν ἀπαιτούμενον σεβασμόν. Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως συνετάχθη πρὸς τὰς γνώμας τοῦ Οἰκονόμου, μόλις δὲ τῇ 1852 ἀνεγνώρισεν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Δεύτερον ζήτημα, εἰς τὸ ὁποῖον διεφώνησαν αἱ δύο οὗτοι θεολόγοι, ἦτο καὶ τὸ τῆς μεταφράσεως τῶν Γραφῶν. Τὰς μετα-

φράσεις διέδιδον καὶ τότε ἱεραπόστολοι διαμαρτυρόμενοι, ἰδρύσαντες μάλιστα καὶ σχολεῖα εἰς τὴν ἐλευθερωθεῖσαν Ἑλλάδα. Κατὰ τούτων ἐξεδηλώθη ὁ Οἰκονόμος, ὁ ὁποῖος ἀπέκρουε τὰς μεταφράσεις τῆς Γραφῆς. Ἰσχυρακτῆριζε μάλιστα αὐτὰς ὡς ἀνιέρους. Τοῦναντίον ὁ Φαρμακίδης (καὶ ὁ Βάμβας) ἀπέκρουε μὲν τὸν προσηλυτισμόν, τὸν ὁποῖον ἐλέγετο ὅτι ἐπεδίωκον αἱ ἱεραπόστολοι, ἐδέχετο ὁμοῦς τὰς μεταφράσεις.

Ἐπίτητον, ἀνεμίχθη ὁ Φαρμακίδης καὶ εἰς τὸν θόρυβον, τὸν ὁποῖον ἤγειρε τότε ὁ Ἀνδρέας Θεόφιλος Καίρης.

Ὁ Καίρης, πολὺ λόγιος καὶ διακεκριμένος κληρικὸς, ἠρνήθη τὸν χριστιανισμόν καὶ ἐδίδασκεν εἰς τὸ ὄρφανοτροφεῖον, τὸ ὁποῖον ἴδρυσεν ὁ ἴδιος εἰς τὴν Ἀνδρόν τῇ 1831, τὸν θεοσεβισμόν, κατὰ τὸν ὁποῖον παρεδέχετο μόνον τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ, τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς. Κατεδιώχθη δὲ καὶ ἀφωρίσθη ἀπὸ τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ φιλελεύθερος Φαρμακίδης προσεπάθησεν, ἀλλὰ ματαίως, νὰ τὸν σώσῃ. Ὁ Καίρης κατεδικάσθη καὶ ὁ Φαρμακίδης ἐθεωρήθη, ὅτι ἔχει φρονήματα θρησκευτικὰ, ἀντιβαίνοντα πρὸς τῆς ὀρθοδόξιας τὰ δόγματα. Διὰ τοῦτο μετετέθη ἀπὸ τὴν θεολογικὴν εἰς τὴν φιλολογικὴν σχολὴν καὶ ἀπελύθη ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Διὰ νὰ ἀποκρούσῃ δὲ τὰς κατηγορίας ταύτας — κατηγορεῖτο ὡς ἀσεβῆς καὶ διότι ἤθελε τὰς μεταφράσεις καὶ ἠνείχετο τοὺς ἱεραποστόλους, — ἐδημοσίευσεν τὴν Ἀπολογίαν του¹.

Ὅτε δὲ τῇ 1850 ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθίμος ὁ 15', συγκαλέσας Σύνοδον, ἐξέδωκε τὸν Συνοδικὸν Τόμον, κηρύττων αὐτὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑποδεικνύων πῶς ἔπρεπε νὰ διοικῆται, ὁ Φαρμακίδης ἐδημοσίευσεν τῇ 1852 σύγγραμμα ὀλόκληρον — ἐπιγράφεται «ὁ Συνοδικὸς Τόμος ἡ περὶ Ἀληθείας, ἐν Ἀθήναις, 1852», — καὶ δι' ἐπιχειρημάτων ἰσχυρῶν συνέστη νὰ ἀπορριφθῇ ὁ Τόμος. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Φαρμακίδου εἶναι ὁ πολὺκροτος Ἀντίτομος.

Ἄλλ' ὅς καταγράψωμεν ἐνταῦθα καὶ ἄλλα συγγράμματα τοῦ

¹ Ἀπολογία, ἐν Ἀθήναις 810.

Φαρμακίδου, ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης Ἀπολογίας καὶ τοῦ Συνοδικοῦ Γόμου. Διότι ἐδημοσίευσε πολλὰ καὶ πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ κατ' αὐτὴν καὶ μετὰ ταῦτα. Ἔργα τοῦ Φαρμακίδου εἶναι :

«Στοιχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων τῆς Ἑλλάδος, ἐν Βιέννῃ 1815».

Πλεισταὶ διατριβαὶ καὶ πραγματεῖαι εἰς τὸν λόγιον Ἑρμῆν (1816—1819).

Διατριβαὶ εἰς τὴν «Ἀθηναίαν», ἐφημερίδα τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ «Γενικὴ Ἐφημερίς, ἐν Ναυπλίῳ 1825—1827».

«Περὶ Ζαχαρίου, υἱοῦ Βαραχίου, ἐν Ἀθήναις 1838».

«Ὁ ψευδώνυμος Γερμανός, ἐν Ἀθήναις 1838».

«Ἡ Καινὴ Διαθήκη μετὰ ὑπομνημάτων ἀρχαίων, ἐν Ἀθήναις 1844».

Πολύκροτον ἀπέβη καὶ τὸ σύγγραμμα τοῦ Φαρμακίδου περὶ Ὁρκου (ἐν Ἀθήναις 1840), τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη ἐκ τῆς ἐξῆς ἀφορμῆς. Ὁ Οἰκονόμος ἐκλήθη εἰς τὸ δικαστήριον διὰ τὰ ὄρκισθῆναι, ἐνῶ ἐδικάζετο ὑπόθεσις τις. Ἠρνήθη ὁμοῦς τὰ ὄρκισθῆναι καὶ διεβεβαίωσε τὴν ἀλήθειαν περὶ τοῦ πράγματος μὲ τὴν ἱερατικὴν του συνείδησιν «διὰ τὸ μὴ ἐξεῖναι τῷ χριστιανῷ τὸ παράπαν ὀμνύειν». Ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐπέδοκίμασε τὴν ἀρνήσιν ταύτην τοῦ Οἰκονόμου. Ἀλλ' ὁ Φαρμακίδης εἰς τὸ βιβλίον του τοῦτο προσπαθεῖ τὰ ἀποδείξει ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ ἐκ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι τὸν ὄρκον ὄχι μόνον δὲν πρέπει τὰ ἀποκρούωμεν, ἀλλὰ καὶ ὡς καθήκον προθύμως τὰ ἀποδεχώμεθα. Αἱ γνώμαι αὗται τοῦ Φαρμακίδου ἤγειραν πολλὸν θόρυβον, ὃ δὲ Κ. Εὐθυβοῦλης ἐδημοσίευσε βιβλίον ἀπὸ 816 σελίδας διὰ τὰ ἀναίρεσθαι¹.

Παρῆλθεν ἡ γενεὰ ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐζῆσε καὶ ἔδρασεν ὁ Φαρμακίδης, παρῆλθε καὶ ἡ μετ' αὐτὴν, ζῆ δὲ σήμερον ἡ τρίτη ἀπὸ τῶν χρόνων του γενεᾶ. Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος Θεολόγον, ὡς ἐκεῖνον δὲν παρήγαγεν.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ Μ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΓΑΓΓΑΡΑΙΟΙ

ΚΑΙ ΣΕΛΛΟΙ ΔΩΔΩΝΑΙΟΙ

...

Ἐκ τούτων δηλοῦται ὅτι ἐν τῇ μεγάλῃ ἐξελίξει τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς τὸ Μοναχικὸν ζήτημα δὲν εἶνε τοσοῦτον ἐπουσιῶδες οὐδὲ ἄξιον περιφρονήσεως, ὡς ἀμαθῶς καὶ ἐμπαθῶς κρίνεται, ἀφοῦ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παλιγγενεσίᾳ πρωτεύουσιν ἥρωες καὶ μάλιστα ἐθνομάρτυρες μοναχοί, παλαιὰ δὲ μοῖρα τούτων οἱ λεγόμενοι Κυνικοὶ λυσσιῶδες παλαιουσι πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἰδρυτὰς τοῦ ὀρθοδόξου Χριστιανισμοῦ, ὡς ὁ Κυνικός Μάξιμος ὑποσκελίσας τὸν μέγαν τῆς ἐκκλησίας Θεολόγον, Γρηγόριον, ἐν τῇ καταλήψει τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀποπειραθέντας τὴν ἐπάνοδον τοῦ παλαιοῦ θρησκευματος, ὡς ὁ Κυνικός Πρακλειδης, πρὸς ὃν ἐξ ἀνάγκης συζητεῖ καὶ αὐτὸς ὁ ἑλληνικώτατος Ἰουλιανός.

Ἡ μεταξὺ τῶν πλατωνιζόντων Σαλιῶν καὶ τῶν κοσμοπολιτῶν Κυνικῶν πάλη, ἡ προκαλέσσα πάσας τὰς θρησκευτικὰς αἵρέσεις, αἵτινες συγκλονοῦσι τὸ κράτος μέχρι τῆς τελικῆς αὐτοῦ διαλύσεως, ἐπιδρᾷ καὶ ἐπὶ τῆς καθόλου ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ ὑπ' αὐτὸν τὸν φαινόμενον Ἠριαιμον τῆς ὀρθοδοξίας καταφαινόνται ἀπτά τεκμήρια τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς φιλολογίας εἰς τρόπον, ὥστε πᾶσα ἡ ἐπίσημος ἐκκλησιαστικὴ λειτουργία καλῶς ἐξεταζομένη ἀποδείκνυται ἀπλή συνέχεια τῆς παλαιᾶς, οὕτω δὲ ἀλληλεῦει ὅτι οὐδὲν καινὸν ἐν τῇ ἱστορικῇ ἀνελίξει, πλὴν ὅτι ἡ Θεολογία τῶν ἡττημένων μετωνομάσθη μυθολογία, ἡ δὲ μυθολογία τῶν νικητῶν, Θεολογία· ἀλλ' εἰς κατανόησιν τοῦ μυστηρίου τούτου δὲν ἀπαιτεῖται μόνη ἡ Δαντόνιος τόλμη, ἀλλ' ἀπλή μελέτη, καὶ πάλιν μελέτη,

¹ «Ὁ ὄρκιστὴς Φαρμακίδης ἡ ἀνασκεινὴ τῶν παρ' αὐτοῦ περὶ ὄρκου προεκδομένων, συγγραφεῖσα ὑπὸ Κ. Εὐθυβοῦλου ἐν Κωνσταντινουπόλει 1852».

¹ Συνέχεια ἐκ σελ. 16.

και αδιάλειπτος μελέτη εις εξακρίδωσιν του εν τη νεκρῇ γραμμῇ ματι ἐγκεκρυμμένου ζῶντος πνεύματος.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι πλὴν τῶν ἀρχαϊζόντων ὕμνων τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, τοῦ Συνεσίου, τοῦ Κλήμεντος Ἀλεξανδρείης και ἄλλων μελωδῶν κατ' ἀνοχὴν τῆς ἐκκλησίας διατηρηθέντων, ὡς και τὸ μόνον ὀρθοσκευτικὸν δράμα «Χριστὸς πάσχιων», τὸ εἰς τὸν Θεολόγον ἀποδιδόμενον, προδίδουσι ἀναντίρρητον ἐπιρροὴν τῆς παλαιᾶς τραγῳδίας, οὐδὲ δυνάμεθα νὰ μεμφθῶμεν τοὺς τοὺς τότε βυζαντινοὺς παραβάλλοντας τὸν Ἰϋριπίδην πρὸς τὸν Πισεῖδην, εἰς ὃ ἐρώτημα ἐντέχνως ἀπαντᾷ ὁ Ἑλλῶς ὑποδηλῶν ὅτι ἀμφότεροι ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν σχολήν, ἀπάντησις ἣτις ἀπήρεσεν εἰς τὸν ἐλληνικώτατον Ἰσέτην ταλανίζοντα τὸν Σοφοκλῆ γενόμενον συνάδελφον δημοδῶν μελωδῶν χάριν χρηματισμοῦ περιεχομένων τὰς ὕρας και ᾄδόντων ἐκκλησιαστικὰ μέλη ἐν ἐκάστῃ ἀρχιμῆνι, ὡς νῦν ᾄδεται ἀπομίμησις τῆς δημορικῆς Εἰρεσιώνης ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ ἁγίου Βασιλείου μεταβεβλημένου εἰς παλαιὸν ραψῳδὸν κατερχόμενον ἐκ Καπαδοκίας εἰς Ἀθήνας διὰ τὰ μάθη γράμματα και διδάξῃ τραγῳδία. Κατωτέρω ὁ ἀναφέρωμεν τὸ ἀθηναϊκὸν συναξάριον τοῦ ἁγίου τούτου συντεταγμένον ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἀμφιλοχίου, οὐδεμίαν ἔχον σχέσιν πρὸς τὰ νῦν ἐγνωσμένα· ἀλλὰ και τ' ἄλλα τοῦ λαοῦ συναξάρια, και ἰδίᾳ τ' ἀθηναϊκά¹, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὰ πολὺ ὕστερον μεταπλασθέντα ὑπὸ τοῦ λεγομένου Μεταφρασταῦ, πᾶμπολλα δὲ τούτων προέρχονται ἐξ ἡρωϊκῶν ἐπιποιῶν, ὧν πλεῖστα περιῆλθον ἡμῖν ἐν πρωτοτόπῳ και ἰσπανικᾷ ἰδίως μεταφράσεσιν· αὐταὶ ἀποτελοῦσιν, ὡς θέλουσιν οἱ κριτικοὶ ἰσπανοί, τὸν λεγόμενον Ἑλληνο-γαλατικὸν κύκλον, φέρουσι δὲ τὸ μυστηριῶδες ὄνομα Sertza, ὅπερ πολλοὶ δέχονται ὡς μικρὰν παραφθορὰν τοῦ ἐλληνικοῦ Ἑργα· πλεῖστα τῶν Ἑργῶν τούτων ἀποδίδονται εἰς Ἀθηναίους συγγραφεῖς. Ἐὰ μυθιστορήματα ταῦτα γνωστὰ ὑπὸ τ' ὄνομα Romanzi di Cavalleria (Στρατιωτικὰ ἔπη) ἢ di Frontieras (Ἀκριτικὰ ποιήματα) ἀνήκουσιν

εἰς τὸν αὐτὸν κύκλον τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα και Ἑρωτοκρίτου, και ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τινῶν παλαιῶν ὡς αὐτὴ ἡ ἀληθὴς τῶν Ἑλλήνων ἱστορία, ἀληθεστέρα μάλιστα τῶν λεγομένων γνησίων χρονικῶν! εἶνε δὲ περίεργον ὅτι εἰς τοὺς ἀπεράντους τούτους ἀκριτικοὺς κύκλους οὔτε ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία, οὔτε πατριάρχαι, οὐδ' αὐτὸς ὁ Πάπας μνημονεύονται, ἀλλὰ στρατιῶται ἑρωτικοὶ ἀπαράλλακτοι πρὸς τοὺς ἡμετέρους στρατοκαλογήρους· οὐδὲ πρέπει νὰ ἐκπλαγῶμεν ἐπὶ τούτῳ, ἀφοῦ και ἐν ταῖς δημοτικοῖς ᾄσμασιν ὕμνουσιν παλαιοὶ και νέοι τοιοῦτοι, ὡς ὁ Παπαλάμπρος, ὁ Ἰζάμι-Καλόγερος, ὁ Ἀλέξης καλόγερος, ὁ Παπαβλάχας, ὁ Παπακώστας, ὁ Παπαφλέσας, και πειραταὶ μάλιστα Κρητες καλόγεροι. Πᾶσαι δ' αἱ ἐποποιεῖαι αὐταὶ ἀνάγονται εἰς τὴν λεγομένην Αὐλὴν τοῦ Ἑρωτος (Cour d'Amour). Ὁ σπουδαιότερος μάλιστα τῶν ἡρώων τούτων, περὶ ὃν ἐσχηματίσθη παμμέγιστος κύκλος, ὁ Ἀμάθης, φαίνεται σχετιζόμενος πρὸς αὐτὸν τὸν Ἀγαπητὸν Διάκονον, τὸν ἀποτείναντα τὰ γνωστὰ κεφάλαια πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανόν, και αὐτὸν τὸν Ἀγαπήνορα τῶν Ὀμηροκέντρων ἦται τοῦ Ἀθηναϊκοῦ εὐαγγελίου τῆς Ἀθηναίας βασιλείας Ἰϋδοκίας.

Ἐν παλαιᾷ ἐποποιεῖα ὁ Δρασοειπὸς παριστᾷ τὸν Ἑλληνα Γοργούτον ἀσπαζόμενον οὕτω τὸν παλαιὸν τῶν Ἑλλήνων ἥρωα. «Ἑλληνα εἶμαι και καλὸς ἑταῖρος, ὃ Ἰολάνδε, και ἡ πατρίς μου εἶνε ὁ κόσμος, ὃν διατρέχω δυσῶν μαθήσειος. Ἀληθὴς τοῦ Ὀδυσσεῦς ἀπόγονος, τὰ πάντα μηχανῶμαι εἰς σωτηρίαν μου, και ἀφοῦ βλέπω τὴν κακίαν θριαμβεύουσαν και τὴν ἀρετὴν διωκομένην, μιμοῦμαι τὸν πολύποδα μεταβαλλόμενον πρὸς τὸ χρῶμα τοῦ λίθου, ἐφ' οὗ προσκολλάται».

Ἐντὶ ἡ περὶ τὸν προρρηθέντα Σεραφείμ Πισεῖδην ἀθηναϊκὴ ἑταιρεία τῶν Θεραπευτῶν κατήγει τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, οἱ Ἀθωνῖται μοναχοὶ ἐξέδιδον ἐν Βενετίᾳ τὰς μεγάλας συλλογὰς τῶν Νηπτικῶν Πατέρων, ὧν βᾶσις οἱ Ἑρωτικοὶ Ὑμνοι τοῦ ἁγίου Σιμεῶν τοῦ ἐπιλεγόμενου Νέου Θεολόγου. Ὁ ἐν τῇ ἑκατονταετηρίδι ἀκμάσας οὗτος μοναχός, ὁ ἐπανειλημμένως διωχθεὶς και ἀμνηστευθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἐκκλησίας, εἶνε αὐτὸς ὁ ἰδρυτὴς τῆς λεγομένης Μυστικῆς Θεολογίας, ἣτις τοσοῦτον ἐπέδρασεν ἐν ἀπάσῃ τῇ Δύσει και ἰδίως τῇ Γερμανίᾳ,

¹ Εἰς κατανόησιν τῆς Ἀθηναϊκῆς ἡμυλογίας πρὸς τοὺς ἄλλους πρέπει νὰ δημοσιευθῶσι και μελετηθῶσι αἱ ἐπ' ὄνοματι τοῦ Ναυπλιέως Μιχαῆλ διασωθεῖσαι εἰς δύο μεγάλας τόμους ἀκολουθεῖται.

ὥστε ὁ Σουηδὸς Σθέδενβοργ καὶ αὐτὸς ὁ Γαίτε δύνανται νὰ θεωρηθῶσι μαθηταὶ τοῦ· ἀλλὰ, τὰ κατ' ἐπιφάνειαν ἄχρηστα εἰς ἡμᾶς ταῦτα βιβλία ἐξήσκησαν τοσαύτην ἐπιρροὴν ἀπὸ τῶν ἱστοριομαχικῶν ἰδίᾳ χρόνων, ὥστε ταῦτα καὶ μόνον δύνανται ν' ἀποτελέσωσι τὴν βάση τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας καὶ αἰρεσιολογίας ἐπὶ χίλια συνεχῆ ἔτη, πιθανῶς δὲ καὶ πρότερον.

ἔβλεπε γνωστὸς ὁ μακρὸς καὶ ἀδυσώπητος πόλεμος, ὁ ἐν Βυζαντίῳ ἐσχάτως διεξαχθεὶς μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ καὶ τῶν τοῦ Βαρλαάμι Καλαβροῦ· περὶ τῆς μακρᾶς ταύτης πάλης περιῆλθεν ἡμῖν δλόκληρος φιλολογία, δυστυχῶς κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνεξερεύνητος, ὡς ἀνέκδοτος. Ἐν τῇ δογματικῇ τούτῳ ἀγῶνι, εἰς ὃν ἀνεμίχθη, πλὴν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἡ πολιτεία, παρίσταται παράδοξον καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον γελοῖον θέαμα· ἐν ᾧ ἐξ ἑνὸς ἀναθεματίζεται καὶ καταρᾶται ἀσυστόλως ὁ ἅθεος καὶ ὀνικὸς Βαρλαάμι, ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἀνακρουσάσης πρῶμινην παραπέμπεται εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξιύτερον ὁ τέως ὀρθοδοξότατος καὶ θριαμβεύσας ἀντίπαλός του Παλαμᾶς. Ἄλλ' ἀμφότεροι οἱ κατὰ τὸ φαινόμενον λυσσώδεις οὔτοι ἀντίπαλοι μυστικῶς συμπράττουσιν ἐξουθενούντες μάλιστα τὸ διὰ τῆς βίας ἐπικρατήσαν χριστιανικὸν θρήσκευμα, πυρπολοῦντες τὰς εἰκόνας καὶ καταπατοῦντες τὸν Σταυρόν, ἐν ὀνόματι τοῦ κοινοῦ ἀρχηγοῦ τῶν αὐτοῦ τοῦ ἀγίου Σιμεῶν τοῦ Νέου Θεολόγου, ὡς γράφει ἀξιόπιστος μάρτυς, ὁ Νικηφόρος Γρηγοράς. Ἐν τούτοις αὐτὸς ὁ ἐξάγιος Βαρλαάμι, ὁ περὶ τὴν φλύαρον θεωρίαν τῆς φύσεως τοῦ ἐν Θαβῶρ λάμπαντος ἐν τῇ μεταμορφώσει τοῦ Σωτῆρος φιωτὸς κατατρίψας τὸν βίον, ὁ τὴν Ἀνατολὴν πυρπολήσας διὰ δογματικῶν φλυαροκοπιῶν, πανθομολογεῖται ὡς αὐτὸς ὁ πατήρ τῆς ἐν τῇ Δύσει φιλοσοφικῆς Ἀναγεννήσεως, Χριστὸν καὶ Θεοῦριον φῶς ἐντελῶς λησμονήσας καὶ μόνον τὸν Ὅμηρον διδάσκων καὶ ἐρμηνεύων εἰς τοὺς μαθητὰς του Πετράρχην καὶ Βοκκάκιον. Ἦως μεταξὺ Παλαμιτῶν καὶ Βαρλαμιτῶν διαμάχης οὐδέποτε θὰ ἐκδοθῶσι τὰ διασωθέντα ἀπειράριθμα μνημεῖα, πρέπει ὅμως νὰ μελετηθῶσιν ἐγγύτερόν τινα συνδεόμενα πρὸς τὴν τότε ἐπελθοῦσαν πολιτικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἀνατολῆς, ἀποδεικνύοντα πασιφανῶς ὅτι οὐδέποτε ἐπῆλθε διακοπὴ

τῆς παλαιᾶς ἐλληνικῆς παραδόσεως, οὐδ' ἐμαράνθη ὁ ἐλληνικὸς νοῦς, ἀλλ' ὁ κοιμώμενος ὡς τὸν νεκρὸν βασιλέα φοινιξ ἀείποτε ἐζήτησε κατάλληλον ὄραν, ἐν' ἀναπετασθῆ ἐλεύθερος πρὸς τὸν ἐλληνικὸν ἥλιον· τοιοῦτον ἐξεικονίζει καὶ ὁ Ἀλλάτιος τὸν Ὅμηρον διωκόμενον ὑπὸ τῶν Ἰωμαίων γιγάντων καὶ μεταβληθέντα εἰς ἀσκαλαβιώτην ὑπὸ τῆς μητρὸς Ἀθηνᾶς, μέχρις οὗ εὐδοκήσας ὁ Θεὸς ἀποστείλῃ τὸν ἀετὸν καὶ ἀναβιβάσῃ τοῦτον ἐν τῇ οὐρανῇ, τοιοῦτος καὶ ὁ εἰς ὄνον ὑπὸ τῶν μαγισσῶν μεταβληθεὶς Λούκιος καὶ Ἑρμῆλος, ὡς ψάλλει ὁ Φόσκολος, ὁ Περδικάρης καὶ ἄλλοι ἀπομιμούμενοι τὸν ἐν ὀνόματι τοῦ Λουκιανοῦ φερόμενον γνωστὸν διάλογον· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ δημοτικὰ ἄσματα ψάλλουσι τὸν ἀποφυγέντα ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ Ὀλύμπου ἀετὸν, τὸν ἀναμένοντα τὴν ἡλιακὴν θαλπιωρῆν, ἐν' ἀνέλθῃ εἰς τὴν οὐράνιον πατρίδα, ἔχει δὲ δίκαιον ὁ λαὸς μυστικῶς λατρεύων τὸν Παππαῦν τοῦ Ὀλύμπου, καὶ οἱ Νηπτικοὶ γονυπετοῦντες καὶ ἱκετεύοντες τὸν νεκρὸν Ἀλέξανδρον εἰς ἀναβίωσιν, κοπτόμενοι καὶ μετανοοῦντες ἐπὶ τῇ προσωρινῇ ἐξ ἀνάγκης ἐγκαταλείψει· οὕτω δ' ἐξηγοῦνται τοσαῦτα τῆς Ἀναγεννήσεως ποιήματα, τὰ ὅποια ἄριστα συνεχέντριωσεν ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος, ὡς γνήσιος Φιλικός:

Ἦ ζῆτεῖς καὶ εἰς τὸ φέγγος αὐτῆς πάλιν τῆς πρωίας,
νὰ ἰδῆς ζῆτεῖς τὸ δάκρυ τῆς πικρᾶς μου μετανοίας!
ἤθελον νὰ σοὶ λαλήσω,
ἤθελον καὶ τὴν ψυχὴν μου εἰς τοῖς πόδας σου ν' ἀφήσω.
Ἀὐρηλία, πίστευσόν με, ἀφ' ἧς ὄρας σ' ἐσπερήθην,
εὐτυχῆ στιγμὴν νὰ εὕρω εἰς τὴν γῆν δὲν ἠδυνήθην·
ζῶ, ἀλλὰ ψυχὴ καμμία δὲν ζοιγοῦναι τὸ σῆμα,
ἄφωνον τὸ πνεῦμα μένει, ὅταν δμιλῇ τὸ στόμα,
ὡς χαλκίνη ἔδωκε πυλὴ ἢ καρδίᾳ μου κλεισμένη,
καὶ αὐτὸς ὁ πλάστης ξένος εἰς τοὺς λογισμοὺς μου μένει.

Ἡ Αὐρηλία, πλαστὴ τοῦ Σούτσου ἐρωμένη, ὡς πλασταὶ εἶσι καὶ πᾶσαι αἱ τῶν Φιλικῶν ἐρωμέναι, εἶπε ἡ αὐτὴ Λιουελία, τῆς ὁποίας τὸν μυστικὸν γάμον ψάλλει ὁ Ποντάνος, σχετιζομένη πρὸς τὴν Λαυρα τὴν καὶ Λιυρα τοῦ Πετράρχου καὶ τοσαύτας ἄλλας, ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν Παναγίαν τοῦ Μηνιάτου, τὴν καὶ Λευκοθέαν τῆς Ὀδυσσείας. Ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Εὐδοέως Ἰάνου Ἀνυσίου ἐξεικονίζεται αὐτὸς ὁ ἀλίπλαγκτος Ὀδυσσεὺς

ἐπὶ τῆς σχεδίας αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς Non semper sic (οὐχὶ ἀεὶ οὕτω), τὴν δὲ Λευκοθέαν σήμερον τοῦ Ὀδυσσεῶς ἐννοεῖ καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς τῆς Κερκύρας, ὅταν προσφωνῶν τοὺς ἐλευθερωτὰς Γάλλους ἀπὸ τοῦ ἐνετικοῦ ζυγοῦ προσήνεγκεν αὐτοῖς τὴν Ὀδύσειαν τοῦ Ὀμήρου λέγων «ἐν ταύτῃ ἔγκειται πᾶσα ἡ σοφία» ἀποκαλύπτων οὕτω τὸ παλαιότατον τοῦ ἑλληνισμοῦ μυστήριον.

Ἐκ τῆς μακρᾶς ταύτης πάλης τῶν ἑλληνιζόντων πρὸς τοὺς ῥωμαϊζοντας μοναχοὺς, ἦτοι τῶν πλατωνιζόντων Σαλῶν πρὸς τοὺς ἑβραϊζοντας Κυνικοὺς, πιστούμεθα ὅτι τοὺς Ἀνατολίτας χωρίζει ἀπὸ τῶν Δυτικῶν οὐχὶ σχίσμα δογματικόν, ἀλλὰ καθαρῶς ἐθνικὸν καὶ πολιτικόν, καὶ ὅτι ὁ ἑλληνισμὸς ἐχρησμεύσεν εἰς τὰς κατ' ἐπιφάνειαν διεστῶσας ἐκκλησίας ἡς ἀπειλὴ θρησκευτικῆς ἀνατροπῆς· οὕτω καὶ οἱ ἑκονομίᾳχοι ἠπείλουν τοὺς ἀντιπάλους Κυνικοὺς διὰ τῆς ἀνολίξεως τῶν κεκλεισμένων ἑλληνικῶν ναῶν. Αὕτῃ ἡ ἀρχὴ τοῦ σχολάρχου τῶν Νηπτικῶν πατέρων ἦτοι τῶν παλαιῶν Θεραπευτῶν εἶνε αὐτὸς ὁ πλατωνισμὸς καὶ ἰδίᾳ ἡ τοῦ Ἐμπεδοκλέους δυαστικῆς θεολογίας¹, οὐδὲ ἀληθεύουσιν οἱ περὶ τοῦ Μάνεντος μῦθοι, ἀφοῦ πολὺ πρὸ τούτου πάντες οἱ Ἰνωστικοὶ πρεσβεύουσι τὸ δυαστικὸν δόγμα, αὐτὸς μάλιστα ὁ ἰατρικὸς σχολάρχης τῶν Θεραπευτῶν, ὁ Γαληνός, πρῶτος προσβάλλει τὸ παρά τῇ Ἐυαγγελιστῇ Ματθαίῳ μονοθεϊτικὸν δόγμα λέγων, ὅτι ἄνευ τῆς προὑπαρχούσης ἐμφύχου ἕλης οὐδὲ ἀπλῆ θρῖξ δύναται νὰ δημιουργηθῇ· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ ἡμέτεροι δεχόμενοι τὴν διακρίσιν τῆς προὑπαρχούσης ἕλης συμφωνοῦσι μᾶλλον πρὸς τὴν παλαιὰν καὶ γνησίαν ἑβραϊκὴν παράδοσιν, τὴν ὑπὸ τοῦ Μωυσέως ἐν τῇ Γενέσει ἀναπτυχθεῖσαν ἐν τῇ δημιουργίᾳ τοῦ ἀνθρώπου «Δεῦτε ποιήσωμεν ἄνθρωπον», τὴν δ' ἐπέκλησιν ταύτην πρὸς συμμαχίαν λίαν ὀρθοδόξως ἐρμηνεύουσιν οἱ ὀρθόδοξοι πατέρες, ὡς ὁ ἅγιος Βασίλειος, ἡς τὴν Ἁγίαν Τριάδα², καὶ αὐτὸς ὁ μέγας

Πάπας Ἰννοκέντιος Γ' ἐν τῇ ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων βούλλα αὐτοῦ δηλολογεῖ ὅτι ἡ ἁγία Τριάς ἐγνώσθη ἐν τῇ χριστιανισμῶ διὰ τῶν Ἀθηναίων, ἐννοῶν τοὺς παρὰ τῇ Διονυσίῳ Ἀρεοπαγίτῃ πρῶτῳ μνημιονευομένους Θεραπευτὰς μοναχοὺς.

Ἡ δυαστικὴ θεολογία ἐφαρμοσθεῖσα καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ ἐξεπροσίωπει ἄριστα τὸν πρὸς τὴν Ἀνατολήν καὶ ἰδίως τὴν Περσίαν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων, ὑστερον δὲ τὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, μυθικοὺς ἀπογόνους τῶν Ἑρῶν, ἐν δὲ τοῖς κατ' ἡμᾶς χρόνοις πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ τούτους μυθικοὺς ἀπογόνους τῶν Τεύκρων¹. Πότε τὸ θεολογικὸν τοῦτο δόγμα μετετρέπη παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν εἰς πολιτικόν, ἀγνωστον πιθανὸν ὄμως διὰ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου, γράψαντος τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλένην, ἡς θεᾶν, ἐγκώμιον. Ὁπωσδήποτε ἀπὸ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ τέως ἐπικρατῶν πολυθεϊσμὸς συνεχινεῦθη ἐν τῇ μονοθεϊσμῷ, τοῦ ὁποῦ ὑπάτη ἐκδήλωσις εἶνε αὕτῃ ἡ Ἑλένη ἀπορροφήσασα πάσας τὰς θεάς, καὶ ἐν τῇ Ἀλεξάνδρῳ πανθείᾳ· τοῦτο δηλοῦται ἐκ πολλῶν καὶ ἰδίως διὰ τῆς παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ λαῖᾳ ἐπικρατούσης ἔτι πλείους, κατ' ἡν ἡ Ἑλένη ζῆ ἔτι ὡς Γοργὸν ἐν τῇ Ἐυξείνῃ Πόντῳ μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, λείψανον τῆς πανθειστικῆς συγχωνεύσεως τοῦ Μακεδόνα κατακτητοῦ πρὸς τὸν Ἀχιλλέα καὶ τῆς Σπατιάτιδος θεᾶς ἀφομοιωθείσης ἐν παλαιαῖς χρόνοις πρὸς τὴν Μήδειαν. Ὁ περὶ Ἑλένης, ἡς θεᾶς ἀφομοιωθείσης πρὸς τὴν διπλῆν Ἀφροδίτην, Πάνδημον καὶ Ὀυρανίαν, μῦθος φαίνεται παλαιός, ἀφοῦ ὁ Πρῶτος προσέβαλε τὴν παράδοσιν, ὁ δὲ Πλούταρχος καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Ἑλλῶς διεμαρτηρήθησαν γράψαντες «περὶ τῆς κακοηθείας τοῦ Πρωῦτου». Πρῶτος ὁ Στήσιχορος, γράψας κατ' αὐτῆς, ἐτυφλήθη καὶ ἠναγκάσθη ἵνα γράψῃ καλινῶδιαν, ἐφ' ἣ ἀνέκτησε τὸ φῶς. Ἐν ταῦτοις ὁ περὶ Ἑλένης πεσοῦσης καὶ ἀποθειωθείσης μῦθος ἀποτελεῖ αὐτὴν τὴν

¹ Ἡ πρὸς τὸ Ἐμπεδοκλείου δόγμα σχέσις τῶν Ἑλλήνων μοναχῶν πιστοῦται καὶ ἐκ τοῦ συμβόλου τῆς πατρίδος τούτου (Ἀκράγαντος) παραδεχθέντος ὡς καρδινάλικοῦ οἰκισμοῦ ὑπὸ τοῦ Πησσαρίωνος.

² Τοιαῦτα πρεσβεύει καὶ ὁ ἐθνομάρτυς πατριάρχης Γρηγόριος Ε' μεταφράσας καὶ ἐκδοὺς τὴν Ἑξαήμερον τοῦ ἁγίου Βασιλείου.

¹ Ἐν Κριτοβοδλίῳ ὁ Παρθητικὸς Μιγάμιθ Β' λέγει ὅτι κατέστρεψε τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἐκδικούμενος τοῦ ἀπογόνου αὐτοῦ Ἑρῶ. Ἐν τῇ ποιήματι τοῦ Ἑλισσαίου Καλέντη ὁ Ἑκτιμ, ἀληθῆς ἐναρκασιεὺς τοῦ Σατανᾶ, μεταμαρφοῦται εἰς Ῥωμαῖον, Σιταρροφόρον καὶ Τούρκον εἰς καταστροφὴν τῶν Ἑλλήνων. Ἐκ τούτων δήλον ὅτι αἱ ἐν τῇ Ἀλνειαδῇ τοῦ Πηργίλου πλασθεῖσαι κατὰ τὴν Ἑλλήνων συνουσίαν ἐπέζησαν.

βάσιν τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ συναξαρίου τῆς ἁγίας Ἐλένης καὶ τοῦ Λιβίστρου, ἀμφοτέρων εἰλημμένων ἐκ τοῦ γνωστοῦ δράματος τοῦ Εὐριπίδου «Ἐλένη», καὶ τοσοῦτων ἄλλων βυζαντινῶν βασιλισσῶν, ἐν αἷς πρωταγωνιστεῖ ἡ μυθωδεστάτη Θεωδώρα, ἡ σύζυγος τοῦ Ἰουστινιανοῦ¹.

Ὁ περὶ τυφλώσεως καὶ ἀναδλέψεως τοῦ Στησιγόρου Θρύλλος διὰ τὴν Ἐλένην, ὁ ἀπαραλλάκτως ἀπαντῶν ἐν Ὀρησκευτικῷ μυστηρίῳ περὶ τοῦ Λιβανίου, ἐξυμνήσαντος μόνον ἑλληνικῶς, οὐχὶ δὲ καὶ χριστιανικῶς τὴν πάνθειον Ἄρτεμιν, ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς ὑπὸ Σίμωνος τοῦ Γεταίου ἰδρυθείσης Ἰνώσεως, τὸν δ' αὐτὸν μῦθον ἀνέπτυξαν καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν Ἰνωστικοὶ δεχθέντες ὅτι ὁ Χριστὸς κατήλθεν ἐξ οὐρανῶν εἰς σωτηρίαν τῆς ἀπολωλυίας ἀμνάδος, τῆς Ἐλένης, ἐκπροσωπούσης τὸν ἐν τῇ εἰδολολατρείᾳ πεσόντα καὶ ρυπανθέντα κόσμον, ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ βυζαντινοὶ βασιλεῖς, ἀντιπρόσωποι τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, παραλαμβάνουσιν ἐκ τοῦ βορβόρου τὰς πεσούσας νύμφας καὶ ἀποθεοῦσιν αὐτὰς ἐν τῇ κοσμοκρατορίᾳ. Ἐὖ Ὀρησκευτικὸν τοῦτο δράμα, τὸ ὁποῖον πρώτη ἐδίδαξεν ἡ Ἰνώσις καὶ συνεχῶς ἀναπτύσσεται ἐν τοῖς ἐὺαγγελίοις καὶ τοῖς συναξαρίοις διὰ τῆς ἀλειφούσης μύρῳ πολυτίμῳ τοῦς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἑταίρας, τῆς Μαγδαληνῆς Μαρίας, τῆς ἁγίας Πελαγίας καὶ τοσοῦτων ἄλλων ἐν τῇ Χριστιανισμῷ ἐξαγνισθεισῶν ἑταιρῶν, ἀνεπτύχθη ἐπιτυχῶς ἐν τῇ συναξαρίῳ τῆς Μαρίας τῆς Αἴγυπτίας, ἥτις, διὰ τὸ ἀμάρτημά της φέρουσα καὶ τὸ ἐπίωνυμον «ἡ Μαύρη» «ἡ Μυρτιδιώτισσα», συγγέεται πρὸς αὐτὴν τὴν Θεομήτορα καὶ τὴν ἀρχαιοτέραν ἡρωίδα τοῦ «Ἰσμοσίου τῶν Ἰσμάτιων» τὴν Μέλαιναν νύμφην, τὴν ἀπανταχοῦ ἀναζητοῦσαν τὸν ἀποφεύγοντα αὐτὴν οὐράνιον νυμφῶν διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ Ἰσμοσίου Ἰσμάτιον πολυειδῶς ἐσχολιάσθη ὑπὸ τῶν Φιλικῶν, ὡς λόγου χάριν τοῦ Σολομοῦ εἰς τὰ ἰταλικά αὐτοῦ sonetti.

¹ Οὕτω πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ καὶ ὁ περὶ τῆς Ἀθηναίας Εὐδοκίας μῦθος τοῦ φρυγικοῦ (Γρυπικοῦ) μῆλου δηλοῦντος αὐτὴν τὴν ἀνατολικὴν μαγίαν (τὸ νηπενθές) τῆς Ὀθυσσείας, δι' οὗ δηλητηριάζεται ὁ Ἰωμαῖος Παυλῖνος. Παρὰ τῇ Ποντανῇ διὰ τοῦ αὐτοῦ μαγικοῦ μῆλου δηλητηριάζεται ὁ Αἰνείας, ὁ τῶν Ῥωμαίων γενάρχης.

Ὅθεν τὰ λεγόμενα ὅτι ἡ Ἀναγέννησις προῆλθε πάνοπλος, ὡς ἡ Παλλάς, ἐκ τῆς κεφαλῆς Βαρλαάμ τοῦ Καλαβροῦ, οὐδὲλως ἀληθεύουσιν, ἀφοῦ δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν βῆμα πρὸς βῆμα τὴν ἑλληνικὴν ἀνέλιξιν ἀπὸ τῆς Ὀμηρικῆς Ἐλένης μέχρι τῶν καθ' ἡμῶς χρόνων, ἀναγνωρίζοντες ὅτι οὐδέποτε ἐπῆλθεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ Ἀνατολῇ πνευματικὴ στείρωσις, ἀλλὰ μία καὶ ἡ αὐτὴ Ὀρησκεία ἐπικρατεῖ ἀναλόγως τῶν καιρικῶν περιστάσεων προσλαμβάνουσα διάφορα προσωπεῖα, ὑπὸ τὰ ὁποῖα ζῆ ἀκοίμητον τὸ παλαιὸν πνεῦμα, ἐν ταιαύτῃ δὲ περιπτώσει δικαιοῦται ὁ Ἰώσος μητροπολίτης Ἀντιόχειος γράφων εἰς τὸν πατριάρχην Ἰωακείμ Ι' ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἡμετέρας ὀλιγορίας καὶ ἀσυνειδήτου περιφρονήσεως ὀλιγορουμένη ὀρθοδοξία ἀναμένει νέαν ζωογόνησιν ἀπὸ τοῦ ἀναγεννηθέντος ἑλληνικοῦ φοίνικος, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται, ὡς προείπον, μελέτη καὶ πάλιν μελέτη, καὶ ἀδιάλειπτος μελέτη τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας μνημείων, καὶ οὐχὶ ξενικὰ ἀναμιασθήματα ἀμαρτωλοῦ ἀνθρώπου. Πῶς εἶνε δυνατόν λόγου χάριν ν' ἀναμείνωμεν τὸ φῶς ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν ξένων, παρουσιαζόντων εἰς ἡμᾶς ἁγίους Μούνους καὶ Ἰάπους καὶ Γαδάρους, μάλιστα ἐκ κακῆς ἀναγεννώσεως τῶν ἐν χειρογράφοις «Μοναχός, Γαπεινός, καὶ συναξάριον τοῦ τιμημένου Γαδάρου» τῆς γνωστῆς κωμικῆς φυλλάδας τοῦ λαοῦ;

Ἐἴπομεν ὅτι οἱ ἡμέτεροι μοναχοί, κατ' ἐξοχὴν δυασταί, ὑπεστήριξαν ἀείποτε τὸ ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ πρῶτου κατὰ τῆς ἀπολύτου ἐβραϊκῆς μονοθεΐας δόγμα, διὰ τοῦ μεγάλου καὶ ἀδυσωπήτου ἀγῶνος περὶ τῶν δύο φύσεων καὶ δύο θελημάτων τοῦ ἐν τῇ ὕλη σαρκωθέντος θεοῦ φωτός, εἰς ἐξαγνισμὸν αὐτῆς· τοῦτο ὁμολογεῖ ἀπρακαλύπτως τὸ Σύμβολον τῆς ἡμετέρας Πίστεως «Φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινόν...κατελλόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα διὰ τῆς Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπίσαντα», ὡς ἐπαναλαμβάνει τὸ μέχρις ἡμῶν φερόμενον ὑπὸ τοῦ λαοῦ «Ἐννιέται καὶ βαπτίζεται ἔς τοὺς οὐρανοὺς ἀπάνω». Εἶνε ἀληθές ὅτι τὸ δόγμα τοῦτο ἀπαντᾷ παραδόξως καὶ ἐν τῇ ἐνσαρκώσει τοῦ Βούδα ἐν τῇ κανονικῇ Λαλιτιμιστάρῃ, ἀλλὰ τίς ἐκ τοῦ ἑτέρου παρέλαθεν; ἰδοὺ τὸ ζήτημα!

Ἐν τούτοις ὅταν οἱ βυζαντινοὶ λυσσωδῶς ἐμάχοντο περὶ τῆς μῆς ἢ τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ, διηρημένοι εἰς Μονοθε-

λητὰς καὶ Διφυσίτας, εἰς τῶν ἐν Παλαιστίνῃ μοναχῶν καὶ μεγάλων τῆς ἐκκλησίας μεληδῶν, ὁ Ἄνδρέας, ὑστερον Ἰκρήτης ἁρχιεπίσκοπος, ἔφερεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν ὑπὸ τοῦ Σωφρονίου πατριάρχου Ἱεροσολύμων συνταχθέντα βίον Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας, ἐν τῇ ἐμφανίσει δὲ τοῦ συναξαρίου τούτου, τὸ ὁποῖον ἐξαιρετικῶς ἐνεκολπίθη ἢ ἡμετέρα ἐκκλησία εἰσαγαγοῦσα ἐν τοῖς λειτουργικοῖς βιβλίοις, ἐκόπασε παραδόξως ὁ τὴν πολιτείαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη συνταράξας ἀίρετικὸς σάλος. Καὶ ὅμως τὸ κατ' ἡμᾶς γελοῖον τοῦτο συναξάριον εἶνε ἀπλῆ ἐκκλησιαστικὴ ἀνάπτυξις αὐτοῦ τοῦ περὶ Ἑλένης παλαιοῦ μύθου, ὡς ἀνέπτυξεν αὐτὸν ὁ Βύριπίδης, ἢ ἐποποιῶσα τοῦ Λιβίστρου καὶ τσαῦτα ἄλλα μὴ καλλιρῶς ἐκκλησιαστικὰ μνημεῖα· αὐτὴ ἢ Αἰγυπτία ἑταῖρα διαδραματίζει σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τέλει τοῦ δευτέρου Φαύστου τοῦ Γαίτε, ὅστις κατὰ ποιητικὸν ἀναχρονισμόν ἐπανέφερε καὶ αὐτὴν τὴν παλαιὰν Ἑλένην ὡς μητέρα τοῦ Βύρωνος· ὡς ὁ Στησίχορος παραγνιωρίσας τὸν θεῖον τῆς Ἑλένης χαρακτήρα τυφλοῦται καὶ παλινωδῶν ἀνακτᾷ τὴν ὄψιν, οὕτω καὶ ὁ μοναχοδιήκτης Φαῦστος τυφλωθεὶς, διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς Μαργαρίτας καὶ τῆς Μαρίας Αἰγυπτίας ἀπολαμβάνει τὸ ποθούμενον μακάριον τέλος· ἀλλὰ περὶ τούτων ἐν προσεχεῖ μελέτῃ.

Ἀποβάλλοντες καὶ ἡμεῖς τὸν περὶ Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας κανονικὸν θρόλλον, οὐ μόνον καταπατοῦμεν τὰ λειτουργικὰ βιβλία τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τυφλούμεθα ὡς ὁ Στησίχορος, ὁ Λιδάνιος καὶ ὁ πυρπολητὴς τῶν φιλοξένων μοναχῶν Φαῦστος, παραγνιωρίσαντες καὶ ἀτιμάσαντες τὴν κατ' ἐξοχὴν ἡρωῖδα τῆς Ὀμηρικῆς θεολογίας, οὕτω δὲ ἀπορρίπτομεν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας τὴν Ἑλένην τοῦ Βύριπίδου, τὸν Λιβίστρον, τὸ χαριέστατον συναξάριον τῆς ἁγίας Θεοκτίστης, ἀκρίτως καταπίνοντες τοὺς περὶ τῆς μητρὸς τοῦ Κωνσταντίνου

¹ Ἀστυχῶς περὶ τοῦ μεγάλου τούτου μεληδοῦ, οὗ τὰ πλεῖστα συγγράμματα ἀνέκδοτα, φῶδαις ἠσυχολήθη σπουδαίως, ὅτε διημυκρινήθη εἰς τὸ ζήτημα τίς ὁ ὁμώνυμος Σαλός, οὗ καὶ φέρονται περιεργοὶ προφητεῖαι· καὶ ὁ μυστηριώδης Ἄνδρέας ὁ ἐν Κρίσει. Ὁ εἰς τοιαύτας μελέτας ἀποδιδόμενος πρέπει νὰ μελετήσῃ ἐν πρώτοις τὰ λειτουργικὰ βιβλία τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας.

Ἑλένης, καὶ ἰδίως τῆς βασιλίσσης Θεοδώρας γελοιοδεστάτους μύθους, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν ἐποποιίαν τοῦ Ἰρωϊκοῦ πολέμου, ἢ μᾶλλον καὶ αὐτὴν τὴν ἐν μέσῳ τοσοῦτων αἰώνων ἄληστον παράδοσιν τῆς Ἑλλάδος παλαιούσης πρὸς τὴν Ῥώμην, ἐκδικητὴν τῶν Ἰρωϊκῶν προγόνων, διότι πᾶς ὁ ἀπέραντος οὗτος κύκλος τῶν ἐκκλησιαστικῶν συναξαρίων καὶ τῶν Ἀκριτικῶν ποιημάτων μίαν καὶ μόνην ἔχει τὴν ἀρχὴν, τὴν Ὀμηρικὴν Ἑλένην ἀπαχθεῖσαν εἰς Αἴγυπτον καὶ μεταβληθεῖσαν εἰς βρωμερὰν φώκην ἢ ρυπαρὰν ἑταῖραν, ἀπὸ δὲ τοῦ βορβόρου τῆς αἰγυπτιακῆς ἀτιμίας διὰ τῆς θείας ἐπεμβάσεως καθαρὰν ἀνελευθεῖσαν, ὡς ἢ ἀντίστοιχος ἡλιακὴ ἀκτίς, διότι καὶ ὑπὸ ταύτην λατρεύεται ἢ θεά, ἄσπιλος ἀνέρχεται εἰς οὐρανοῦς, τὴν παλαιὰν πατρίδα, ἐξ ἧς ἢ κοσμικὴ μαγεία τὴν καθέλκυσε γοητεύσασα. Ἀπορριπτομένου τοῦ περὶ Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας συναξαρίου, καὶ αὐτὴ ἢ Ἀφροδίτη, ἢ πρὸς τὴν Ἑλένην καὶ τὴν Θεοτόκον Ὀλυμπιάδα¹ συγχεομένη, ἀποβάλλει τὸν διπλοῦν χαρακτήρα τῆς Πανδήμου καὶ Οὐρανίας, Ἐωσφόρου καὶ Ἐσπέρου, οὕτω δὲ πᾶσα ἢ ἀστρονομικὴ θεολογία, περὶ ἧς ὁ μέγας Ποντάνος συνέγραψε τὴν Πεντάβιβλον, ἀπορρίπτεται ὡς ἀπλῆ φλυαρία καὶ ψεύδονται οἱ βυζαντινοὶ μεληδοί, οἱ εἰς τοὺς ἀστέρας ἀφορῶντες, ἀποβάλλεται δὲ καὶ σύμπαν τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἡμερολόγιον ὡς ἀκατανόητον σύμπλεγμα ἀργῶν καλογήρων. Οἱ κάλλιον ἡμῶν μελετήσαντες τὰ ἑλληνικὰ πράγματα, καὶ ἀρκοῦμαι εἰς τὸν μέγαν Γαίτε, δὲν ἦσαν τόσον ἀπότομοι πρὸς τὰς ἱεράς παραδόσεις, ἐξ ἐναντίας κατηγάλωσαν ὅλον τὸν βίον εἰς ἐξακρίθωσιν τοῦ ἀγιολογικοῦ μυστηρίου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων διέσωσαν οἱ πτωχοὶ Σαλοὶ παραλαβόντες ἀπὸ τῶν Ἰνωστικῶν καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἑλένης, τὸ ἀπολωλὸς πρῶστου, εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ὁποῦ κατέρχεται ὁ Σωτήρ, ἢ Λωλομαριά, ἢ Λωλοπροβάτα.

¹ Ὅτι ἢ Ὀλυμπιάς εἶνε αὐτὴ ἢ Μυρτιδιώτισσα πειθόμεθα ἐκ τοῦ Ποντάνου καὶ ἄλλων· αὐτὸς μάλιστα ὁ Λιβίστρος διέσωσε τὸ ἐπώνυμον τῆς πολυωνύμου κατὰ Πλούταρχον μητρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀποκαλῶν Μυρτάλην ἀέσποιναν, κατὰ τὸ παλαιὸν Μυρτάλη, ὅπερ ὁ Ποντάνος ἐρμηνεύει ἐκ τοῦ στεφάνου τῶν μύρτων.

Εἶπομεν ὅτι τὰ συναξάρια προήλθον ἐξ ἐποποιῶν, ἃν ἄλλαι μὲν διεσώθησαν ἐν πρωτοτύπῃ γλώσσῃ ἄλλαι δ' εἰς παλαιὰς ἰταλικὰς καὶ ἰδίᾳ ἰσπανικὰς μεταφράσεις, ῥητῶς δηλοῦσας δι' μετήχθησαν ἐκ τοῦ ἐλληνικοῦ καὶ σημειοῦσας μάλιστα καὶ αὐτὸ τ' ὄνομα τοῦ συγγραφέως, καὶ ὅτι τὸ ἡμέτερον ἐορτολόγιον εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἀστρονομικόν· τὰ ζητήματα ταῦτα ἐν ἐκτάσει ἀναπτυσσόμενα θὰ ἀπῆλθον πολὺν χῶρον· ἐπειδὴ ἕμεις ἀνεφέρομεν τὴν Μαρίαν Αἰγυπτίαν, περιορίζομεν εἰς ταύτην καὶ μόνην τὴν ἀπόδειξιν. Ὡς γνωστὸν, τὸ ἡμέτερον ἐκκλησιαστικὸν ἔτος ἄρχεται ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου καὶ τελειῶται τῇ 31 Αὐγούστου· τὸ ἔτος τοῦτο περιελίσσει ὁ γνωστὸς ζωδιακὸς κύκλος ἀποτελούμενος ἐκ τῶν δώδεκα μηνιαίων ἀστερισμῶν διαιρουμένων εἰς ἕξ χειμερινούς ἢτοι σκοτεινούς, καὶ ἕξ ἐαρινούς ἢτοι φωτεινούς· περὶ τούτους στρέφεται ἐτησίως ὁ ἥλιος ἢ μᾶλλον ἢ διευθύνουσα τοῦτον φωτεινὴ δύναμις, κατὰ τὸ ἐξάμηνον μεταβαλλομένη εἰς σκοτεινὴν καὶ φωτεινὴν.

Οἱ γινώσκοντες τὰ λειτουργικὰ βιβλία τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας παλαιὰ τε καὶ νέα ἐκπλήσσονται ἐπὶ τῇ καταχρήσει τῶν λεγομένων Θεοτοκαρίων ὕμνων ἀσκόπως κατὰ τὸ φαινόμενον παρεντεθειμένων εἰς μνήμην μάλιστα ἀρρένιου ἀγίου οὐδεμίαν πρὸς τὴν Θεοτόκον ἐχόντων σχέσιν· πῶς ἀποτόμιμα οἱ ἐξυμνούμενοι ἅγιοι μεταβάλλονται εἰς γυναῖκας; Ἀπὸ τῶν Ὀρφικῶν ὕμνων μέχρι τῶν τοῦ Μαρούλλου ἢ Ἀθηναίου ἢ κατ' ἐξοχὴν Παρθένος, πλὴν καὶ Θεοτόκος, ἐξυμνεῖται ὡς ἀρρενόθηλος, αὐτὴ δὲ καὶ μόνη δεσπόζει τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ὅστις εἶνε αὐτὴ ἢ παρθενικὴ ζώνη, ἣν ἐδωρήσατο αὐτῇ ὁ Πατήρ, συνεκτικῶς δεδεμένη, ἐπομένως ἢ φέρουσα μὴ λυσιζήμιος, ἢτοι κατ' ἐξοχὴν Παρθένος. Ὁ ζωδιακὸς κύκλος, ὁ ἐν τῇ ἀδιασπαστῇ συνοχῇ τῆς ἀστερικῆς ζώνης ἀποτελούμενος, ἀποτελεῖται, πλὴν τῶν δώδεκα μηνιαίων ἀστερισμῶν, ἐκ τριακσίων ἐξήκοντα μοιρῶν ἢ ἡμερῶν, ἐν ἐκάστη τῶν ὀκτῶν ἐορτάζεται καὶ εἰς ἅγιος κοσμικὸς ἀποθεωθεὶς διὰ τῆς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ λαμπούσης ἀκτίνος ἢ αἴγλης, χάρισμα τῆς ἅπαντα τὸν ζωδιακὸν συνεχούσης παρθένου, ἢτοι ἡλιακῆς ἀκτίνος. Ἴν' τέλει τοῦ Αὐγούστου μηνός, ἢ ἡμετέρα ἐκκλησία ἐορτάζει τὸ πέρασ τοῦ ἐνιαυσίου ζωδιακοῦ ἢτοι τὴν λεγομένην Σήραξιν τῆς ἁγίας

Ζώνης, ὡς καὶ ἐν τῇ προσεχεῖ Σεπτεμβρίῳ τὴν ἀνανέωσιν τοῦ ἔτους, ἢτοι τὸ Ἰκρέθλιον τῆς Θεοτόκου. "Ὅθεν ἔχομεν ἐν τῇ ζωδιακῇ τὴν αὐτὴν Παρθένον, εἰς μὲν τοὺς ἕξ φωτεινοὺς μῆνας ὡς ἁγίαν Φωτεινὴν, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους ἕξ χειμερινούς ὡς Μαρίαν Αἰγυπτίαν Μέλαιναν, παραδεδομένην εἰς ἐξουθένισιν τῶν σκοτεινῶν δαιμόνιων ἢτοι Καρκαντσάρων τιμηρουμένην καὶ αὐστηρῶς ἐπιτηρουμένην, ἵνα μὴ τεκνοποιήσῃ· διὰ τὸν λόγον τοῦτον οἱ χειμέριοι οὗτοι δαίμονες ἀποχωροῦσιν ἐν τῇ Ἰπικφανείᾳ, ἢτοι ἐπὶ τῇ ἀπροόπτῳ ἐμφανίσει καὶ βαπτίσει τοῦ Σιωτήρος. Οἱ βυζαντινοὶ μελωδοί, ὡς ὁ Ὀλόβολος, ψάλλουσι τὴν Αἰγυπτίαν Μαρίαν ὡς αὐτὸν τὸν ζωδιακόν, σκοτεινὴν μὲν εἰς τοὺς χειμερινούς μῆνας καὶ ὑπὸ τὴν γῆν τεθειμένην, ἀνισταμένην δὲ καὶ φωτεινὴν ἀπὸ τῆς Ἰπικφανείας μέχρι τῆς ἐν τῇ Αὐγούστῳ μηνὶ κοιμήσεως· εἰς τὸν λόγον τοῦτον ἀφορᾷ πᾶσα ἢ προρρηθείσα τῶν Βαρλαμιτῶν πρὸς τοὺς Παλαμίτας διένεξις περὶ φύσεως τοῦ φωτός τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Σιωτήρος, τῶν μὲν δεχομένων τοῦτο ὡς κτιστόν, ἢτοι ἀπατηλὸν φῶς, τῶν δὲ ἀληθές, ἢτοι Θεῖον.

Ἐἰς τὰς Ὀμηρικὰς Ἀλληγορίας ὁ Ψελλός, ἀκολουθῶν τῇ πάλαιᾳ τοῦ Στρησιχόρου καὶ τῶν Ἰννοστικῶν παραδόσει, ἐρμηγεύει τοὺς ἀντιπάλους τούτους τῆς Θεοτόκου Ἰλένης ὡς αὐτοὺς τοὺς Ῥωμαίους, ἀπογόνους τῶν παλαιῶν Ἑρῶν· τοιαύτη δὲ παράδοσις ἐπικρατεῖ καὶ ἐν τοῖς λειτουργικαῖς τῆς ἐκκλησίας ὕμνοις (ἢ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου). Ἰβνε γνωστὸν ὅτι ὁ ἀστερισμὸς τῆς Παρθένου ἀφιερῶθη εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν θεόν, τὸν Αὐγουστον, ἀλλ' ἢ λαϊκῇ παράδοσις διαμαρτύρεται ἀποκαλοῦσα ἐν τὸν μῆνα τοῦτον, Ἄχρηστον, ἢτοι ἀλάδωτον (Ἰβραλοῦ) μὴ κεχρισμένον βασιλικῶς. Πρὸ τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Σκορπίου συμπεριελάμβανε τοὺς δύο μῆνας Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον· ἀλλ' ὡς γράφει εἰς τὰ Ἰεραγικά ὁ Βιργίλιος, ὁ Αὐγουστος διαιρέσας τὸν ἡμετέρον τοῦτον ἀστερισμὸν εἰς δύο, ἀπετέλεσε διὰ μὲν τῶν Χηλῶν, ἢτοι τῆς κεφαλῆς, τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Ζυγοῦ, διὰ δὲ τοῦ ἀκεφάλου σώματος τὸν τοῦ Σκορπίου· πρὸς τὸ γεγονός ταῦτο ἀναφέρεται καὶ ἢ ἐν τέλει τοῦ Αὐγούστου ἐορταζομένη Ἀστορομὴ τῆς κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ Ἰωάννης

ἐκπροσωπεί αὐτὸν τὸν Ἑλληνισμόν διὰ τοῦ διχασμοῦ τούτου τοῦ μεγάλου ἀστερισμοῦ ἐπῆλθεν ἡ λύσις τῆς ζωδιακῆς ζώνης, ἐπομένως ἡ Ἀθηναῖα ἀπὸ παρθένου ἐγένετο λυσίζωνος, ἤτοι καθαρὰ ἑταίρα, ψευδοπαρθένος, ὡς τὴν ἀποκαλοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι βυζαντινοὶ (Νικήτας Χωνιάτης)· ἀλλ' ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία συνεορτάζουσα μετὰ τῆς Ἀποτομῆς καὶ τὴν Σύναξιν (ἤτοι συνοχὴν) τῆς ἁγίας Ζώνης ἐπανήγαγε τὸν ζωδιακὸν ἐν τῇ παλαιᾷ αὐτοῦ θέσει, καὶ ἐξεδικήθη μάλιστα τὸν Ῥωμαίων δι' εὐφυστέρου πραξικοπήματος· ὡς γνωστὸν ἐν τῇ 15 Αὐγούστου ἑορτάζομεν τὴν Κερίμησιν τῆς Θεοτόκου, ἐν ἣ ἐπικρατεῖ ἡ μέγιστη καὶ ἱερωτέρα τῶν ὀρησκευτικῶν νηστειῶν· καὶ ὅσπασαν τὴν ἑλληνικὴν Ἀνατολήν διὰ τῆς ἀγιογραφίας ἀπηθανάτισθη εἰκῶν ὅλως δυσεξήγητος· ἐξεικονίζεται δηλονότι ἐν τῇ Κοιμήσει ἡ ἀπότομος ἐμφάνισις ἐνὸς Ἑβραίου (τοῦ Αὐγούστου), ὅστις ἀρπάσας τὸν νεκρικὸν κράββατον τῆς Παναγίας, ζητεῖ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνοδὸν· ἀλλ' ἄγγελος ξιφήρης καταπτὰς (τινὲς θεωροῦσι τοῦτον ὡς τὸν Διονύσιον Ἀρεοπαγίτην) ἀποκόπτει τὰς χεῖρας τοῦ ἀρπαγος, ὅστις ἄχειρ καταπίπτει, ἐνῶ ἐν μέσῳ τῶν ὕμνων τῶν συνελλθόντων Ἀποστόλων καὶ Ἀγγέλων ἡ Παρθένος ἐλευθέρᾳ ἀνέρχεται εἰς τὰ ὕψη. Οἱ παλαιοὶ Φιλικοί, ὡς ὁ Ποντάνος, ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸν ἀθηναϊκὸν μῦθον περὶ τοῦ φρυγικοῦ (Ἑρῶϊκοῦ) μήλου τῆς βασιλίδος Ἡύδοκίης, ἄδουσιν ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Ζυγοῦ τὴν δηλητηριασιν αὐτοῦ τοῦ Αἰνέλου, μυθικοῦ γενάρχου τῶν Ἑρῶϊων, διὰ τῶν μαγικῶν μῆλων τῆς Ἀφροδίτης ἐρωμένης τούτου, ὁ δὲ μῦθος οὗτος συμφωνεῖ πῶς πρὸς τὸν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀγιογραφίᾳ, διότι ὁ χειροκοπεὶς Ἑβραῖος εἶπε αὐτὸς ὁ μνήστηρ Ἰωσήφ, τοῦ ὁποῦ τοῦ ἑβραϊκὸν ὄνομα ἀκριβῶς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ τοῦ Αὐγούστου (Αὐξέντιος ἢ Αὐξήτης augustus)· ὁ αὐτὸς δὲ μῦθος διαφοροτρόπως παρίσταται ὑπ' ἄλλων Φιλικῶν. Ἐν τούτοις εἰς τὸν Φαῦστον τοῦ Γαίτε ὁ ἑβραϊκὸν Μεφιστοφιλῆς δὲν τολμᾷ, ἵνα ἀνέλθῃ εἰς τὸν αἰθέρα νὰ καταβιδάσῃ τὴν ζητουμένην παλαιάν Ἑλένην, ἣν ἐπαναφέρει ἐν τῇ γῆ αὐτὸς ὁ ἑλληνίζων Φαῦστος, ὁ διὰ τῶν δεήσεων τῆς Μαρίας Αἰγυπτίας ἀποθιωθεὶς.

Ἔπεται τὸ τέλος

Κ. ΣΑΘΑΣ

ΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ ΤΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟΝ J. HÉRICOURT

4^{ον} "Όταν τρώγῃς, μὴ χαλᾷς τὴν ὄρεξίν σου.

Ὁ κίνδυνος τῆς ὑπερβολικῆς ὀρέψεως μᾶς ἀπειλεῖ περισσότερο ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς ἀνεπαρκοῦς ὀρέψεως.

Κατὰ τὴν πολυφαγίαν αἱ τροφαὶ δὲν μεταβάλλονται, ὅλως ἐπαρκῶς ὑπὸ τῆς ἐργασίας τῆς πέψεως καὶ δὲν ἀπορροφῶνται τελείως. Συνεπῶς ἐρεθίζουσι τὸ ἔντερον ὡς ξένα σώματα καὶ προκαλοῦν ἐντὸς αὐτοῦ μίαν ἐκφυλισμὸν καὶ νοσηρὰν κατάστασιν.

Ἐὰν δὲ ἀπορροφηθῶν, χρησιμοποιοῦνται ἀτελῶς, δηλαδὴ δὲν καλοῦνται ὅσον πρέπει ἐντὸς τοῦ ὀργανισμοῦ, ὅστις, ὡς ἡ θερμάστρα ἐκείνη, ἡ ὁποία δὲν λειτουργεῖ ὀρθῶς, ῥυπαίνεται μὲ ὅλα τ' ἀπορρίμματα τῆς ἀτελοῦς αὐτῆς καύσεως. Ἐὶς οὐρικὸν ὄξύ, μίαν τῶν κυριωτέρων τούτων ἀκαθαρσιῶν, δηλητηριάζει τὸ αἷμα ἢ ἐρεθίζει τοὺς ἱστούς, ἐντὸς τῶν ὁποίων κατακάθεται καὶ ὁ πολυφάγος καὶ ὁ λαίμαργος γίνονται ἕρμαιον ὅλων τῶν ἐνοχλήσεων τοῦ ἀρθριτισμοῦ.

Μὲ τὸν καιρὸν αἱ κακουχίαι αὗται δὲν παρουσιάζονται μόνον παροδικῶς, ἀλλ' ἐγκαθίστανται ὀριστικῶς ὑπὸ τὴν μορφὴν λιθιάσεως, ποδάγρας, διαβήτου ἢ νεφρίτιδος.

Ἡ ὑπερβολικὴ ὀρέψις καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πηγάζουσα δυσπεψία, συνοδεύονται προσέτι καὶ ἀπὸ ἀνωμάλους ἐντερικῶν ζυμώσεων, ἐξ ὧν παράγονται διάφορα δηλητηρία ἐντὸς τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος. Αἱ τοξίναι αὗται ἀπορροφῶνται καὶ πρέπει νὰ ἐξουδετερωθῶν ὑπὸ τοῦ ἥπατος, διὰ νὰ μὴ δηλητηριασθῇ ἐπικινδύνως ὁ ὀργανισμός.

Ἄλλ' ἐὰν ἐπιβληθῇ ἡ ὑπερβολικὴ ἐργασία εἰς τὸ ἥπαρ καὶ ἡ λειτουργία του ἐξαντληθῇ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ὑπερβολικῆς ὀρέψεως,

ὅτι ἐπέλθουν κατ' ἀνάγκην ποικίλαι ταραχαί, αἱ ὅποια θὰ καταστρέφουν τὴν ἰσορροπίαν τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἰκανότητος πρὸς ἐργασίαν.

5^{ον} Ποτόν σου νὰ ἔχῃς μόνον τὸ νερόν.

Τὸ φυσικὸν ποτόν εἶναι τὸ νερόν, τὸ πλέον κατάλληλον διὰ τὴν πέψιν καὶ διὰ τὴν πλῆσιν τοῦ αἵματος.

Ἐπάρχουν βέβαια πολλάκις εἰς τὸ νερόν ἐπικίνδυνα μικροβία, ἀλλὰ ταῦτα δὲν καταστρέφονται μὲ τὴν προσθήκην οἴνου.

Ἐὰν τὸ νερόν εἶναι ὑποπτον, ἢ ἐὰν ὑπάρχῃ φόβος ἐπιδημίας μεταδομένης διὰ τοῦ νεροῦ, ὡς π.χ. τύφου ἢ χολέρας, τὸ πόσιμον ὕδωρ πρέπει νὰ βράζεται, καὶ ἐκεῖνο ἀκόμη μὲ τὸ ὅποιον νιπτόμεθα καὶ λουόμεθα.

Ὅλοι οἱ διηθητήρες (φίλτρα) δὲν εἶναι ἀξιοὶ ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης, διότι καὶ οἱ καλλίτεροι ἀπαιτοῦν αὐστηροτάτην καθαριότητα, ἢ ὅποια ἐπιτυγχάνεται μόνον εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ ἐργαστήρια.

Τὸ βρασμένον νερόν χιονεύεται εὐκόλα καὶ διὰ τὸ καταστήσωμεν εὐληπτον, ὀροσερόν καὶ νόστιμον, ἀρκεῖ μετὰ τὸν βρασμόν νὰ τὸ διηθήσωμεν εἰς σύνηθες πορῆδες δοχείον ἐντὸς τοῦ ὑπογείου.

Τὰ ὑγρά, τὰ ὅποια πίνομεν νηστικά, δὲν μένουν ἐντὸς τοῦ στομάχου. Μεταβαίνουν εὐθὺς εἰς τὸ ἔντερον, ὅπου ἀπορροφῶνται ταχέως. Προτιμότερον ἄρα νὰ πίνωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ ὄχι εἰς τὸ τέλος τοῦ γεύματος, διότι τὰ πινόμενα τότε ὑγρά μένουν ἐντὸς τοῦ στομάχου μαζί μὲ τοὺς βόλους τῶν φαγητῶν. Ἀραιώνουν τὸν γαστρικὸν χυμὸν καὶ ταιουτοτρόπως παρενοχλοῦν καὶ ταραττοῦν τὴν στομαχικὴν πέψιν.

6^{ον} Ἀπόφυγε τελείως τὸ οἰνόπνευμα.

Τὸ οἰνόπνευμα δὲν εἶναι τροφή· εἶναι δηλητήριον ἐπικίνδυνον τοῦ νευρικοῦ κυττάρου καὶ ἡ διέλευσίς του διὰ τοῦ ἥπατος καὶ τῶν νεφρῶν ἀλλοιόνηι σοβαρῶς καὶ ἀνεπανορθώτως τὰ στοιχεῖα τῶν ὀργάνων τούτων.

Ἐὰν ὁ ὀργανισμὸς δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἐφωδιασμένος μὲ ὀρεπτικὴν καὶ καύσιμον ὕλην, δύναται βέβαια νὰ καύσῃ καὶ οἰνόπνευμα καὶ νὰ πορισθῇ πρὸς στιγμὴν κάποιαν θερμότητα καὶ δύναμιν, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ μίαν μηχανήν, ἐν ἐλλείψει ὕδατος, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ θέσωμεν εἰς κίνησιν μὲ τὸ θεῖκόν ὀξύ.

Ἡ ζωὴ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ κινουμένου μὲ τὸ οἰνόπνευμα δὲν εἶναι μακρά. Καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕνεκα τῆς ἀλλοιούσεως τῶν ἀμυντικῶν μέσων τοῦ κατὰ τῶν μικροβίων εἶναι ἐκτελειμένος εἰς ὄλας τὰς μολυσματικὰς ἀσθενείας, αἱ ὅποια εἰς αὐτὸν λαμβάνουν εὐθὺς βαρεῖαν μορφήν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ κυριώτερα σπλάγχνα ὑφίστανται ἐκφύλισιν ἀγούσαν αὐτὰ εἰς πρόωρον γήρας καὶ ἢ ὅποια πρὸς τούτοις ἔχει τὸ ὀλιθερόν προνόμιον νὰ ἐκδηλοῦται εἰς τοὺς ἀπογόνους διὰ διαφόρων ἐλαττωμάτων καὶ νὰ τοὺς καθιστᾷ ἀνεπανορθώτως ἐκφύλους.

Ἐλέχθη ὅτι τὸ οἰνόπνευμα ἐτοιμάζει τὸ στρώμα, εἰς ὃ θὰ ἐξαπλωθῇ ἡ φυματίωσις· ἀλλὰ προετοιμάζει ἐπίσης τὸ ἔδαφος καὶ εἰς τὰ χρόνια νοσήματα τῶν νεφρῶν καὶ τοῦ ἥπατος καὶ εἰς τὴν ἀρτηριοσκληρώσιν. Ἐὰν ἀνθρωπὸς τις εἶναι προδιατεθειμένος διὰ κληρονομικοῦ ἐλαττώματος ὁμοίας φύσεως, διὰ τοῦ οἰνοπνεύματος ἄγεται ταχέως εἰς τὸ ἐγκλημα ἢ εἰς τὴν παραφροσύνην.

Ὅλοι δὲ οἱ δυστυχεῖς ἐκφυλοὶ, οἱ ὑστερικοὶ, οἱ νευρασθενικοὶ, οἱ προῶως ὑποκύπτοντες εἰς τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα καὶ διάγοντες ζωὴν πλήρη βασάνων καὶ πόνων ἀνωφελῶν, εἰς τοιούτους γονεῖς, δηλητηριασμένους μὲ τὸ οἰνόπνευμα, χρεωστοῦν τὴν ἀθλίαν αὐτὴν κληρονομίαν.

Τὰ ἄλλα ποτά, ὁ καφὲς καὶ τὸ τέϊον, δὲν ἔχουν τοιαῦτα ἐλαττώματα. Ἀλλὰ καὶ τούτων δὲν πρέπει νὰ γίνεται κατάχρησις, διότι ταχέως προκαλοῦν πολλὰς διαταράξεις εἰς τὴν πεπτικὴν λειτουργίαν.

Ἡ ἐπικρατοῦσα γνώμη ὅτι δηθεν ὁ καφὲς εὐνοεῖ τὴν πέψιν, εἶνε μῦθος. Βέβαιον εἶναι ὅτι ὑποδοσθῆι τὴν μηχανικὴν φάσιν, ἀλλὰ παραλύει ἀφ' ἑτέρου τὴν χημικὴν ἐπεξεργασίαν τῆς πέψεως. Αἱ τροφαὶ μετατοπίζονται ταχύτερον, ἀλλὰ δὲν ἀφομοιοῦνται ἐπαρκῶς διὰ τῆς ἀπορροφῆσεως.

Πρέπει δὲ καὶ νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι οἱ πλείστοι τῶν καταναλωτῶν τῶν ψυχικῶν τούτων διεγερτικῶν δὲν ἔχουν καθόλου

ανάγκην τοιαύτης τινός διεγέρσεως και ὅτι πολλοὶ θὰ εἶχον μᾶλλον ἀνάγκην κατευναστικῶν μέσων τῆς ψυχικῆς των καταστάσεως.

Εἰς τὸ πυρετώδες περιβάλλον, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ εἰς τὰς πόλεις διέρχονται τὴν ζωὴν των, πανταχόθεν προσβάλλονται ἀπὸ διεγερτικῶν και διατελοῦν εἰς ἀδιάκοπον διεγερσιν. Δὲν ἔχουν λοιπὸν καμμίαν ἀνάγκην νὰ προσθέσουν και ἄλλα εἰς τὰ προϋπάρχοντα.

Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς ἐνεργείας ὄλων τῶν διεγερτικῶν τούτων, τῶν ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος και ἐκ τῆς καθημέραν διαίτης, εἶναι ἡ ταχεῖα ἐξάντλησις τοῦ ὀργανισμοῦ, ἡ ἐπίσπευσις τοῦ γεροντικοῦ μαρασμοῦ και ὁ πρόωρος θάνατος.

7^{ον} Ἔσο φυτοφάγος και ζαχαροφάγος,
ἐὰν ἐργάζεσαι μὲ τοὺς μύας ἔσο δὲ κρεωφάγος,
ἐὰν ἐργάζεσαι μὲ τὸν νοῦν.

Ἡ μυϊκὴ ἐργασία ἀπαιτεῖ καθῆσιν τροφῶν μὲ πολὺν ἄνθρακα· οἱ μύες εἶναι μηχαναὶ παράγουσαι κίνησιν και δύναμιν και θερμαινόμεναι μὲ ἄνθρακα. Ἡ φυτικὴ δὲ λαίτα παρέχει τὰς ἄνθρακούχους τροφὰς και μάλιστα ἡ ζάχαρις εἶναι ὁ ἄνθραξ τοῦ μυός.

Τοῦναντίον ἡ διανοητικὴ ἐργασία ἀπαιτεῖ δαπάνην ἀλατούχων συστατικῶν, τὰ ὁποῖα δύνανται ν' ἀναπληρώσουν μόνον αἱ λευκωματικαὶ οὐσαὶ τοῦ κρέατος.

Τὸ ὦμὸν κρέας ἐπανορθώνει τὰς ἀλατικὰς ἀπωλείας τοῦ ὀργανισμοῦ πολὺ οἰκονομικώτερον και ἀσφαλέστερον παρὰ τὸ βρασμένον και ψητὸν κρέας.

8^{ον} Ἀπόφρευγε περισσότερον τὸ κρυολόγημα
παρὰ τὸ ψῦχος.

Σκοπὸς τοῦ ἐνδύματος εἶναι βέβαια νὰ μᾶς προφυλάξῃ ἀπὸ τὸ ψῦχος, ἀλλὰ αἱ ἐκ τοῦ ψύχους ἀσθενεῖαι εἶναι πολὺ σπάνιαι, ἐν ᾧ αἱ ἐκ τῶν κρυολογημάτων εἶναι και παλλαὶ και βαρεῖαι.

Ἄρα τὸ ἐνδυμα ὀφείλει κυρίως νὰ προφυλάξῃ τὸ δέριμα ἀπὸ τὴν ἀπότομον μετάβασιν ἀπὸ τῆς θερμότητος εἰς τὸ ψῦχος, ἀπὸ τὸ κρυολόγημα δηλαδὴ, τὸ ἐνδυμα δὲ τὸ ἐκπληροῦν ἄριστα τὸν προορισμὸν τοῦτον εἶναι τὸ μάλλινον γελέκι.

Και ὄντως τὸ ἰδρωμένον σῶμα προσβάλλεται ὑπὸ τοῦ ψύχους ἐνεκα τῆς ταχείας ἐξατμίσεως τοῦ ἰδρώτος. Ἀλλὰ τὸ μάλλινον ὕφασμα διὰ τῆς ἀπορροφήσεως τοῦ ἰδρώτος παρέχει ἀξιόλογον ἀντίστασιν εἰς τὴν ψύξιν τοῦ δέριματος και εἰς τὰς δυσαρέστους συνεπειὰς τῆς. Τοῦτο δὲ θέρους τε και χειμῶνος, και μάλιστα καλλίτερα τὸ θέρος παρὰ τὸν χειμῶνα, ὡς ἐκ τῆς συχνότητος τῶν ὑπερβολικῶν ἐφιδρώσεων κατὰ τὴν θερμὴν τοῦ ἔτους ὥραν.

Ἄλλ' ὁ φορῶν φανέλλαν πρέπει νὰ γνωρίζῃ, ὅτι τὸ φόρεμα τοῦτο πρὸς διατήρησιν τῆς ἀπορροφητικῆς του δυνάμεως πρέπει ν' ἀφαιρῆται κατὰ τὴν κατάκλισιν και νὰ φορῆ τὴν νύκτα ἄλλο ἐλαφρότερον.

Ἡ ἀνάπαυσις αὐτὴ εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς ἀναγέννησιν τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ὕφασματος, τὸ ὁποῖον ἔχει τὸν καιρὸν νὰ ξηρανθῇ, ἐπιτρέπει νὰ ὀξειδωθοῦν αἱ ὀργανικαὶ ἀκαθαρσίαι, μὲ τὰς ὁποῖας ἐγέμισαν τὰ νήματά του και ἀνακτᾷ πάλιν τὴν ἀπορροφητικὴν του δύναμιν και τὰς προστατευτικὰς του ἰδιότητας.

9^{ον} Διὰ νὰ προφυλαχθῆς ἀπὸ τὸ ψῦχος
ἐνθυμοῦ ὅτι ἐν φύλλον χάρτου ἀξίξει ὄσον
και ἐν ἐπανωφόριον ἢ ἐν κλινოსσιέπασμα.

Εἰς πολλὰς περιστάσεις τὸ ψῦχος μᾶς καταλαμβάνει αἰφνιδίως μὲ ἐλαφρὰ ἐνδύματα.

Ἀπαιτεῖται λοιπὸν νὰ γνωρίζωμεν ὅτι δυνάμεθα τότε μὲ μίαν ἐφημερίδα ν' ἀναπληρώσωμεν τὸν χιτῶνα ἢ τὸ ἐλλεῖπον ἐπανωφόριον.

Ὁ μηχανισμὸς, κατὰ τὸν ὁποῖον τὸ φόρεμα μᾶς προστατεύει ἀπὸ τὸ ψῦχος εἶνε ὁ ἐξῆς· περίξ τοῦ σώματος καθιστᾷ ἀκίνητον ἐν στρώμα θερμοῦ ἀέρος, τὸ ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ διατηρήσωμεν ἢ νὰ ἐνισχύσωμεν ὡς προστατευτικὸν περίβλημα, διότι ὁ ἀήρ, καθὼς και ὅλα τὰ ἀέρια, εἶναι πολὺ κακὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος.

Ἐν λοιπὸν φύλλον χάρτου, ὡς ἐκ τοῦ ἀδιαχωρήτου του ἐπέχει τόπον ἐξαιρέτου φορέματος, ὄσονδῆποτε λεπτὸν και ἄν εἶναι, διότι καθιστᾷ τελείως ἀκίνητον ἐν προστατευτικὸν πνεῦμα ἀέρος.

Ἐὰν ὑπὸ τὸ περιστήθιον ἢ ὑπὸ τὸ ἐφάπλωμα θέσωμεν ἐν

φύλλον έφημερίδος, είναι ώς νά χρησιμοποιήσωμεν έν έπανωφόριον ή έν πρόσθετον κλινοσκέπασμα.

10^{ον} Έργάζου μέ ζήλον, διότι ή έργασία είναι απαραίτητος εις τήν υγείαν.

Κατ' ούσίαν ο ζωϊκός οργανισμός είναι μηχανή παράγουσα ενέργειαν υπό μορφήν κινήσεως ή υπό μορφήν θρέψεως.

Η μηχανή δέ, ή μή παράγουσα τήν έργασίαν δι' ήν έπρωρίσθη, δέν ήμπορεί νά διατηρηθή και τό άχρηστον έργαλειον σκωριάζει και ή σκωρία τό καταστρέφει πολύ ταχύτερον και άσφαλέστερον παρά ή χρήσις.

Όμοίως και τό ανθρώπινον σώμα δέν δύναται νά διαφυλάξη τήν καλήν μορφήν του, εάν δέν παράγη τήν έργασίαν, χάριν τής οποίας διωργανώθη.

Υπάρχουν πολλά παραδείγματα εργατών, οι όποιοι προώρως έτέθησαν υπό σύνταξιν και ώς έκ τής άργίας ταχέως έμαράνθησαν και απέθανον προώρως.

Όσοι ηύνοήθησαν υπό τής τύχης και ζούν άνέτις άνευ έργασίας, αισθάνονται και αύτοί δριμεφύτως τήν ανάγκην τής έργασίας, και επιδίδονται εις διάφορους άθλητικάς παιδιάς, οι όποιοι είναι έπαγγέλματα και έργασίαι χειροτεχνικαι έξασκούμεναι από έρασιτέχνας.

11^{ον} Εάν εργάζεσαι διανοητικώς, αναπαύου εργαζόμενος μέ τās χειρας και εάν εργάζεσαι μέ τās χειρας, αναπαύου εργαζόμενος μέ τόν ένιέφαλον.

Η ισορροπία τής υγείας έξαρτάται από τήν άρμονικήν έργασίαν τών διαφόρων μελών του σώματος. (1) λόγιος όφείλει νά εργάζεται και μέ τās χειρας, ν' αφιερώνη και' έκάστην μίαν ή δύο ώρας εις τόν περίπατον, καλής και ό εργάτης δέν πρέπει έπίσης νά παραμελή τήν διανοητικήν ένασχόλησιν, εις ήν καθ' έκάστην όφείλει ν' αφιερώνη άνάλογον καιρόν.

Αί πρόοδοι τής σημερινής κοινωνίας απαιτούν έπειγόντως νά έξασφαλισθή και εις τόν εργάτην ή εύκολία τής τριαύτης άσχολίας, αναγκαίας διά τήν σωματικήν και διά τήν ήλικήν εύεξίαν.

12^{ον} Τήν εβδομαδιαίαν ανάπαυσιν αφιέρου εις τόν υπαίθριον βίον.

Εις τās σημερινάς περιστάσεις, όποτε ο πολιτισμός επιβάλλει εις όλους τούς εργαζομένους, λογίους και εργάτας, ύρους κατά τό μάλλον ή ήττον αντιθέτους πρός τās διατάξεις τής ιδεώδους υγιεινής, είναι απαραίτητος ή έπάνοδος από καιρού εις καιρόν εις τήν φυσικήν κατάστασιν, εις τήν υπαίθριον ζωήν.

Η άργία τής Κυριακής, ή όποία είναι τῷ ὄντι σωτήριος διάταξις, μάς έπιτρέπει τοϋτο, υπό τόν ύρον ύμως νά μή διερχώμεθα τόν καιρόν μας εις τὰ θέατρα και εις τὰ καπηλεία.

Απαιτείται νά τόν χρησιμοποιήσωμεν πρός άερισμόν τών πνευμόνων και πρός ένίσχυσιν τών άρθρώσεων.

Αί διάφοροι άσκήσεις, ο περίπατος, ο δρόμος, τό άλμα και τὰ παρόμοια θά έκτελώνται κατά τās ήλικίας, τās ώρας του έτους και τās προτιμήσεις έκάστου.

Αί γυναίκες και οι νέοι θά ώφεληθούν και θά εύρουν όχι όλίγην τέρψιν εις τās διάφορους υπαίθριους παιδιάς και εις τās συνηθεστέρας άσκήσεις, ώς τήν κωπηλασίαν και τήν ποδηλασίαν.

Μετάφρασις Θ. ΦΛΩΡΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΟΙΞΙΣ¹

ΥΠΟ ΓΕΡΑΡΔΟΥ ΧΑΟΥΠΤΜΑΝ

Σήμεραρον περί τήν δεκάτην ὥραν τῆς ἑσπέρας ἀνερχόμεθα εἰς τήν Ἀκρόπολιν ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης. Ἡ ἐλπίς νὰ ἴδῃ τῶρα ἔλα τὰ φαντάσματα τῆς Ἀκροπόλεως ζωντανά, δὲν ἐπληρώθη. Ἐκτὸς ἐὰν ἔλα διελύθησαν εἰς τὸν ἱερὸν αἰθέρα, ὅστις ἀύλοποιεῖ δλόκληρον τὸ τέμενος τῆς Θεᾶς.

Περισσότερον παρὰ κατὰ τήν ἡμέραν αἰσθάνομαι σήμερον, καὶ ἤδη ἀπὸ τὰ Προπύλαια, τὸ ἱερὸν, τὴν ἐπικράτειαν τῶν θεῶν. Διστάζω νὰ προχωρήσω παρέκει. Καθίζω εἰς τὴν βασιλείαν σκιᾶν ἐνὸς κίονος καὶ στρέφω τὰ βλέμματά μου κάτω ἀπὸ τὰς βαθμίδας, τὰς ὁποίας φαντάζομαι ἐξακολουθούσας εἰς τὸ μαγικῶς διαφανὲς βάθος. Πρώτην φοράν συνδέεται μέσα μου τὸ ἔλρον πρὸς τὴν ὑψηλοτέραν πνευματικὴν ζωὴν, ἰδίως τοῦ αἰῶνος τοῦ Περικλέους, εἰς τὸν ὅποτον ὁ βράχος τῆς Ἀκροπόλεως χρεωστεῖ τὸν τελευταῖον καὶ ὑψιστον ἐξαγιασμόν του. Ἴδὲ πραγματικὸν γίνεται εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης φανταστικὸν καὶ πρὸς τοῦτο τὸ ἐν τῇ φαντασίᾳ πραγματικὸν ἡμιποροῦν εὐκολώτερον ν' ἀφομοιωθοῦν ἱστορικὰ ὄνειρα.

Ὡς ἐὰν ἡ σελήνη ἠδύνατο νὰ διαχύσῃ θερμότητα, ὁ ἀὴρ σήμερον εἶναι θερμὸς καὶ συνάμα καθαρὸς καὶ ἡσυχος. Αἰσθάνεται κανεὶς πῶς ἦτο δυνατόν, εἰς τὸν θεῖον τοῦτον φωτεινὸν αἰθέρα ἀναπνέοντες νὰ ζήσουν μετὰ τοὺς θεοὺς μαζί ἐπιφανεῖς ἄνθρωποι, ἐγκάτοικοι τοῦ ἱεροῦ τέμενους. Ἴδῃ, εἰς νύκτα ὅπως ἡ σημερινή, ὁ φιλόσοφος, ὁ πολιτικός, ὁ ἱερεὺς, ὁ ποιητῆς ὑψούμενος ἔξω τοῦ μαγικοῦ βάθους εἰς κόσμον φωτὸς καὶ χρώματος ἀρρήτως λεπτόν, ἐγένετο ἴσος πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ ἐν οἰκειότητι πρὸς αὐτοὺς ἀνέπνεε μαζί τιν τὸν ἴδιον ἀέρα τῶν Ἑλευσίων.

Θὰ ἠδύνατο κανεὶς νὰ ὀμιλήσῃ περὶ νυκτερινῆς ἀνθηρᾶς ζωῆς τοῦτου, τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τόσον ἀποτάμου καὶ σκληροῦ, καταρραγισμένου Ὀλύμπου, περὶ ζωῆς, ἡ ὁποία παρὰ προσδοκίαν καὶ ὑπεργείως ἀποκαθιστᾷ τὸν παλαιὸν λησμονημένον φωτοστέφανον περὶ τὰ βραχίδια του κράσπεδα.

Ὁ Παρθενών, ὀρώμενος ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Ἰμμηττὸν τετραμμένην πλευράν, κατὰ τὴν νύκτα αὐτὴν δὲν φαίνεται πλέον ὡς τὸ κατασκευάσμα ἀνθρώπων τεκτόνων. Μᾶλλον φαίνονται αὐτοὶ ὅτι ἐξυπηρέτησαν θεῖόν τι σχέδιον, ὅτι τὸ ἐπίγειον ἐζήτησαν, ἀλλὰ τὸ οὐράνιον κατασκεύασαν. Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον δὲν ὑπάρχει πλέον τίποτε τὸ ἀπειλητικόν, τίποτε τὸ σκυθρωπόν, τίποτε τὸ γιγαντιαῖον, καὶ ὁ λίθινος ὄγκος του, τὸ γήινον βάρος του φαίνονται ἐξαφανισθέντα. Ἴδναι κατασκευάσμα ἀερῶδες, ὑπ' αὐτῶν τῶν θεῶν μέσα εἰς τὸν θεῖον αἰθέρα σχεδιασμένον καὶ πραγματοποιημένον. Δὲν συναποτελεῖται ἀπὸ νεκρὸν μάρμαρον, ζῆ! Λάμπων ἐκ τῶν ἐντὸς θερμὸς καὶ χρωματιστός, ἄγει τὴν μακαρίαν ζωὴν τῶν θεῶν. Πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει εἰς αὐτόν, βαστάζεται, δὲν βαστάζει. Καὶ πάλιν ἄλλο αἶσθημα σὲ καταλαμβάνει ὅτι, ἂν ἤθελες ἐγγίσει μετὰ τὸν βέβηλον δάκτυλόν σου ἓνα κίονά του, αὐτὸς θὰ διερρηγνύετο ὡς εὐθραυστον πρᾶγμα καὶ θὰ ἐγένετο κόνις.

Τὴν ὥραν αὐτὴν μᾶς ἔρχεται ἡ ἐνδόμιχος αἰσθησις ἐκείνης τῆς ὑπάρξεως, τὴν ὁποίαν οἱ θεοὶ ἐν τῇ ὑπεργείῃ λάμπει των ζοῦν, ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κάθε κοσμικὴν φροντίδα. Καὶ οἱ θεοὶ εἶχαν ἐνοχλήσεις κοσμικᾶς. Αἰσθανόμεθα εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μας ἀπὸ ποῖον ἔδαφος ὁ Πλάτων ἀνέβη εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς καθαρᾶς ἰδέας. Εἰς τοιαύτας νύκτας πλημμυρισμένας ἀπὸ κάλλος, νύκτας αἱ ὁποῖαι θερμαὶ καὶ διαφανεῖς ὡς τὸ κρύσταλλον μετουσιώνοντο εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ στοιχεῖον μετὰ τὰς ψυχὰς, ποιοὶ ἄρά γε κόσμοι ἠνοίγοντο ἐδῶ εἰς τοὺς καλλιτέχνους καὶ φιλοσόφους, τοὺς φίλους τοῦτους καὶ συνοίκους τῶν θεῶν!

Καὶ τότε, καθὼς σήμερον, ἀνέβαιναν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ὡς ἀπὸ τὰς σκηναὶς διασκεδάζοντος στρατοπέδου, ᾄσματα καὶ κραυγαί. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κλείσῃς τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ λησμονήσῃς, ὅτι ἡ ὑπόκωφος ἐκείνη βοή ἀπὸ τὰ βάθη εἶναι ὁ θόρυβος τῶν σημερινῶν Ἀθηναίων μᾶλλον δυσκολεύεται τις νὰ

¹ Συνέχεια ἐκ σελίδος 28.

μή λησμονήσῃ αὐτό. Ἦν ἴσταν αὐτήν, εἰς τὴν λάμψιν τῆς ἀπει-
ρου γοητείας τῆς ἀκροπόλεως τῶν θεῶν, κτυπεῖ καὶ σφύζει καὶ
σφαδάζει, εἰς τὸν γνήσιον προσκυνητὴν, μόνον ὁ ἀρχαῖος σφυγ-
μός. Καὶ πολὺ κατὰ βάθος αἰσιθάνομαι, πῶς ὁ ἑλληνισμὸς ἐτάφη
μέν, ἀλλὰ δὲν ἀπέθανε. Ἔστιν πολὺ βαθέως καὶ μόνον εἰς τὰς
ψυχὰς ζωντανῶν ἀνθρώπων θαμμένος, καὶ ὅταν πρῶτον ἀνα-
σκάψωμεν τὰ στρώματα τῆς ἀργιλλοῦ καὶ τῆς σκιωρίας, ὑπὸ
τὰ ὅποια κεῖται θαμμένη ἡ ψυχὴ τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὅπως ἀνα-
σκάπτωμεν τὰ στρώματα τὰ ἐπικαθήμενα ἐπὶ τῶν μυκηναϊκῶν,
τρῳϊκῶν ἢ ὀλυμπιακῶν τόπων τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, τότε
θὰ ἔλθῃ, πιστεύομεν, καὶ διὰ τὴν ζωντανὴν τοῦ ἑλληνισμοῦ
κληρονομίαν ἡ μεγάλη ὥρα τῆς ἀνασκαφῆς.

Ἔπεται συνέχεια

Μετὰφρασις Γ. Σ.

Η ΑΦΥΠΝΙΣΙΣ ΤΟΥ ΛΟΓΙΚΟΥ ΤΩΝ ΝΕΟΓΝΩΝ¹

Ἡ μεγάλη δυσκολία περὶ τὴν ἐξήγησιν τῶν ψυχικῶν ἐκδη-
λώσεων τοῦ νεογνοῦ προέρχεται, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, ἐκ τῆς
ἐλλείψεως ὄρων συγκρίσεως. Ἡ ψυχολογία τοῦ ἐγγλίκου δὲν
παρέχει ἡμῖν τὰς ἀναγκαιοῦσας βάσεις διὸ εἰμεθα ἠναγκασιμέ-
νοι νὰ καταφύγωμεν εἰς ἄλλα μέσα, ὅπως ἐξαγάγωμεν ἐκ τῶν
παρατηρήσεών μας τὰ θέοντα πορίσματα.

Ἡ ἐμβρυολογία, ὅπως καὶ ἡ φυσιολογία καὶ ἡ παθολογία
τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος, εἰς τὸ ὅποσον ἡ νεωτέρα
ἐπιστήμη συνηθίζει νὰ ἐντοπίζει τὴν ψυχικὴν ζωὴν, δύνανται
νὰ παράσχουσιν ἡμῖν τεκμήρια ἰκανὰ νὰ ἐδηγήσασιν ἡμῶς εἰς
τὴν ἡμετέραν μελέτην.

Ὁ ἐγκεφαλονοτιαλὸς ἄξων διέρχεται διὰ διαφόρων φάσεων
ἀναπτύξεως, κατὰ τὴν ἴσταν δὲ τοῦ τοκετοῦ δὲν ἔχει ποσῶς
συμπληρώσῃ τὴν ἐξέλιξίν του. Ἐν κεντρικῶν νευρικῶν σύστημα
τοῦ νεογεννήτου παιδίου λειτουργεῖ μερικῶς μόνον καὶ λίαν
ἀτελῶς. Ἡ νευρικὴ ἴς, κατὰ τὸν Flechsig, δὲν λειτουργεῖ εἰμὴ
ὅταν φέρῃ τὸ ἐκ μυελίνης περιβάλλυμμά της. Αἱ ἀνευ μυελίνης
ἴνες δὲν λειτουργοῦν. Ἐπὶ τῆς βάσει τοῦ δεδομένου τούτου ὁ
Flechsig προσεπάθησε νὰ προσδιορίσῃ τὸν χρόνον, καὶ ὅν
ἀρχετα ἡ λειτουργία τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ κεντρικοῦ νευ-
ρικοῦ συστήματος. Ἡ ταχύτερα ἀνάπτυξις ἐπέρχεται εἰς τὸν
νωτιαῖον μυελόν, ὅστις εἶναι πιθανῶς καὶ τὸ κέντρον τῶν πρῶ-
των ἐκδηλώσεων τῆς λειτουργίας τοῦ νευρικοῦ συστήματος
κατὰ τὸν ἐνδομήτριον βίον, τὴν ἐποῖον διαβλέπομεν ἐκ τινῶν
κινήσεων αὐτομάτων ἢ ἀντανεκλαστικῶν. (1) βολῆς, ὁ προμή-
κης καὶ τὰ ὑποφλοιώδη γαγγλία ἀναπτύσσονται βραδύτερον.
Αἱ πρῶται μετὰ μυελίνης ἴνες ἀναφαίνονται εἰς τὸν ἰσθμὸν
τοῦ ἐγκεφάλου κατὰ τὸν πέμπτον μῆνα τῆς ἐμβρυϊκῆς ζωῆς.

¹ Τέλος· συνέχεια ἐκ σελ. 15.

Κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς γεννήσεως ἔλα τὰ κρανικά νεῦρα ἔχουν ἴσως μετὰ μυελίνης, κατὰ τὴν ἐνάτην δὲ ἢ δεκάτην ἑβδομάδα εἶναι ἐντελῶς ἀνεπτυγμένα. Ἐξ ἄλλων τῶν μερῶν τοῦ νευρικοῦ ἄξονος ὁ ἐγκεφάλος ἔχει τὴν βραδυτέραν ἀνάπτυξιν. Καὶ ἀνευρίσκονται μὲν ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν γέννησιν ἴνές τινες ἐφωδιασμένοι διὰ μυελίνης, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῶν ἰνῶν τῆς λευκῆς οὐσίας τοῦ ἐγκεφάλου στερεῖται μυελίνης. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν πυραμιδοειδῶν κυττάρων τοῦ φλοιοῦ τοῦ ἐγκεφάλου βραδύνει ὡσαύτως. Ὡστε ἐκ τῆς ἱστολογικῆς μελέτης προκύπτει ὅτι παρὰ τῆ νεογνῷ μόνος ὁ νωτιαῖος μυελὸς καὶ ὁ βολβὸς μετὰ τῆς παρακειμένης χώρας, καθὼς καὶ τὰ αἰσθητήρια ὄργανα, εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένα, ὥστε νὰ δύνανται νὰ λειτουργῶσι. Τὰ μέρη δὲ ταῦτα εἶναι πρὸ πάντων τὰ διέκοντα τὴν φυσικὴν ζωὴν, τὴν κυκλοφορίαν, τὴν ἀναπνοήν, τὴν θρέψιν καὶ τὴν πέψιν. Τὰ ἀνώτερα ψυχικὰ ὄργανα ἀπεναντίας μένουσιν ἐν ἀτελεῖ καταστάσει.

Εἶναι δυνατὸν νὰ φαντασθῆ τις τὴν ὑπαρξίν ὄντος ἀνευ ἐγκεφάλου, τουτέστιν ἑστερημένου τοῦ ὀργάνου, τὸ ὅπολον θεωροῦμεν ὡς ἔδραν τῆς νοήσεως; Ὁ Goltz πρῶτος ἐπεχείρησε νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο διὰ τῶν περιφύμων παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ «ἀνευ ἐγκεφάλου κυνός».

Ἀφῆρεσε τὸν ἐγκεφάλου κυνὸς ἡλικιωμένου, ἀφίσας μόνον τὰ μέρη τ' ἀντιστοιχοῦντα περίπου εἰς τὰ ἰκανὰ νὰ λειτουργῶσι παρὰ τῆ νεογνῷ. Τὸ ζῆον ἐπέζησεν ἐπὶ δεκαοκτῶ μετὰ τὴν ἐγχείρησιν μῆνας, παραλαμβάνων δὲ τὰ ἐξῆς ἐκ τῆς ἐκθέσεως, ἐν ἧ ὁ Goltz κατέγραψε τὰς καθημερινὰς ἐπὶ τοῦ ζῆου τούτου παρατηρήσεις του :

Ἀφελὲν εἰς τὴν φωλεάν του τὸ ζῆον κοιμᾶται ὑπνον βαλλύτατον, ἐφ' ὅσον αἰσθησίς τις δυσάρεστος, ὅλον ἢ κείνα, δὲν ἐπέρχεται νὰ τὸ ἀφυπνίσῃ. Ὁ ὕπνος εἶναι τόσον βαλλύς, ὥστε κρότος μετρίως σφοδρότητος δὲν ἰσχύει νὰ τὸ ταραξῆ. Μόνος ὁ δὲξ ἤχος σάλπιγγος ἐκ τῶν σημαινουσῶν ἐν ἡρᾷ ὁμίχλης, ἐγγύτατα αὐτοῦ ἀντηχῶν κατῴρησε νὰ τὸ ἐξαγάγῃ ἐκ τοῦ ληθάργου του. Ἡ ἀφύπνισις ἐπέρχεται γοργότερα, ὅταν τις τὸ σείσῃ βίαιως. Ὅταν τὸ ζῆον ἐγρηγορῆ, διατελεῖ πάντοτε ἐν κινήσει. Αἱ κινήσεις δὲ αὗται ὁμοιάζουν μὲ τὰς ἐν τῇ γυμνα-

στηρίῳ γενομένης, ἔχουσαι διεύθυνσιν πρὸς τὰ δεξιὰ, σπανίως δὲ πρὸς τ' ἀριστερά. Ἐπὶ ἐδάφους ἀνωμάλου κινεῖται ἀνευ δυσκολίας, ὀλισθαίνει ὁμῶς εὐκόλως ἐπὶ πατώματος κηροστρώτου. Ἀλλ' ὅταν πίπτῃ ἀνεγείρεται ἀνευ δυσκολίας. Ἡ ταραχὴ τοῦ αὐξάνει, ἐὰν ἀφελθῇ ἀνευ τροφῆς. Συμβαίνει ἐνίοτε ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ ἐγείρεται ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ νὰ στηρίζῃ τοὺς ἐμπροσθίους ἐπὶ τῆς θύρας τῆς φωλεᾶς του.

Ὅταν συλλαμβάνεται ἐκ τοῦ ἐνὸς ποδός, γαγγύζει, στένει ἢ ὕλακτεῖ, προσπαθοῦν πάντοτε ν' ἀπαλλαγῇ. Ἀποπειρᾶται νὰ φθάσῃ τὴν χεῖρα τὴν κρατοῦσαν αὐτὸ δέσμιον καὶ νὰ τὴν δῆξῃ, ἀλλὰ γενικῶς ἀποτυγχάνει. Φαίνεται καταστὰν ἀνίκανον τὸ ζῆον νὰ διευθύνῃ τὰς κινήσεις μετὰ τῆς ἀκριβείας τῆς ἀπαιτουμένης πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ του. Εἶναι ὡσαύτως εὐαίσθητον εἰς τὰς ἐντυπώσεις τῆς θερμότητος. Ὅσάκις βυθίζουσιν ἓνα τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν του εἰς λεκάνην πλήρη ψυχροῦ ὕδατος, ἀποσύρει αὐτὸν ἀμέσως καὶ μένει ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἰστάμενον ἐπὶ τῶν τριῶν ἐτέρων ποδῶν ἢ τὸν ἀποθέτει παρὰ τὴν λεκάνην.

Ὁ κύων διακρίνει τὸ φῶς, προδήλως ὁμῶς στερεῖται ἄλλων ὀπτικῶν ἐντυπώσεων. Τὸ βλέμμα του εἶναι ἀπλανές, ἢ δὲ ἀνευ ἐκφράσεως φυσιογνωμίας του δὲν ἐπηρεάζεται ἐκ τῆς γειτνιασεως ἐτέρων ζῴων, γάτας ἢ κονίχλου λόγου χάριν.

Ἀλλ' ὁ ἀνευ ἐγκεφάλου κύων αὗτος διετήρησεν οὐχ ἥττον τὴν ἰκανότητα τοῦ τρίγειν καὶ πίνειν ἀφ' ἑαυτοῦ κατὰ τρόπον φυσιολογικώτατον. Πρέπει ὁμῶς νὰ τοποθετηθῶσιν αἱ τροφαὶ ἐμπροσθίεν του, καθότι εἶναι ἀνίκανος νὰ τὰς ζητήσῃ. Παύει δὲ νὰ τρώγῃ, ἀφοῦ κορεσθῇ. Ἦχει τὴν αἰσθησὶν τῆς γεύσεως, διότι ἐὰν προσφερθῇ εἰς αὐτὸν τεμάχιον κρέατος ἐμπεποτισμένον εἰς διάλυσιν κινλνης, ἀποφεύγει αὐτὸ μετὰ χαρακτηριστικοῦ μορφασμοῦ.

Κατὰ τὰ λοιπὰ τὸ ζῆον φαίνεται ἐντελῶς ἀναίσθητον. Εἰς τὰς θωπείας μένει ὀλοτελῶς ἀδιάφορος. Οὐδέποτε θεᾶται σείων τὴν οὐρὰν εἰς ἐνδειξιν εὐχαριστήσεως. Κωφεύει εἰς ἄλλας τὰς φωνὰς καὶ ἐκείνων, οἵτινες προσπαθοῦν νὰ τὸν ἐξευμενίσωσι διὰ θωπευτικοῦ τόνου, καὶ τῶν ἄλλων, οἵτινες προσπαθοῦν νὰ τὸν πτοήσωσιν δι' ἐπιπλήξιν.

Αί παρατηρήσεις αἱ γινόμεναι ἐπὶ ἀνθρωπίνων τεράτων, τεχθέντων ἄνευ ἐγκεφάλου, εἶναι ἔτι μᾶλλον διδακτικαί. Παραλαμβάνω τὴν ἐπομένην περιγραφὴν ἐκ τοῦ πρό τινων ἐτῶν δημοσιευθέντος συγγράμματος τῶν Sternberg καὶ Latzko. Ἡ πρώτη παρατήρησις ἐγένετο ἐπὶ βρέφους ἡγήλεος τεχθέντος καὶ ζήσαντος ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας· ἀλλ' ἡ πρώτη ἐξέτασις δυστυχῶς δὲν ὑπῆρξε δυνατόν νὰ λάβῃ χίρην εἰμὴ κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν.

«Τὸ παιδίον ἐκδηλοῖ τὴν πεινᾶν τοῦ διὰ κραυγῶν, πρᾶνεται δέ, ὅταν δοθῇ τι αὐτῷ πρὸς πόσιν. Αἱ κινήσεις τῆς μυζήσεως καὶ τῆς καταπόσεως εἶναι εἰς αὐτὸ κανονικαί. Ἐὰν βλέφαρα κλείονται ἅμα τῇ πρώτῃ ἐπαφῇ. Ἡ ἐπαφὴ τεμαχίου πάγου ἐπὶ τῆς παρειᾶς τοῦ προκαλεῖ εἰσπνοὴν βαθεῖαν. Ἀσθενὲς κέντημα διὰ καρφίδος παρακολουθεῖται ἀμέσως ὑπὸ ἐλαφρῆς καταβιβάσεως τοῦ κάτω χεῖλους πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος. Τὸ παιδίον κλείει τοὺς ὀφθαλμούς, ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ διαγράφεται μορφασιμὸς δυσαρσεκείας καὶ ἀπροῦρει τὴν κεφαλὴν, ὅταν γαργαλιζῇ τις τοὺς βύθωνάς του. Ἐλαφρῆ τριβὴ τοῦ πέλματος τῶν ποδῶν προκαλεῖ κάμψιν τῶν κνημίων πρὸς τὸν κορμῶν. Ὁ ἀριστερός τοῦ βραχίων κάμπτεται ἐλαφρῶς, τὰ χεῖλη διαστέλλονται καὶ τὸ παιδίον εἰσπνέει βαθέως. Ἐπιβεβῆ τὰς κνήμας κεκαμμένους ἐπὶ τινος στιγμᾶς, ἔπειτα δὲ τὰς ἐκτείνει ἐκ νέου. Κλαίει, ὅταν τὸ ἐγείρωσι καὶ δὲν σιγᾷ, εἰμὴ ὅταν τὸ θέσῃσι πάλιν εἰς τὴν κλινὴν τοῦ καὶ τὸ ἀφίσωσιν εἰς ἡσυχίαν.

Κατὰ τὴν νεκροψίαν ἐξηκριβώθη ἡ παντελής ἔλλειψις τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ πλείστου μέρους τῆς περιεγκεφαλίδος. Ἐκκεντρικὸν νευρικὸν σύστημα τοῦ παιδίου τούτου συνίστατο εἰς τὸν βολβὸν καὶ τὸν νωτιαῖον μυελόν».

Εἰς δευτέραν περίπτωσιν παρατηρηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Sternberg, εἰκοσιῆς ὥρας μετὰ τὴν γέννησιν ἐξηκριβώθη ἡ ὑπαρξίς γευστικῶν ἐντυπώσεων. Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ δακτύλου εἰς τὸ στόμα δὲν ἤρκει νὰ προκαλέσῃ, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ φυσιολογικῶς ἔχοντα παιδία, κινήσεις μυζήσεως· ἀλλὰ τὸ νεογνὸν ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἤρχισε νὰ μυζᾷ καὶ νὰ καταπίνῃ μὲ ἐκφρασιν εὐχαριστήσεως, ὅτε ἔχρισαν τὴν γλῶσσαν τοῦ δι' ὕδατος σακχαρωμένου. Ἐδῆξε μάλιστα καὶ τὸν χρωστήρα, ὥστε ἐχρειάσθη

κάποια προστάθεια, ὅπως ἀποσυρθῆ ἐκ τοῦ στόματός του. Ἀντιθέτως δὲ διάλυσις κινήσεως ἐπροκάλεσε μορφασιμὸν δυσαρσεκείας. Ἄνοιξαν τὸ στόμα τὸ βρέφος προσεπάθει ν' ἀπαλλαγῇ τῆς δυσαρσεκείας ἐντυπώσεως δι' ἐκροῆς ἀφθόνου σιέλου, συνοδευομένου ὑπὸ βιαίων συσπάσεων τοῦ φάρυγγος.

Ὅστε παιδίον ἐστερημένον ἐγκεφάλου δὲν διαφέρει ἐπαισθητῶς νεογνοῦ φυσιολογικῶς ἔχοντος. Φωνάζει καὶ αὐτό, μυζᾷ, καταπίνει, ἐκτελεῖ τὰς αὐτὰς κινήσεις, ἀντιδρᾷ παρομοίως εἰς τὸν ἐρεθισμὸν ὅθεν παρέχει τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ ἐγκέφαλος δὲν λειτουργεῖ ἀκόμη κατὰ τὴν ὥραν τῆς γεννήσεως, ἢ τουλάχιστον ὅτι ἡ λειτουργία του εἶναι τόσον ἀτελής, ὥστε διαλανθάνει τὴν παρατήρησιν μας.

Ἡ ἔλλειψις ἐγκεφάλου δηλοῖ, ὡς διδάσκουσιν ἡμᾶς αἱ μέχρι τοῦδε γνώσεις μας, ἔλλειψιν συνειδήσεως καὶ λογικοῦ. Ἐν τούτοις τὸ νεογνὸν ἐκδηλοῖ σκφέστατα ἐντυπώσεις εὐαρσεκείας καὶ δυσαρσεκείας. Κλαίει ὅταν πεινᾷ, πρᾶνεται δὲ ἀφοῦ φάγῃ καὶ ἡ ὄψις του φαίνεται ἐκφράζουσα εὐχαρίστησιν. Κίναει ἑκανὸν πρὸς τούτοις νὰ ἐκτελῇ κινήσεις σχετικῶς συνθέτους· μυζᾷ, καταπίνει, ἀρπάζει τ' ἀντικείμενα διὰ τῶν δακτύλων καὶ προσπαθεῖ ν' ἀπαλλαγῇ πράγματός τινος ἐνοχλοῦντος αὐτό. Ταῦτα πάντα θὰ ἦσαν ἀρὰ γε δυνατόν, ἄνευ τῆς βοήθειας τῆς συνειδήσεως, σπινθηρὸς τινος λογικοῦ;

Ἀναγκαζόμεθα ἐνταῦθα νὰ καταφύγῃμεν εἰς γνώσιν τινα ἄνευ τῆς ὁποίας ἀδύνατον ἢ ἀπέθανεν ἡμῖν νὰ ἐννοήσωμεν πλεῖστα ὅσα φαινόμενα ἰδίως παρὰ τοῖς ζῴοις, περὶ τοῦ ὀρμιεφυτοῦ δηλαδή.

Ἦ εἶναι τὸ ὀρμιεφυτόν; Δύσκολον εἶναι νὰ εὐρεθῆ ὀρισμὸς ἱκανοποιητικὸς ἀνταποκρινόμενος εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις. Δυνάμεθα ἐν τούτοις νὰ θεωρήσωμεν τὸ ὀρμιεφυτόν ὡς ἱκανότητα ἔμφυτον περὶ τὸ ἐκτελεῖν λογικᾶς τινος πράξεις. Παραδειγματὰ τινα δύνανται νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν πληρεστέραν κατανόησιν τοῦ ὀρισμοῦ τούτου. Ἄς λάβωμεν μερικὰ ἢ ὀρνίθου καὶ ἄς τὰ θέσωμεν πρὸς ἐπίφασιν· μετὰ τὸ τέρμα τῆς ἐπιράσεως οἱ νεοσσοὶ συντρίβουν τὸν φλοιὸν καὶ ἐξέρχονται τοῦ ἡρώ. Ἦ ἂν λάβωμεν ἕνα τῶν νεοσσῶν τούτων ἅμα τῇ ἐκκολάφει του καὶ σκορπίσωμεν κόκκους τινὰς αἴτου περὶ αὐτόν, ἢ ἂν τὸν ἴδωμεν ἀμέσως συλλαμβάνοντα τοὺς κόκκους διὰ τοῦ ῥάμφους μετ' ἀξιοπαρα-

τηρήτου πεποιθήσεως. Ἐάν θέσωμεν ὄρνιθά τινα ἐπιράζουσαν εἰς τὰ πέριξ, ὥστε οἱ νεοσσοὶ ν' ἀκούωσι τὴν φωνήν της χωρὶς νὰ τὴν βλέπωσιν, ὁρμοῦν ὅλοι πρὸς τὸ μέρος, ἐξ οὗ νομίζουσι ὅτι προέρχεται τὸ κακάδισμαί της. Ἐἰς τὴν πρώτην περίστασιν οἱ νεοσσοὶ ἀνεγνώρισαν ὁρμιεμφύτως τὴν τροφήν των καὶ ἐξετέλεσαν πρὸς ἀπόκτησιν αὐτῆς κινήσεις λελογισμένας. Ἐἰς τὴν δευτέραν τὸ ὁρμιεμφυτον τοῦς ἐξωθεῖ πρὸς ὄν τι, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζουσι, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὁποῦ ἀναμένουν βοήθειαν καὶ προστασίαν.

Ὁ Spalding ἐξετέλεσε τὸ ἐπόμενον πείραμα μὲ ἐν χοιρίδιον γαλαθηνόν, τὸ ὁποῖον ἐκλείσεν ἐντὸς σάκκου ἄμα τῇ γεννήσει του καὶ ἐκράτησεν εἰς τὸ σκότος ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. Ἐὐὲταποθέτησεν εἰς ἀπόστασιν τριῶν μέτρων ἀπὸ τοῦ σταύλου, ἐνθα ἡ μήτηρ του εὗρίσκετο κεκλεισμένη. Ἐὐὲνεογνὸν ἀκούσασα τὸ γρύλλισμά της, διηυθύνθη εἰς τὸν σταῦλον καὶ κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως εἰσέλθῃ. Μετὰ πέντε λεπτῶν ματαίας ἀποπειρας, κατώρθωσε νὰ διέλθῃ ἀναμέσον δύο δοκῶν διαχωρισμένων καὶ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν μητέρα του.

Πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα ἴδῃ ἠδυνάμην νὰ παραθέσω. Ἀλλὰ τὰ παρατεθέντα ἤδη μαρτυροῦν ἐπαρκῶς ὅτι τὰ ζῷα φέρουσι ἄμα τῇ γεννήσει των διανοητικὰς τινὰς δυνάμεις, ἃς ἐκληρονόμησαν ἐκ τῶν γονέων των καὶ διὰ τῶν ὁποῶν δύνανται νὰ ἐκτελέσωσι πράξεις τινὰς ἄνευ προηγουμένης ἀσκήσεως. Εἶναι δὲ ἀναμφίβολον ὅτι τὸ ὁρμιεμφυτον ὄρξ σημαντικῶς καὶ παρὰ τῇ ἀνθρώπῳ, μολονότι δύσκολον νὰ διακριθῇ τίνες ἐκ τῶν πράξεων αὐτοῦ προέρχονται καθαρῶς ἐξ ὁρμιεμφύτου καὶ τίνες ὑπαγορεύονται αὐτῇ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως.

Ἡ μετάδοσις αὐτῆ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς γονιμοποιήσεως πνευματικῶν δυνάμεων μεταβιβάζομένην ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, διδασκουσῶν τὸ νεογνὸν ν' ἀναγνωρίζῃ ἀντικείμενα, ἅτινα οὐδέποτε εἶδε καὶ νὰ ποιῆται αὐτῶν λελογισμένην χρῆσιν, εἶναι ἐν τῶν μάλλον ἀξιοπαρατηρήτων φαινομένων τῆς ζωολογίας, ἀπέχει δὲ ἀκόμη ἢ ἡμέρα, καὶ ἢν ἴδῃ δυνήθωμεν νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ μυστήριον αὐτῆς. Ὁ Preyer ἀπεκάλεσε τὸ ὁρμιεμφυτον διὰ τοῦ ὁρισμοῦ «κληρονομικὴ μνήμη», ἕτερός τις δ' ἐπιστήμων εἶπε περὶ αὐτοῦ τὰ ἑξῆς :

«Δὲν δύναται τις νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν σαφῆ περὶ τοῦ ὁρμιεμφύ-

του, ἐκτὸς ἂν παραδεχθῇ ὅτι τὰ ζῷα ταῦτα ἔχουν εἰς τὰς αἰσθησεις των εἰκόνας καὶ ἐντυπώσεις ἐγγενεῖς, αἵτινες ἄγουν αὐτὰ νὰ ἐνεργῶσι κατ' ὄν τρόπον ἄγουν συνήθως αἱ τακτικαὶ ἢ ἐκτακτοὶ ἐντυπώσεις. Ἐἶναι εἰδὸς τι ὄνειρου ἢ ὀπτασίας, ὑφ' οὗ κατέχονται διαρκῶς, περὶ πᾶν δὲ ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὸ ὁρμιεμφυτον αὐτῶν πρέπει νὰ θεωρῶνται ἐνεργουσα ὡς ὑπνοδύται».

Ἀλλ' ἐάν περιορίζωμεθα εἰς ὑποθέσεις ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ ὁρμιεμφύτου, δυνάμεθα ἀφ' ἑτέρου νὰ ἐννοήσωμεν καλῶς τὸν τρόπον, δι' οὗ πράξεις τινὲς μεταβιβάζονται εἰς τὸ διεπόμενον ὑπ' αὐτοῦ στάδιον τῆς ἐνεργείας. Διαρκῶς συμβαίνει νὰ παρατηρῶμεν, ὅτι πράξεις, αἵτινες ἐν ἀρχῇ ἀπῆλθον τὴν συγκέντρωσιν πάσης ἡμῶν τῆς προσοχῆς, ἐκτελοῦνται ὁσημέραι εὐκολώτερον, ὥστε ἐν τέλει καταντῶσιν αὐτοματικά. Ἡ νευρικὴ παρόρμησις, ἣτις ἐν ἀρχῇ ἠφειλε νὰ διέρχεται διὰ τῶν σφαιρῶν τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς θελήσεως, φαίνεται κατόπιν, διὰ τῆς ἀσκήσεως, διανύουσα ὁδὸν βραχυτέραν μέχρι τῶν κινητηρίων κέντρων. Δύναται νὰ παραβληθῇ ἡ κατάσταση αὐτῆ πρὸς τὴν ἐπικρατούσαν εἰς εὐρὺν διανοητικὸν κύκλον, ἐνθα ἡ κεντρικὴ διεύθυνσις ἐλαφρύνεται βαλμηθὸν ἀναλλήτουσά τινα κατήκοντα εἰς τὰ ὑφιστάμενα ὄργανα καὶ ἐπὶ τέλους ἀποξενούται αὐτῶν τελείως. Πλεῖστα κέντρα ἀπέκτησαν τοιαυτοτρόπως πηλοπύκτητας, ὡς δὲν εἶχον ἀρχῆθεν. Δὲν εἶναι ἀπίθανον δὲ, ὅτι αἱ ἰδιότητες καὶ ἐκωνότητες αὐταὶ αἱ κτηθεῖσαι βαλμηθὸν καὶ κατ' ὀλίγον μόνον ὁριστικὸν κτήμα τῶν εἰρημένων κέντρων καὶ δύνανται δι' αὐτῶν νὰ μεταβιβάζωνται εἰς νέαν γενεάν. Ὡστε δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὸ ὁρμιεμφυτον ὡς ἀντανάκλασιν ἀνωτέρου εἶδους.

Ἐν τούτοις πάντοτε γαίνει ἄβυσσος μεταξὺ τοῦ ὁρμιεμφύτου καὶ τοῦ λογικοῦ. (1) αὐτὸς ἐρεθισμὸς προκαλεῖ ἐξ ὁρμιεμφύτου πάντοτε τὴν αὐτὴν ἀντίδρασιν, ἢς ἢ σφοδρότης ἐξαρτάται κατ' ὀλοκληρίαν ἐκ τῆς σφοδρότητος τοῦ ἐρεθισμοῦ, χωρὶς νὰ δύναται τὸ ἄτομον ἐκουσίως νὰ μεταβάλῃ ἢ νὰ ἐπιταδίσῃ αὐτὴν. Ἐντὶ ἢ πράξις τοῦ λογικοῦ κείται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως, δύναται δὲ νὰ τροποποιηθῇ διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῆς θελήσεως.

Ἡ φυσιολογία καὶ ἡ παθολογία ἐκ συμφύτου τοποθετοῦν τὸ λογικὸν εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Αἱ νόσοι τῶν κατωτέρων κέντρων,

τοῦ βολβοῦ καὶ τοῦ νωπιαίου μυελοῦ δὲν βλάπτουν τὰς διανοητικὰς δυνάμεις. Ὁ λόγος οὗτος δὲ πείθει ἔτι μᾶλλον ἔτι πρέπει νὰ θεωρῶνται αἱ πράξεις τοῦ νεογνοῦ, αἵτινες ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ ἀνευ ἐγκεφάλου παιδίου, ἀπορρέουν ἀποκλειστικῶς ἐκ τοῦ βολβοῦ καὶ τοῦ νωπιαίου μυελοῦ, ὡς καθαρῶς ἐξ ὀρμεφυῦτου, πρέπει δὲ νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς γεννήσεως ἡ διάνοια δὲν εἶναι ἀκόμη ἐν ἐγρηγόρσει.

Ἀλλὰ τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς διανοητικῆς δράσεως δὲν βραδύνουν νὰ ἐκδηλωθῶσι, θὰ προσπαθῶσι δ' ἐνταῦθα νὰ σημειώσω διὰ βραχέων τὴν ἐμφάνισίν τινιν κατὰ τὰς πρώτας ἐβδομάδας τῆς ζωῆς τοῦ βρέφους.

Τὰ ὄργανα τῶν αἰσθήσεων, δι' ὧν τὸ νεογνὸν συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, λειτουργοῦν ἤδη, καὶ εἶδομεν, ἅμα τῇ γεννήσει. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθῶς ἀτελεῖ τότε, ἀλλ' ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀναπτύσσονται τάχιστα. Ἡ πρόοδος εἶναι ἰδίᾳ γοργή ὡς πρὸς τὴν ὄρασιν. Μετὰ τὸν πρῶτον μῆνα τὸ παιδίον εἶναι ἤδη ἱκανὸν νὰ προσηλιῶνῃ τὸ βλέμμα καὶ νὰ αἰσθάνεται ἐντυπώσεις τινὰς τῆς δράσεως. Αἱ ἐντυπώσεις αὗται προκαλοῦν, ἀναλόγως τῆς ιδιότητός τινιν, εὐχαρίστησιν ἢ δυσἀρεσκίαν, ἀποτυπούμένην εἰς τὴν μορφήν τοῦ παιδίου. Τὸ τέκνον τοῦ Preyer, ἡλικίας 33 ἡμερῶν ἐξεδήλωσε σημεῖα χαρᾶς ἐπὶ τῇ θέᾳ θυσάνων χρωματιστῶν κρεμασμένων εἰς τὸ παράθυρον καὶ ταρασσομένων ὑπὸ ρεύματος ἀέρος. Καὶ τὸ δένδρον τῶν Χριστουγέννων ἐπροξένησεν εἰς αὐτὸ ἐν ἡλικίᾳ πέντε ἐβδομάδων καταφανῆ εὐχαρίστησιν.

Ἡ δύναμις τοῦ προσηλιῶναι τὸ βλέμμα καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι εἰκόνας εὐκρινεῖς βοηθεῖ τὴν ἐξέγερσιν τῆς προσοχῆς. Ἡ κατάστασις αὕτη διακρίνεται ἐξ ἐντάσεώς τινος τῶν μυῶν καὶ καὶ ἰδίως τοῦ προσώπου, ἐνῆ τὸ βλέμμα προσηλοῦται εἰς τι ἀντικείμενον. Ἡ ἱκανότης τοῦ παρατηρεῖν παρέχει εἰς τὸ παιδίον τὴν δύναμιν τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι πληθὺν ἐντυπώσεων, αἵτινες ἀποθηκεύονται εἰς τὴν μνήμην του. Ὅμοιωτρόπως κατορθώνει ν' ἀναγνωρίζῃ τ' ἀντικείμενα, ἅτινα εἶδε προλαβόντως. Τὸ τέκνον μου ἡλικίας 32 ἡμερῶν ἀνεγνώρισε τὸν ἠγλαστικὸν του σωλῆνα εἰς ἀπόστασιν 75 ὑφεκατομέτρων, ἐπὶ τῇ θέᾳ του δὲ ἐμή-

κυνε τὰ χεῖλη καὶ ἐξετέλει κινήσεις μυζήσεως. Ὑπεύστην ἀδιστακτικῶς ἐκ τῶν παρατηρήσεών μου, ὅτι ἐν ἡλικίᾳ τριῶν μηνῶν ἀνεγνώριζε τὴν μητέρα του καὶ τὴν τροφὸν του. Ἐμειδίᾳ ἐπὶ τῇ θέᾳ των καὶ ἐφαίνετο πολὺ μᾶλλον εὐχαριστούμενον ἐκ τῆς παρουσίας αὐτῶν ἢ ἐκ τῶν ἄλλων περιποιουμένων αὐτὸ προσώπων.

Αἱ ἀκουστικαὶ ἐντυπώσεις ἐρχόμεναι μετ' ὀλίγον συμπληροῦσι τὰς ὀπτικάς. Παρατήρησα ὅτι οἱ διάφοροι κρότοι ἐνεποιοῦν διάφορον ἕκαστος αἰσθησιν εἰς τὸ τέκνον μου ἐν ἡλικίᾳ 13 ἡμερῶν. Ἐν ἄσμα γλυκῷ καὶ μονότονον συνήθως τὸ ἐπράυνεν, ἐνῆ δ' κρότος ροκάνης τὸ ἐτάραττε καὶ τὸ ἔκαμε νὰ κλαίῃ. Τὸ παιδίον διακρατεῖ τὰς ἀκουστικὰς ἐντυπώσεις εἰς τὴν μνήμην του καὶ κατανατᾷ οὕτω ν' ἀναγνωρίζῃ τοὺς ἀκουσθέντας πρότερον ἤχους. Ὁ Preyer ἔκαμε τὰς αὐτὰς παρατηρήσεις ἐπὶ βρέφους κατὰ τὴν ἕκτην ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του ἐβδομάδα καὶ τὸ τέκνον τοῦ Tiedmann ἐξεδήλωσε μεγάλην χαρὰν, ὅτε διὰ πρώτην φοράν ἐν ἡλικίᾳ 10 ἡμερῶν ἤκουσε τοὺς ἤχους κλειδοκυμβάλου.

Τὸ παιδίον ὑφίσταται ὡσαύτως πληθὺν ἐντυπώσεων σχετικῶν πρὸς τὴν ἀφῆν καὶ τὴν θερμότητα. Μανθάνει νὰ διακρίνῃ τὴν εὐχάριστον καὶ τὴν δυσἀρεστον ἐπαφήν. Ἠδη ἀπὸ τοῦ δευτέρου μηνὸς τῆς ἡλικίας του ἐκδηλοῦ τὴν δυσἀρεστον ἐντύπωσιν, ἣν αἰσθάνεται ἐκ τῆς ἐπαφῆς ὑγρῶν ἢ ψυχρῶν σπαραγάνων· τὰ θερμὰ καὶ ξηρὰ σπάργματα καὶ τὸ γαργάλισμα τοῦ δέρματος τῆς κοιλίας φαίνονται ἀπεναντίας προξενούντα εἰς αὐτὸ ἐντύπωσιν εὐχάριστον. Ἐκδηλοῦ ἐπίσης ἐνιρρίτατα τὴν εὐχαρίστησιν, ἣν αἰσθάνεται ἀνακινούμενον ἐντὸς τοῦ λουτροῦ του. Ἀλλ' ἡ κυριωτάτη πρόοδος ἔγκειται ἐν τῇ γνώσει τοῦ ἑαυτοῦ του, ἣν ἀποκτᾷ διὰ τοῦ ὄργανου τῆς ἀφῆς. Περιεργότατον εἶναι τὸ θέημα μικροῦ παιδίου ἀπογυμνωθέντος τῶν ἐνδυμάτων του καὶ περιφέροντος τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ σώματός του, ψαύοντος δὲ ὅτε μὲν τὴν μορφήν, ὅτε δὲ τὸν κορμὸν καὶ ἄλλοτε τοὺς πόδας χωρὶς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ κουρασθῇ. Ὅμοιωτρόπως ἀποκτᾷ τὴν γνώσιν ἑαυτοῦ.

Ἀλλ' αἱ διάφοροι αὗται ἐντυπώσεις δὲν μένουσι μεμονωμέναι. Συνδέονται πρὸς ἀλλήλας, παραβάλλονται, συνδυάζονται καὶ ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου γεννῶνται αἱ ἰδέαι. Οἱ πρῶτοι συνδυασμοὶ παρατηροῦνται ἤδη ἐνιρρίτατα. Ἡ ἐξῆς παρατήρησις νομίζω ὅτι καταδεικνύει τὴν ὑπαρξιν συνδυασμοῦ τῶν ἰδεῶν εἰς

τὸ τέκνον μου ἐν ἡλικίᾳ 32 ἡμερῶν. Παρουσιάζουν τὸ μπιμπερόν εἰς τὸ βρέφος, κείμενον ἡσύχως εἰς τὴν κλίνην του, αὐτὸ δὲ τὸ ἀναγνωρίζει, διότι μηκύνει πάραυτα τὰ χεῖλη καὶ ἀρχίζει νὰ μυζᾷ. Κρύπτουν τὸ μπιμπερόν καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ παιδίου λαμβάνει ἀμέσως ἔκφρασιν ἀπορίας, ταράσσεται καὶ ἀρχίζει νὰ κλαίῃ. Πραῦνεται πάλιν, ὅταν τὸ παρουσιάσουν ἐκ νέου. Ἡ ἀντίδρασις αὕτη, ἢ κατὰ τὸ φαινόμενον τόσον ἀπλή, εἶναι κατ' οὐσίαν λίαν σύνθετος. Ὅχι μόνον τὸ βρέφος ἀναγνωρίζει τὸ μπιμπερόν, ἀλλ' ἡ θεὰ του ἐξεγείρει ἐν αὐτῇ τὴν ἀνάμνησιν ἐντυπώσεως εὐαρέστου, γεύσεως σακχαρώδους καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως δοκιμάσῃ ἐκ νέου τὴν τοιαύτην αἰσθησιν. Ἡ ἐπιθυμία αὕτη ἐκδηλοῦται διὰ τῶν κινήσεων προώρου μυζήσεως. Ἀπατηθὲν εἰς τὴν προσδοκίαν του, ἐκδηλοῖ τὴν δυσαρέσκειάν του. Ἡ τοιαύτη δὲ δυσαρέσκεια ὁὖν προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι, ἐδοκίμασεν αἰσθησιν δυσάρεστον, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι ὁὖν ἐδοκίμασε τὴν εὐχάριστον αἰσθησιν, ἣν ἐπεθύμει. Καλεῖς ἐννοεῖ τὴν ἐπεληθούσαν εἰς τὸ παιδίον τεραστίαν ἀνάπτυξιν ἐν διαστήματι ἐνὸς μηνός.

Ἀρῶμαι ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Ρέιτς καὶ ἕτερον παράδειγμα συνδυασμοῦ ἰδεῶν, προκληθέντος ἐξ ἐντυπώσεως ἀκουστικῆς. Βρέφους τινὸς ἡλικίας τεσσάρων καὶ ἡμίσεως μηνῶν ἐπεμελείτο ἡ μήτηρ αὐτοπροσώπως ἐν ἀκουσίᾳ τῆς τροφῆς. Κατὰ τὴν ἐπάναδόν της αὕτη τὸ ἐκάλεσε τρίς ἢ τετράκις κατ' ἐπανάληψιν μὲ τὸν πλέον τρυφερὸν ἦχον τῆς φωνῆς της διὰ μέσου τῆς ὀπῆς τοῦ κλεῖθρου. Ἐὖν παιδίον ἤκουσε τὴν φωνήν, ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἀλλ' οὐδὲν εἶδε. Ἐὖν βλέμμα του ἐφαίνετο ἐρωτῶν τὴν μητέρα. Μετὰ νέαν φωνὴν τῆς τροφῆς, ἐταράχθη καὶ ἐξέτεινε τοὺς βραχίονας, ἐκφράζον τὸν ζωνηρόν του πόθον ὅπως τὴν ἐπανίδῃ καὶ ἡ ἀρχίζει νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ κλαίῃ, ὅν ἡ τροφὸς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁὖν ἐνεφανίζετο.

Ἐὖν τέκνον τοῦ Γιεχμάνι ἀνεγνώριζε κάλλιστα τὴν ὄραν τοῦ περιπάτου. Ἐξεδήλου χαρὰν, ἄμα ὡς ἡ τροφὸς του τὸ ἐνέδουε διὰ νὰ ἐξέλθωσιν, ἡ δὲ διὰ λόγον τινὰ οἰονδήποτε ἀνεθάλλετο ἢ ἐξοδος, ἐξωτερῆκευε διὰ ἠρήνιον τὴν δυσαρέσκειάν του.

Οἱ συνδυασμοὶ ὅμως εἶναι ἀκόμη πολὺ ἐπιπέδαιοι καὶ, συνεπεία ἐλλείψεως τῆς πείρας, πολλάκις ψευδεῖς. Ἐἶχον χορηγήσῃ φάρμακον πικρὸν εἰς παιδίον τριῶν μηνῶν ἡλικίας ἐντὸς κυάθου

κυάθου. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐπὶ τῇ θεᾷ παντὸς κυάθου κυάθου ἤρχιζε νὰ κλαίῃ. Ἐἶς τὴν περίπτωσιν ταύτην βλέπομεν σχετιζομένην μίαν ἐντύπωσιν γευστικὴν μετὰ μιᾶς ἐντυπώσεως ὀπτικῆς καὶ ἡ θεὰ μόνη ἤρκει κατὰ συνέπειαν νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀνάμνησιν τῆς πικρίας. Ἐὖν παράδειγμα τοῦτο παρέχει ἰδέαν τινα περὶ τοῦ στοιχειώδους ἐπιπέδου τῶν συνδυασμῶν τῶν ἰδεῶν κατὰ τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν· αἱ διανοητικαὶ δυνάμεις τοῦ παιδίου εἶναι ἀνεπαρκεῖς, ὅπως προφυλάξωσιν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἀπατηλοῦ συμπεράσματος περὶ τῆς ὑφισταμένης σχέσεως μετὰ ἐνὸς κυάθου κυάθου καὶ τῆς πικρᾶς γεύσεως.

Ἐὖν πόθος εἶναι ἐλατήριον συντελοῦν πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν συνεργησμένων κινήσεων. Ἐὖν βρέφος βλέπει ἀντικείμενον τι καὶ τὸ ποθεῖ καὶ ζητεῖ νὰ τὸ λάβῃ. Τοῦ λείπει ὅμως τὸ ἀναγκαῖον πρὸς τοῦτο κράτος ἐπὶ τῶν μυῶν καὶ ἡ ἰκανότης τοῦ κανονίζει τὰς κινήσεις κατ' ἀρέσκειαν. Μόνον ἀπὸ τοῦ τετάρτου μηνός καὶ πέραν μανθάνει νὰ διευθύνῃ τὰς κινήσεις τῶν βραχιόνων καὶ τῶν χειρῶν καὶ νὰ τὰς συνδυάζῃ, ὡστε νὰ δύναται νὰ συλλαμβάνῃ τὰ πρὸ αὐτοῦ ἀντικείμενα.

Ἐὖν Preyer παρετήρησεν ὅτι τὸ τέκνον του μόνον ἐν ἡλικίᾳ 17 ἑβδομάδων κατέβαλλε προσπάθειαν σοβαράς, ὅπως πιάσῃ ἀντικείμενον τι. Μικρὰ ἐλαστικὴ σφαῖρα εὑρίσκετο ἐνὶ πλάγιόν του, ἀλλὰ τὴν συνέλαβεν ἀδεξιῶς. Τοῦ ἔβλεσαν τὴν σφαῖραν εἰς τὴν χεῖρα καὶ τότε τὴν ἔβληψεν ἰσχυρῶς, τὴν ἔφερον εἰς τὸ στόμα καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του μὲ ἔκφρασιν νοημισσύνης, ὡς ἔως τότε ὁ Preyer ὁὖν εἶχε παρατηρήσῃ. Ἐὖν ἐπομένῃν ἐπανέλαβε πλειστάκις τὰς ἀποπειράς του, ὅπως πιάσῃ διάφορα πλησίον του εὑρισκόμενα ἀντικείμενα, ἀλλ' ἀνευ ἐπιτυχίας; διότι τοῦ ἔλειπεν ἀκόμη ἢ ἀπαιτούμενη δεξιότης.

Ἐὖν ἰκανότης τοῦ συλλαμβάνειν ἀντικείμενον τι διανοίγει τὴν ὁδὸν εἰς νέαν διανοητικὴν δύναμιν τοῦ παιδίου, τὴν τοῦ ἐκλέγειν. Δὲν ἀρπάζει ὅλα ἀδιακρίτως τ' ἀντικείμενα· δεικνύει πρὸς τινα ἐξ αὐτῶν ἰδιαιτέραν προτίμησιν, ἐντὶν δὲ τ' ἄλλα ἀδιαφορεῖ. Παρετήρησα σαφῶς τὴν τοιαύτην τάσιν εἰς ἐν τῶν τέκνων μου ἡλικίας πέντε μηνῶν. Ἡ προσοχὴ του εἰλκόμετο μόνον ὑπὸ θυσάνου κρεμαμένου πλησίον του καὶ σπανιότατα ἔπαιζε μὲ ἄλλο τι ἀντικείμενον ἐκ τῶν παρ' αὐτὸ εὑρισκόμενων. Μετὰ ἕνα μῆνα

εδόθησαν εις αὐτὸ διάφορα ζῆα ἐξ ἐλαστικοῦ, δλα τοῦ αὐτοῦ ἀμαυροῦ ἐρυθροῦ χρώματος· ἐξέλεξε πάραυτα ἐξ αὐτῶν ἓν χαιρίδιον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἦτο τὸ ὑπ' αὐτοῦ προτιμώμενον.

Πᾶσαι αὗται αἱ πράξεις σημαίνουν θέλησιν ὀσημέραι ἐντονωτέραν καθισταμένην. Ἰσίδομεν ἤδη ὅτι ἡ ἐπιθυμία ὑπάρχει εἰς τὸ παιδίον ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀκόμη μηνός· ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἡλικίαν τὸ παιδίον δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τὴν ἱκανοποιήσῃ. Κατόπιν ἀποκτᾷ τὴν ἱκανότητα τοῦ δράττεσθαι καὶ οἰκειοποιεῖσθαι τὸ ποθοῦμενον ἀντικείμενον.

Ὁ Preyer θεωρεῖ ὡς πρώτην ἐνδειξιν τῆς θέλησεως τὸ ὅτι, ὡς παρετήρησεν εἰς τὸ τέκνον τοῦ ἡλικίας 5 μηνῶν, τὸ παιδίον ἀρχίζει νὰ κρατῇ ὀρθίαν τὴν κεφαλὴν. Δὲν εἶναι ὁμοίως ἀπίθανον νὰ συμβαίη τὸ τοιοῦτο ἐκ κινήσεως ἀντανακλαστικῆς. Ἄλλ' εἰς τὸ ἰδικόν μου τέκνον τὴν 5^{ην} ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του ἡμέραν παρετήρησα κατὰ τὸ ὁποῖον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πράξις θέλησεως. Τὸ βρέφος κατέκειτο εἰς τὴν κλίνην του. Ἰστεινὰ εἰς αὐτὸ τοὺς ἀντίχειρας ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν μου καὶ ἐκεῖνο τοὺς ἤρπασε, τοὺς ἔθλιψεν ἰσχυρῶς καὶ προσεπάθει νὰ ἐγερθῇ τῇ βοήθειᾳ τοῦ στηρίγματος ἐκείνου. Ἰσφρόντισα νὰ κρατῶ τοὺς δακτύλους ἀκινήτους, ὅπως μὴ προκαλέσω διὰ τῆς συσπάσεως τὴν ἀντανάκλασιν. Δὲν νομίζω ὅτι ὑπερβάλλω συνάγων ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ παιδίον ἐπειθῆναι νὰ ἐγερθῇ ἐκ τῆς κλίνης του καὶ ὅτι ἡ ἐπιθυμία του αὕτη ἦρκει ἤδη, ὅπως προκαλέσῃ ἐξέγερσιν τῶν ψυχοκινητικῶν νευρικῶν κέντρων καὶ τῶν ἐνεργῶν κινήσεων τῶν βραχιόνων.

Τὸ αἰσθημα τῆς μιμήσεως ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς παιδικῆς ψυχῆς ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων διὰ τὴν περαιτέρω αὐτοῦ ἀνάπτυξιν. Λίαν δύσκολον εἶναι νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβῶς ἡ στιγμή, καὶ ἢ τὸ παιδίον ἀποκτᾷ τὴν δύναμιν τοῦ ἀπομιμεῖσθαι, ὅτι βλέπει. (1) Ἰσχυρῶς παρετήρησεν, ὅτι νήπιον ἡλικίας 9 μηνῶν ἐμιμεῖτο τὴν πράξιν τοῦ κρύπτεσθαι καὶ ἀναφαίνεσθαι, τοῦ παρμίζεσθαι, τοῦ φουσκῶν κηρίον, ἐνῆ δὲν κατέβαλλεν εἰσέτι τὴν ἐλαχίστην προσπάθειαν, ὅπως ἀποδώσῃ ἡχόντινα φωνῆς ἢ κρότου. Βρέφος 11 ἡλικίας 11 μηνῶν, κατὰ παρατήρησιν τοῦ Preyer, ἠπέλπει διὰ τοῦ δακτύλου, ὁσάκις τὴν ἠπέλπου, ἐσκουπίζετο, ἔφερε τὸ κοχλιάριον εἰς τὸ στόμα, ἐπι-

νεν ἐκ τοῦ κυάθου, ἐλίκνιζε τὴν πλαγγόνα τῆς κλπ. Ὅπως φθάσῃ μέχρι τοῦ σημείου τούτου τὸ παιδίον πρέπει νὰ κατέχη ἤδη εἰς προηγμένον βαθμὸν τὸ διῶρον τῆς παρατηρήσεως καὶ τὸ τοῦ διευθύνειν κατὰ θέλησιν τὰς κινήσεις του.

Θ' ἀπεμακρυνόμεν τοῦ θέματός μου παρακολουθῶν ἐπὶ πλέον τὴν θαυμαστὴν ἀνάπτυξιν τῆς νοημοσύνης τοῦ παιδίου. Ἴι τὸ ἀξιοπεριεργότερον, λόγου χάριν, ἡ ἡ ἰδέα, τὴν ὁποῖαν δύναται νὰ ἔχη τὸ παιδίον περὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τοῦ ἐνηλίκου; Δὲν ἔχει ἀκόμη καμμίαν γνώσιν περὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ διαστήματος. Ἴι ἐννοια τῆς ἀποστάσεως εἶναι ἀκόμη δι' αὐτὸ ὅπως πρωτογενῆς καὶ δὲν ἴ' ἀναπτυχθῆ εἰμὴ εἴταν μάθῃ νὰ βαδίζῃ. Παρεβλήθη ὁ κόσμος τοῦ μικροῦ παιδίου πρὸς εἰκόνα ἔγχρωμον, ἀνευ βάλους. Χρησιμοποιεῖ πρὸ πάντων τὴν ὀπτικὴν μνήμην καὶ τὴν τῆς ἀφῆς πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν ἀντικειμένων. Αἱ ἀκουστικαὶ εἰκόνας εἶναι σπανιότεραι πολὺ, αἱ λέξεις δέ, αἵτινες εἰς τὸν ἐνήλικον συνοδεύουν πάντοτε τὴν μνήμην τῶν αἰσθήσεων καὶ ἀνευ τῶν ὀπτικῶν ἀδυνατοῦμεν σχεδὸν νὰ φαντασθῶμεν τὸν συνδυασμὸν τῶν ἰδεῶν, ἐλλείπου ἐξ αὐτοῦ παντελῶς. Πολλὰ ἐπλήρης ἰὰ ἡδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς ἐξεγέρσεως τῶν αἰσθημάτων. Ἴι εἶναι λίαν περισπούδατος ἡ παρατήρησις τοῦ τρόπου, καὶ ἢ ὅν αἱ συγκεχυμέναι αἰσθήσεις τῆς εὐεξίας ἢ τῆς ἀδιαθεσίας τῶν πρώτων ἡμερῶν μεταβάλλονται σιγὰ σιγὰ καὶ λαμβάνουν χαρακτῆρα σαφέστερον χαρᾶς ἢ λύπης. Ἰσσημείωσα ὅτι τὸ μικρὸν ἄρρεν τέκνον μου ἐξεδήλωσε διὰ πρώτην φοράν τὴν χαρὰν τοῦ εὐκρινῶς διὰ γέλωτος τὴν 13^{ην} ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του. Παρατηρήθη δὲ ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον ἡ φωνὴ ἀποκτᾷ διαφόρους τόνους ἀναλόγους, ὁσάκις ἐκφράζει τὴν πειναν, τὴν λύπην, τὴν χαρὰν ἢ τὴν ὀργήν. Κατόπιν σημειοῦνται αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἐκπλήξεως καὶ τοῦ φόβου, ἐν τέλει δὲ ἀφυπνίζεται ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ παιδίου ἡ γνώσις καὶ ἡ συνείδησις τοῦ ἐγῶ.

Ἄλλ' αἱ γνώσεις περὶ τοῦ θέματος τούτου εἶναι λίαν ἀτελεῖς, ἀπαιτεῖται δὲ εἰσέτι πρὸς μελέτην αὐτοῦ χρόνος πολὺς καὶ ὑπομονή. Μόνον βαθμιαίως, γραμμῆν πρὸς γραμμῆν ἰὰ κατορθώσωμεν νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὸ λαμπρὸν καὶ τόσον πολὺ ἐνδιαφέρον βιβλίον, τὸ καλούμενον ψυχῇ τοῦ παιδίου.

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΣΕΛΜΑΣ ΛΑΓΕΡΛΕΦ

Ὁ Μάρκος Ἀντώνιος Πόππιος ἦτο ὀνομαστός Ῥωμαῖος ἔμπορος. Διεξήγεν ἔμπόριον μὲ μακρινὰς χώρας, καὶ ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Ὠσίας ἀπέστειλε καλοφορτωμένας ὀγκάδας εἰς τὴν Ἰσπανίαν, εἰς τὴν Βρεταννίαν, ἀκόμη καὶ εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς Γερμανίας. Ἡ ἴσχυς προσεμειδία πάντοτε καὶ ἐσύναξεν ἀμέτρητα πλούτη, τὰ ὅποια ἔμελλε νὰ κληρονομήσῃ, πρὸς μεγάλην χαρὰν τοῦ πατρὸς, ὁ μονάκριβος υἱὸς του. Δυστυχῶς ὁ υἱὸς αὐτὸς δὲν εἶχε κληρονομήσῃ καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ πατρὸς του. Ἄχ, ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγματα! Μονάκριβος υἱὸς πλουσίου ἀνθρώπου! Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰπῇ κανεὶς ἄλλο τίποτε;

Ἦμπορεῖ νὰ νομίσῃ κανεὶς, ὅτι οἱ θεοὶ ἐπίτηδες δίδουν εἰς τοὺς πλουσίους τοιοῦτους ἀνυποφόρους, ὀκνηροὺς, ἀμβλείς, χλωμοὺς, κουρασμένους υἱούς, διὰ νὰ δείξουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τί μωρία εἶναι, μωρία χωρὶς ὄρια, νὰ ἀποθησαυρίζουν πλοῦτη. Πότε θ' ἀνοίξουν οἱ ἀνθρώποι τὰ μάτια των; Πότε θ' ἀρχίσουν νὰ ἐνστερνίζονται τὰς ἐντολάς τῶν θεῶν;

Ὁ νέος Σιλβίος Ἀντώνιος Πόππιος ἤδη εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἑτῶν εἶχε προσδεύσῃ ἀρκετὰ, ὥστε νὰ ἔχῃ γευθῇ ὅλας τὰς ἡδονὰς τοῦ βίου. Ἐδίδε μάλιστα νὰ τὸ ἐννοήσουν καὶ οἱ ἄλλοι, ὅτι εἶχε χορτάσῃ κάθε εἶδος ἀπόλαυσιν, ἀλλ' ὅμως φανερόν πάλιν ἦτο ὅτι ὁ ζῆλος, μὲ τὸν ὅποιον ἔτρεχε κατόπιν αὐτῶν, δὲν εἶχε ψυχρανθῆ διόλου. Τοῦναντίον μάλιστα κατελήφθη ἀπὸ τελείαν ἀπελπισίαν; ὅτε μία ἐπίμονος ἀλλόκοτος ἀτυχία, ἡ ὅποια ἔξαφνα ἤρχισε νὰ τὸν καταδιώκῃ, ἐτάραξε τὴν ἡδονικὴν του ζωὴν. Οἱ Νουμιδικοὶ τοῦ ἵπποι ἔμειναν χωλοὶ τὴν ἡμέραν πρὸ τῆς τελέσεως τῶν μεγάλων ἵπποδρομιῶν τοῦ ἔτους, σχέσεις του ἐρωτικαὶ ἀπηγορευμέναι εἶχον ἀνακαλυφθῆ, ὁ ἔμπειρότατος μάγειρός του ἀπέθανεν ἀπὸ ἐλώδη πυρετόν. Αὐτὰ

ὅμως ἦσαν ἀρκετὰ διὰ νὰ συντριψοῦν ἓνα ἀνθρώπον, τοῦ ὁποῦ ἡ ψυχὴ δὲν εἶχε σκληραγωγηθῆ εἰς κόπους καὶ ἀγῶνας. Ὁ νέος Πόππιος ἠσθάνθη ἑαυτὸν τόσο δυστυχῆ, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ζωὴν του. Ἐπίστευσε, φαίνεται, ὅτι μὲ ἀποτελεσματικώτερον τρόπον δὲν ἠδύνατο νὰ διαφύγῃ τοὺς διώκτας του ἐκείνους θεοὺς τῆς ἀτυχίας, οἱ ὅποιοι τὴν ζωὴν του μετέβαλλον εἰς κόλασιν.

Ἰπάρχουν δυστυχεῖς, οἱ ὅποιοι χεῖρα ἐπιβάλλουν εἰς ἑαυτούς, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν καταδίωξιν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον μωρὸς ὅπως ὁ Σιλβίος Ἀντώνιος ἠμπορεῖ νὰ σκεφθῆ τοιαύτην διέξοδον, διὰ νὰ ἐκφύγῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν θεῶν. Τοῦτο μᾶς ἐνθυμίζει τὴν περίφημον ἱστορίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, ὅστις φεύγων τὸν λέοντα ἔπεσεν ἀκριβῶς εἰς τὸν ἀνοιχτόν του φάρυγγα. Ὁ νέος Πόππιος ἦτο πολὺ τρυφερός, διὰ νὰ ἐκλέξῃ αἱματηρὰν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου. Ὁμοίως δὲν τοῦ πολυῆρεσκε ν' ἀποθάνῃ τὸν διὰ δηλητηρίου ἀλγεινὸν θάνατον. Μετὰ ὄριμον σκέψιν ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ ἡσυχον τέλος εἰς τὰ κύματα. Ἀλλ' ὅτε κατέβη εἰς τὸν Ἰβερὸν διὰ νὰ πνιγῆ εἰς τὰ ρεύματά του, δὲν κατώρθωνε νὰ νικήσῃ τὸ αἰσθημα, ὅτι θὰ ἐνεπιστεύετο τὸ σῶμά του εἰς τὸ λασπωμένον, ἀργὰ συρόμενον νερόν τοῦ ποταμοῦ. Μερικὰς στιγμὰς ἐστάθη ἐκεῖ ἀναποφάσιτος καὶ μὲ ἀτενὲς βλέμμα ἐκύταζε πρὸς τὸν ποταμόν. Ἐξαφνα ἠσθάνθη ἐπάνω του τὴν μαγικὴν δύναμιν, ἡ ὅποια κατοικεῖ εἰς τὰ νερά τῶν ποταμῶν καὶ ὀνειρεύεται. ἠσθάνθη τὸν μέγαν ἱερὸν πόθον, ὅστις κλονεῖ τοὺς ἀνησύχους τούτους ὀδοιπόρους τῆς φύσεως, ἠθέλησε νὰ ἰδῆ τὴν θάλασσαν.

«Θέλω ν' ἀποθάνω εἰς μίαν διαυγῆ γαλανὴν θάλασσαν, τὴν ὅποιαν διατρέχει ἕως εἰς τὰ βάθη τῆς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου», εἶπεν ὁ Σιλβίος Ἀντώνιος. «Τὸ σῶμά μου πρέπει ν' ἀναπαυθῆ εἰς κόκκινον στρῶμα κοραλλίων. Ἐὰ ἀφρίζοντα κύματα, τὰ ὅποια θ' ἀναθαίνουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἐνῶ τὸ σῶμά μου θὰ βυθίζεται, πρέπει νὰ εἶναι λευκά, καθὼς τὸ χιόνι, καὶ δροσερά, δὲν πρέπει νὰ ὁμοιάζον μὲ τὰς βυπαρὰς φυσαλίδας τοῦ ἀφροῦ, αἱ ὅποια ἐδῶ εἰς τὴν ἀκρὴν τοῦ ποταμοῦ στέκουν καὶ τρέμουν».

Ἀμέσως ἔδραμεν εἰς τὸ μέγαρόν του, διέταξε νὰ ζεύξουν τοὺς ἵππους καὶ ἐκίνησε πρὸς τὴν Ὠσίαν. Ἐξέυρε ὅτι ἐν ἀπὸ τὰ

πλοία του πατρός του ήτο έτοιμιον πρὸς ἀπόπλουν. Ὁ νέος Πόππιος ἐβίασε τοὺς ἑπικαυς νὰ τρέξουν ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερα καὶ κατιόρθωσε νὰ φθάσῃ τὸ πλοῖον, ἐνῆ ἀνεσύροντο αἱ ἀγκυραι. Ἠύκολον εἶναι νὰ ἐννοήσῃ τις, ὅτι δὲν ἐσκέφθη πῶς ἢ ἀ ἐχρειάζετο νὰ πάρῃ μαζί του καμμίαν ἀποσκευὴν ἢ κανὲν ἐφόδιον. Δὲν τοῦ ἤλθε μάλιστα εἰς τὸν νοῦν οὐδὲ καν νὰ ἐρωτήσῃ τὸν ναύκληρον, ποῦ διευθύνετο. Ἐπήγαινε δὲ ἐν πάσῃ περιπτώσει εἰς τὸ πέλαγος καὶ τοῦτο ἦτο ἀρκετὸν δι' αὐτόν.

Πράγματι δὲν παρήλθε πολλὴ ὥρα καὶ ὁ νέος αὐτοκτόνος ἐπέτυχεν ὅ,τι ἐπεθύμει. Ἡ ὀγκῆς εἶχεν ἀφήσῃ ὀπίσω τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰβέρεως καὶ ἡ Μεσόγειος -Θάλασσα ἐξηπλώνετο πρὸ τοῦ Σιλβίου Ἀντωνίου γαλανή, ἀφροκυματοῦσα, λαμποκοποῦσα εἰς τὸν ἥλιον. Ἡ Θάλασσα ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὁ Σιλβίος Ἀντώνιος ἐπίστευσεν εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν τῶν ποιητῶν, ὅτι τὸ κυμαινόμενον νερὸν εἶναι μόνον λεπτὸν σκέπασμα, τὸ ὅπολον ἀποκρύπτει τὸν ὠραιότατον κόσμον. Ἰνδύμιζε ὅτι πρέπει νὰ πιστεύσῃ εἰς τοὺς λόγους των, ὅτι ἔστις τολμῆ νὰ διαπεράσῃ τὸ ὑδάτινον τοῦτο σκέπασμα, φθάνει ἀμέσως εἰς τὸ μαργαριταρένιον ἀνάκτορον τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ νέος συνέχαιρεν ἑαυτόν, διότι ἐξέλεξε τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ θανάτου. Κυρίως δὲν ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ τὸ εἰπῇ θάνατον διότι ἦτο ἀδύνατον νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τοῦτο τὸ ὠραῖον νερὸν ἠδύνατο νὰ θανατώσῃ. Ἦτο μόνον δρόμος πρὸς ἓνα κόσμον, τοῦ ὁποίου αἱ ἠδύναται δὲν ἔμελλον νὰ εἶναι ἀπατηλαὶ καὶ ὀπισθὲν των δὲν ἢ ἀφιναν κούρασιν μόνον καὶ ἀηδίαν.

Μόλις καὶ μετὰ βίας κατέστειλλε τὸν ζήλόν του. Ἀλλὰ τὸ κατάστρωμα γύρω του ἦτο πληρὲς ναυτῶν. Ὁ Σιλβίος Ἀντώνιος ἤμποροῦσε καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι, ἐὰν ἐρρίπτετο τώρα εἰς τὴν Θάλασσαν, τὸ μόνον ἀποτέλεσμα τῆς πράξεώς του ἢ ἦτο νὰ ριφθῇ κατόπιν του κάποιος ἀπὸ τοὺς εὐκινήτους ἀνθρώπους τοῦ πατρός του καὶ νὰ τὸν ἀνασύρῃ ἀπὸ τὰ κύματα.

Ἐν τῇ μεταξὺ ὁ ναύκληρος, ἀφου ἀνεπετάσθησαν τὰ ἱστία καὶ οἱ κωπηλάται ἔδωκαν πλέον δρόμον εἰς τὸ πλοῖον, ἐπλησίασεν αὐτόν με μέγιστην εὐγένειαν καὶ εἶπε:

«Θέλεις λοιπὸν νὰ με ἀκολουθήσῃς εἰς τὴν Γερμανίαν, Σιλβιέ μου. Μὲ τοῦτο μὲ τιμῆς πολὺ».

Ὁ νέος Πόππιος ἐνθουμήθη διὰ μᾶς, ὅτι ὁ ἀνθρώπος οὗτος ποτὲ δὲν εἶχεν ἐπανελλθῆ ἀπὸ ταξίδιον χωρὶς νὰ τῇ φέρῃ ὡς δῶρον κανὲν σπάνιον ἀντικείμενον ἀπὸ τὰς βαρβαρικὰς χώρας, τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθη. Ἐντὶ προσέφερε κομμάτια ξύλων, ἀπὸ τὰ ὁποία οἱ βάρβαροι ἐγνώριζαν νὰ ἐκβάλλουν σπινθήρας, μεγάλα κέρατα βοῶν, τὰ ὁποία ἐκείνοι μετεχειρίζοντο ὡς κύπελλα, καὶ περιδέραιον ἐξ ὀδόντιν ἀρκτιν, τὸ ὅπολον ἐφόρει ἀρχηγὸς τις φυλῆς ἢς σύμβολον τοῦ ἀνωτέρου τοῦ ἀξιώματος.

Ὁ Παυμάσιος αὐτὸς ἀνθρώπος ἔλαμπεν ἀπὸ χαρὰν, διότι εἰς τὸ πλοῖόν του εἶχε τὸν υἱὸν τοῦ κυρίου του. Ἐξελάμβανεν ὡς νέαν ἀπόδειξιν τῆς συνέσεως τοῦ γέροντος Πόππιου, ὅτι τὸν υἱὸν του ἔστελλεν εἰς μακρινὰς χώρας καὶ δὲν τὸν ἀφινε νὰ γυρίσῃ περισσότερον μεταξὺ τῶν ὀκνηρῶν νέων καὶ νὰ γίνεταί τρυφηλότερος.

Ὁ νέος Πόππιος δὲν τὸν ἀπήλλαξε ἀπὸ τὴν πλάνην ταύτην ἐφοβείτο μήπως ὁ ναύκληρος ἐπιστρέψῃ ἀμέσως μαζί του, ἐὰν ἐπρόδιδε τὸν σκοπὸν του.

«Ἀλήθεια, Γαληνᾶ», εἶπε, «μὲ πολλὴν εὐχαριστησὶν ἤθελα νὰ σὲ συνοδεύσω εἰς τὸ ταξίδιον τοῦτο φοβοῦμαι ὅμως ὅτι πρέπει νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ με ἀποβιβάσῃς εἰς Βαῖας. Ἐντὶν ἀπόφασίν μου ἔκαμα πολὺ ἀργά. Ἰδῶ μὲ βλέπεις χωρὶς ἀποσκευάς, χωρὶς χρήματα».

Ἀλλ' ὁ Γαληνᾶς τὸν ἐβεβαίωσε, ὅτι διὰ μίαν τοιαύτην εὐκόλως ἀναπληρουμένην ἔλλειψιν δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ παραιτηθῇ τοῦ ταξιδίου του. Μήπως δὲν εὗρίσκετο ἐπάνω εἰς τὸ καλοεφωδιασμένον πλοῖον τοῦ πατρός του; Δὲν ἢ ἀστερεῖτο οὔτε ζεστά γουναρικά, ἐὰν ὁ καιρὸς ἐκρύωνε, οὔτε ἐλαφρὰ ἐνδύματα ἀπὸ ὑφασμα τῆς Συρίας, ὅποια φοροῦν οἱ ναῦται, ὅταν μὲ καλὸν καιρὸν ἀρμενίζουσι εἰς κανὲν τερπνὸν πέλαγος.

* *

Ἐρεῖς μῆνας μετὰ τὸν ἀπόπλουν ἐκ τῆς Ἐστίας ἐφέρετο ἡ ὀγκῆς τοῦ Γαληνᾶ διὰ μέσου συστάδος βραχυδῶν νήσων οὔτε ὁ ναύκληρος, οὔτε ἄλλος τις ἐκ τοῦ πληρώματος ἤξευρε καλὰ — καλὰ ποῦ εὗρισκοντο, ἀλλ' ἦσαν εὐχαριστημένοι, διότι εἰς ἐν διάστημα ἦσαν προφυλαγμένοι ἀπὸ τὴν τρικυμίαν, ἢ ὁποία ἐμάλνετο ἔξω εἰς τὴν ἀνοικτὴν Θάλασσαν.

Ἐμποροῦσε κανεὶς πραγματικῶς νὰ πιστεῖται, ὅτι ὁ Σίλβιος Ἀντώνιος εἶχε δίκαιον ὅταν ἐνόμιζε ὅτι κάποιος θεὸς τὸν καταδιώκει. Κανεὶς ἐπάνω εἰς τὸ πλοῖον δὲν εἶχε περᾶση ποτὲ τοιοῦτον ταξίδιον. Οἱ ἀτυχεῖς ναῦται ἔλεγαν μεταξύ των, ὅτι οὔτε δύο ἡμέρας κατὰ συνέχειαν δὲν εἶδαν καλὸν καιρὸν, ἀφότου εἶχαν ἀφήσῃ τὴν Ἰστίαν. Μία τρικυμία διεδέχετο τὴν ἄλλην. Ἐπαθάν ἀπίστευτα δεινά. Πεινα καὶ δίψα τοὺς ἐθασάνιζε, ἐνῶ ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπνηυδημένοι καὶ σχεδὸν ἄρρωστοι ἀπὸ ἀϋπνίαν ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ μεταχειρίζονται τὰς κώπας καὶ τὰ ἰστία ὁμοῦ.

Τὴν ἀθυρίαν τῶν ναυτῶν ἠῤῥξανε καὶ τὸ ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐμπορευθοῦν μὲ τίποτε. Πῶς ἠμποροῦσαν μὲ τοιοῦτον καιρὸν νὰ πλησιάσουν εἰς καμμίαν ἀκτὴν, διὰ νὰ ἐκθέσουν τὰς πραγματείας των εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ ἐνεργήσουν ἀνταλλαγὰς; Τοῦναντίον μόλις διέκριναν μέσα εἰς τὴν διαρκῆ καχυτάτην ὀμίχλην, ἣ ὁποία τοὺς περιεστοίχιζε, ἀναδυομένην καμμίαν ἀκτὴν, καὶ ἀμέσως ἠναγκάζοντο νὰ στρέψουν πάλιν πρῆραν πρὸς τὸ πέλαγος, ἀπὸ φόβον μήπως ἐξοκείλουν εἰς τοὺς ἀφροσκεπάστους σκοπέλους. Μίαν νύκτα, ὅτε προσήραξαν εἰς ἓνα πλαταμῶνα τῆς θαλάσσης, ἠναγκάσθησαν νὰ βίβουν εἰς τὴν θάλασσαν τὸ ἦμισυ τοῦ φορτίου. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἄλλο ἦμισυ δὲν ἠμποροῦσαν πλέον νὰ θεωρήσουν ἀσφαλές· μήπως δὲν ἦτο φόβος ὅτι καὶ αὐτὸ θὰ ἦτο κατεστραμμένον ἀπὸ τὰ πλημμυροῦντα τὸ κύτος νερά;

Ἀλλ' ἐὰν ὁ Γαληνάς καὶ οἱ ναῦται τοῦ ἐγνωρίζαν ποία ἀφορμὴ ἔφερε τὸν νέον Πόππιον εἰς τὸ πλοῖον, βεβαίως θὰ εἶχαν λυπηθῆ πολὺ ὅτι δὲν ἐξετέλεσε τὸν σκοπὸν του. Διότι ὅλοι ἦσαν πεπεισμένοι ὅτι τῆς ἀτυχίας των πρόξενος ἦτο ἡ ἰδική του παρουσία. Εἶς σκοτεινὰς τινὰς νύκτας ὁ Γαληνάς ἐφοβήθη, μήπως οἱ ναῦται ὀρμήσουν κατὰ τοῦ πλοῦ τοῦ ἐφοπλιστοῦ καὶ τὸν βίβουν εἰς τὴν θάλασσαν. Ὅχι εἰς καὶ δύο, ἀλλὰ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς διηγοῦντο, ὅτι εἰς τὰς φρικτὰς νύκτας εἶδαν χέρια μαῦρα νὰ ἐκτείνωνται ἀπὸ τὰ κήματα πρὸς τὸ πλοῖον. Καὶ ἐνόμιζαν ὅτι δὲν ἐχρειάζετο νὰ βίβουν κλῆρον, διὰ νὰ εὔρουν ποῖον ἐκ τῶν ἀνδρῶν τοῦ κληρώματος ἠθέλαν ἐκεῖνα τὰ χέρια νὰ αὖρουν εἰς τὸ βάθη τοῦ πόντου. Καὶ ὁ

ναύκληρος καὶ τὸ πλήρωμα ἀπένεμον εἰς τὸν Σίλβιον Ἀντώνιον τὴν μεγάλην αὐτὴν τιμὴν, νὰ πιστεῦουν, ὅτι ἐξ αἰτίας του αἱ καταγιγῆδες ἔσειαν τὸν ἀέρα καὶ ἐμάστιζαν τὴν θάλασσαν.

Ἐὰν εἰς τὸ ἀναμεταξὺ τοῦτο ὁ Σίλβιος Ἀντώνιος εἶχε φερθῆ ἀνδρικῶς, ἐὰν εἶχεν ἀναλάβῃ τὸ εἰς αὐτὸν ἀνήκον μέρος τῆς ἐργασίας καὶ σκέψεως, θὰ εἶχε συμπαλήσῃ ἴσως πρὸς αὐτὸν κανεὶς ἐκ τῶν συμπλωτῆρων ὡς πρὸς ἀνθρώπον δυστυχῆ, κατὰ τοῦ ὁποίου ἐπέπεσεν ἡ ὀργὴ τῶν θεῶν. Ἀλλ' ὁ νέος αὐτὸς δὲν ἐνόησε πῶς νὰ ἐλκύσῃ τὴν συμπάθειάν των. Ἦποτε ἄλλο δὲν ἐσκέπτετο, παρὰ πῶς νὰ προφυλάσσεται ἀπὸ τὸν ἀνεμον, ζητῶν νὰ τῷ φέρουν μηλιτὰς καὶ σκεπάσματα διὰ νὰ μὴ κρυθῶνῃ.

Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν κατεσιγάσθη κάθε παράπονον διὰ τὴν παρουσίαν του. Εὐθὺς ὡς ἡ τρικυμία ἴθλησε τὴν ὀκνάδα εἰς τὴν συστάδα τῶν νήσων, τὴν ὁποίαν ἀναφέραμεν, ἔπαυσε καὶ ἡ μάχη τῆς. Ἐὸ φέροισόν τῆς ἦτο τὴν ὥρα ἕως τοῦ ποιμνικοῦ σκύλου, ὅστις βιβαίνεται καὶ ἠσυχάζει, ἅμα ἰδῆ ὅτι τὸ ποιμνιον εὕρσκεται εἰς τὸν σωστὸν δρόμον πρὸς τὴν στάνην του. Ἐὰ βαρῆα σύννεφα ἐκυλλόντο εἰς τὸν οὐρανόν, ἐξαφανιζόμενα εἰς τὸ διάστημα. Ὁ ἥλιος ἐλάμψε. Πρώτην φοράν εἰς τὸ ταξίδιον τοῦτο ἠσθάνθη τὸ πλήρωμα ὅτι ἡ χαρὰ τοῦ θέρους ἐξηπλήνετο ἐπὶ τῆς φύσεως.

Εἶς τοὺς θαλασσοδαρμένους τούτους ἀνδρας ἡ λάμψις καὶ τὸ θάλπος τοῦ ἡλίου ἐπενήργει μεθυστικῶς. Ἀντὶ νὰ ζητήσουν τὴν ἠσυχίαν καὶ ἴπνον, ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς παιδρούς, ὡς παιδία, τὰ ὁποία ἐξυπνοῦν εὐθυσμα τὸ πρῶν. Ἦ ἐλπὶς ἠναπτε πάλιν εἰς τὰς ψυχὰς των. Ἦσυμπεράναν ὅτι ὀπισθεν τοῦ πλήθους τούτου τῶν βραχυῶν νήσων θὰ εὕρισκαν μεγάλην ξηράν. Ἦπερλίμεναν νὰ εἴρουν ἀνθρώπους καὶ, ποῖος ἤξευρε! Εἶς τὴν ξένην αὐτὴν ἀκτὴν, τὴν ὁποίαν ποτὲ πρωτίτερα δὲν εἶχεν ἐπισκεφθῆ βιωματικὸν πλοῖον, τὰ ἐμπορεύματά των θὰ ἐξεποιούντο πιθανώτατα μὲ πολλὴν εὐκολίαν. Εἶς τὸ τέλος θὰ ἐπετύγγαναν ἴσως νὰ ἀνταλλάξουσιν αὐτὰ ἐπικερδῶς πρὸς ἄλλα ἐγγχώρια, τὰς ἀποθήκας τοῦ πλοῦ νὰ γεμίσουν μὲ δέρματα ἄρκτων καὶ ἀλκῶν καὶ μὲ μεγάλης ποσότητος λευκοῦ κηροῦ καὶ χρυσίζοντος ἠλέκτρου.

Ἦνῶ ἡ ὀκνάς ἐξηκολούθει νὰ ζητῆ τὸν δρόμον τῆς διὰ μέσου

τῶν βραχυδῶν νήσων, αἱ ὁποῖαι ὄλα ἐν παρουσιάζοντο ὑψηλότεραι καὶ πλουσιότεραι εἰς δάση καὶ χλόην, ἐβιάζοντο οἱ ναῦται νὰ διακοσμήσουν αὐτήν, διὰ νὰ ἐκλύσῃ τὰ βλέμματα τῶν βαρβάρων. Τὸ πλοῖον, τὸ ὅπολον καὶ ἄνευ στολισμάτων ἦτο ὠραιότερον παντὸς ἄλλου ἐξελλόντος ἐκ χειρὸς ἀνθρώπων, εὐρίσκετο πάλιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, συναγωνιζόμενον κατὰ τὴν λαμπρότητα μὲ τὸ καλλιπεριότατον πτηνόν. Ἴνῃ πρὸ ὀλίγου μόλις ἢ τριχυμῖα τὸ ἐτίναξε ὅπου ἤθελε καὶ τὸ κατεσπάραιτε, τῶρα ἐπὶ τοῦ ἰστοῦ του ἔφερε χρυσοῦν κοντόν καὶ λαμπρὰ ἰστία μὲ χρυσᾶς παρυφᾶς. Ἰὼς τὴν πρήραν ἔφερε κατὰ χρυσοῦν ἄγαλμα τοῦ Πόσειδῶνος καὶ ἐπὶ τῆς πρήρας σκηνὴν ἐκ πολυχρῶμων μεταξωτῶν ὑφασμάτων. Οὕτε πρέπει νὰ νομίσῃ κανεὶς ὅτι οἱ ναῦται ἐλησμόνησαν νὰ κρεμάσουν ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου τάπητας, τῶν ὁποίων αἱ θύσανοι ἤγγιζον τὸ ὕδωρ, ἢ τὰς βαρεῖας κώπας νὰ περιτυλίξουν μὲ χρυσᾶς ταινίας.

Καὶ τὸ πλήρωμα δὲν ἔμεινε μὲ τὰ Παλασσόδρεκτα ἐνδύματα, τὰ ὅποια ἔφερε κατὰ τὸ ταξίδιον καὶ τὰ ὅποια Πάλασσα καὶ ἄνεμοι συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ μεταβάλλουν εἰς βράκη. Ἴνεδύθησαν λευκὰ περιδόλαια, ἐξίσθησαν πορφυρᾶς ζώνας καὶ εἰς τὴν κόμην ἔδεσαν λαμποκοποῦντα δακτυλῖδια. Καὶ αὐτὸς ὁ Σίλβιος Ἄντωνιος ἐξηγέρθη ἀπὸ τὴν νάρκη του. Ἐφαίνεται ὡς νὰ ἐχαίρετο, ὅτι τέλος πάντων εἶχε καὶ αὐτὸς τῶρα νὰ κάμῃ κάτι τι, τὸ ὅπολον ἀνῆκεν εἰς τὸν κύκλον τῶν γυνώσεών του. Ἐκείρε τὴν κόμην καὶ τὸ σῆμά του ὄλον ἤλειψε μὲ μῦρα. Ἐπειτα περιδλήθη ποδῆρες ἱμάτιον, ἔρριψε γλαυῦδα ἐπὶ τῶν ὤμων, ἔστερέωσεν εἰς τὴν κόμην πλατὺ χρυσοῦν διαδήμα καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τὸ μέγα ἐριμάριον, τὸ ὅπολον τῆ ἤνοιξεν ὁ Γαληνᾶς, δακτυλούς καὶ ψέλλια, περιδέλαιον καὶ χρυσοῦν ζωνστήρα. Ἀφοῦ ἐστολισθῆ τελείως, συνέστειλε τὰ πορφυρὰ παραπαιτάσματα τῆς μεταξωτῆς σκηνῆς καὶ κατεκλίθη ἐπὶ χαμηλοῦ ἀνακλίντρον εἰς τὴν εἴσοδον τῆς σκηνῆς, ὥστε νὰ εἶναι ὄρατός εἰς τοὺς κατοίκους τῶν ἀκτῶν.

Ἐνῶ ἐγίνοντο αἱ ἐτοιμασίαι αὐταί, τὸ πλοῖον ἠλλίσθαιεν εἰς πορθμόν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον στενοῦμενον καὶ τέλος παρετήρησαν οἱ ναῦται, ὅτι εἶχον εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐκδοχὴν ποταμοῦ. Ἐπλεον εἰς γλυκὰ νερά. Ἡ ξηρὰ ἐξετείνετο ἐκατέρωθεν τοῦ πλοίου.

Ἡ ὄλας βραδέως ἠλλίσθαιεν εἰς τοῦ λαμποκοποῦντος ποταμοῦ. Ὁ καιρὸς ἦτο θαυμάσιος, ὄλη ἢ φύσις ἔλαμπεν εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς. Ἀλλὰ καὶ πόσον ἐξωογονεῖτο καὶ ποῖαν χάριν προσελάμβανεν ἢ μοναξία ἀπὸ τὸ λαμπρὸν αὐτὸ πλοῖον!

Ἀμφότεραι αἱ ὄχθαι τοῦ ποταμοῦ ἐσκεπάζοντο ἀπὸ ὑψηλῶν πυκνῶν δάσος. Οἱ μαυριδεροὶ ἔλατοι πυκνοὶ κατέβαιναν μέχρι τοῦ ὕδατος. Ἐὸ αἰθόνιον βεῦμά του κατήρθησε νὰ παρασύρῃ τὸ μεταξὺ τῶν βιζῶν τινὴ χῶμα καὶ περισσότερον παρὰ ἀπὸ τὴν θέαν τῶν παμπαλαίων δένδρων αἱ ναῦται ἐκινούντο εἰς σεβασμὸν καὶ κατάνυξιν ὅταν ἔβλεπαν τὰς ὀμοίους πρὸς μέλη γιγάντων γυμνᾶς βιζῶς. Ἰδῶν, ἔλεγαν, ὁ ἀνθρώπος δὲν θὰ κατορθώσῃ ποτὲ νὰ βίψῃ σπόρον εἰς τὸ ἔδαφος, ποτὲ δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἐτοιμάσῃ τεμάχιον γῆς διὰ νὰ κτίσῃ πόλιν ἢ καὶ μόνον δι' ἐξοχικὸν κτῆμα. Ἰὼς μιλίων ἀπόστασιν κύκλιον τοῦ τόπου τούτου τὸ ἔδαφος εἶναι ὑφασμένον μὲ τὸ δίκτυον τῶν σκληρῶν ὡς ὁ χάλυψ βιζῶν. Τοῦτο καὶ μόνον ἀρκεῖ διὰ νὰ καταστήσῃ αἰωνίαν, ἀμετάβλητον τὴν δύναμιν τοῦ δάσους.

Κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ ὑψώνοντο τὰ δένδρα τόσο πυκνὰ καὶ οἱ κλώνες καὶ κλάδοι ἀπετέλουσαν τοιοῦτον σῆμπλεγμα, ὥστε ἐσχημάτιζον στερεὸν καὶ ἀδιαπέραστον τεῖχος. Ἐὰ τελεῖται αὐτῶν τὰ ἀγκαθιωτὰ ἦσαν τόσο ἰσχυρὰ καὶ ὑψηλά, ὥστε καμμία ὀχυρωμένη πόλις δὲν θὰ ἐπεθύμει νὰ ἔχῃ ἰσχυρότερον περίφραγμα.

Ἀλλ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ βρῶμεν ἐφαίνεται καὶ κανὲν βήγμα εἰς τὸ δένδρινον τοῦτο τεῖχος. Ἐὰ βήγματα ἦσαν αἱ διεξοδοὶ τῶν ἀτραπῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐσυνέβηζαν τὰ θηρία νὰ κατέρχονται εἰς τὸν ποταμὸν διὰ νὰ πῖουν. Διὰ τῶν βήγματιν λατῶν τούτων ἠμπορούσαν οἱ ξένοι νὰ βίψουν ἐν βλέμμα εἰς τὸ ἐντὸς τοῦ δάσους. Ποτὲ δὲν εἶχαν ἰδῆ κατι τι ὅμοιον. Ἰὼς ἀνήλιον θαμπόφωτον ἐφάνοντο δένδρα, τῶν ὁποίων οἱ κορμοὶ ἦσαν ἰσχυρότεροι ἀπὸ τοὺς κήρυγους τῶν πυλῶν τῆς Ἰρήνης. Ἐκεῖ ἔβλεπε κανεὶς συμφορμῶν δένδρων, τὰ ὅποια ἠγωνίζοντο πῶς ν' ἀπαλλαγῶν τῶν δεσμῶν αὐτῶν διὰ ν' ἀναπνεύσουν ἀέρα. Δένδρα συνεσπειροῦντο καὶ ἐμάχοντο, δένδρα κατέπιπτον ὀλιγοδρανῆ καὶ κατεσπῶντο ὑπὸ ἄλλων. Δένδρα τὰς βιζῶς τινὴ ἔχωναν εἰς ἄλλων δένδρων κλώνας. Δένδρα ἐμάχοντο καὶ συνηγωνίζοντο ὡς νὰ ἦσαν ἀνθρώποι.

Ἄλλ' ἐὰν ζῆρα ἢ ἄνθρωποι ἕξιν εἰς τὸν δεινὸν κόσμον τοῦτον, τότε βέβαια ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἄλλον τινὰ τρόπον διὰ νὰ εἰσχωροῦν εἰς αὐτόν, παρὰ ἐκείνον, τὸν ὁποῖον ἐγνῶριζαν οἱ Ῥωμαῖοι διότι ἀπὸ τὸ ἔδαφος ἕως εἰς τὰς κορυφὰς ἔσαν τὸ δάσος ἦτο δίκτυον ἀλυγίστων σκληρῶν κλάδων. Ἀπὸ τοὺς κλάδους τούτους ἐκυμάτιζαν μακροὶ Πύσανοι βρύων, οἱ ὅποιοι τὰ δένδρα μετεμόρφωναν εἰς φανταστικοὺς γίγαντας μὲ κόρην καὶ γένεια. Ἄλλ' ὑποκάτω αὐτῶν τὸ ἔδαφος ἦτο σκεπασμένον μὲ σαπισμένους κορμούς, καὶ ὁ ποταμὸς ἢ ἠμποροῦσε νὰ εἰσρεύσῃ εἰς τὸ εὐρωτιῶν ξυλόστρωμα καθὼς εἰς τηκομένην χιόνα.

Ἀπὸ τὸ δάσος ἤρχετο εὐωδία, τὴν ὁμοίαν οἱ ἐπὶ τοῦ πλοίου ἄνθρωποι ἠσθάνοντο ὡς καὶ τι γλυκὺ μελλυστικόν. Ἦτο ἡ δυνατὴ εὐωδία ρητίνης καὶ ἀγρίου μέλιτος, ἡ ὁποία ἀνεμιγνύετο μὲ τὴν ὄσμην τῶν μουχλιασμένων κορμῶν, τῶν κακκίνων καὶ κιστίνων γιγαντιαίων ἀμανιτῶν.

Χωρὶς ἀμφιβολίαν μέσα εἰς ὅλα αὐτὰ ἔκειτο καὶ τι τὸ τρομερόν, ἀλλὰ καὶ μία μεγαλειότης, διότι ἔβλεπε τις τὴν φύσιν εἰς ὅλην τὴν δύναμιν πρὶν ἐπεμβῆ ὁ ἄνθρωπος εἰς αὐτήν. Δὲν ἐπέρασε πολὺ, καὶ εἰς ναύτης ἄρχισε χαμηλοφώνως νὰ φάλλη ὕμνον εἰς τὸν Πᾶνα, καὶ ἀκοισίως ἔσαν τὸν πλήρωμα ἄρχισε νὰ συμπάλλη. Δὲν ἐφαίνετο πλέον νὰ ἐπερίμεναν νὰ εὗρουν ἄνθρώπους εἰς τὸν δασόκοσμον τοῦτον. Αἱ καρδίαι τῶν ἀνελύοντο εἰς εὐσεβεῖς σκέψεις, τὸν νοῦν τῶν ἔστρεφαν πρὸς τὸν Πᾶνα καὶ τὰς Νύμφας. Καὶ ἔλεγαν μέσα τῶν, ὅτι ὁ Πᾶν, φυγαδευμένος ἀπὸ τὰ δάση τῆς Ἰλλυρίας, ἦλθεν εἰς τὰ ὑπερβόρεια μέρη. Μὲ ἱεροὺς ὕμνους ἔμβαιναν εἰς τὸ κράτος του.

Εἰς κάθε διάλειμμα τῆς ὕμνωσας ἤκουαν ἤσυχον μουσικὴν εἰς τὸ δάσος. Ἰὼν ἐλάτων τὰ ὀξέα φύλλα ἐκάνθη εἰς τὰς κορυφὰς, τρέμοντα εἰς τὸν καύσωνα τῆς μεσημέρας, ἔπαιζον καὶ ἔψαλλαν. Οἱ ναῦται συχνότερα τῶρα διέκοπτον τὸ ὄσμα, διὰ νὰ ἀκροασθοῦν μήπως ἢ ἀντηχήσῃ ἀμέσως καὶ τοῦ Πανὸς ἢ σύριγξ. Ὅσον ἐπήγαινε, τὸ πλοῖον ἐσύρετο σιγανότερα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ μὲ τὸν ἐλαφρὸν κτύπον τῶν κιστῶν. Οἱ κισπηλάται ἐπρόσεχαν κάτω εἰς τὸ νερόν, τὸ ὁποῖον χρυσίζον καὶ ἰόχρουν ἔρρεεν ἀνὰ μέσον τῶν ἐλάτων.

Ἐπρόσεχαν εἰς τοὺς ὑψηλοὺς καλάμιθνας, οἱ ὅποιοι εἰς τὸ

ρεῦμα ἔτρεμον καὶ ἐπλατάγουν. Ὅσον τοὺς ἐξήγειρεν ἡ προσδοκία, ὥστε ἐπτοῦντο εἰς τὴν ἀπλήν Πᾶν μᾶς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ φερομένης νερανύμφης ἢ τῶν λευκῶν κρίνων τοῦ νεροῦ, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ ὕψιστον θαμπόφωτον μεταξὺ τῶν καλάμιθων ἔλαμπαν. Καὶ πάλιν ἀντήχει ὁ ὕμνος: «Πᾶν, ὦ Πᾶν τοῦ δάσους κολίρανε».

Σκέψεις ἐμπορίου καὶ ἀγορῶν δὲν τοὺς ἤρχετο πλέον καιμῖα. Ἠσθάνοντο ὅτι εὗρισκοντο εἰς τὰς πύλας τῶν κατοικιῶν τῶν θεῶν. Πᾶσα ἐπιέγουσα φροντίς ὑπεχώρησεν εἰς τὴν φυγὴν τῶν.

Καὶ ἰδοὺ ἀμέσως εἰς τὴν ἐξοδὸν μᾶς ἐκ τῶν ἀτραπῶν ἐκείνων τῶν θηρίων —

Ἰδοὺ βλέπουν μίαν ἀλκὴν, βασιλικὸν ζῆον μὲ πλατὺ μέτωπον καὶ ὀλόκληρον δάσος κεράτων.

Ἐπὶ τῆς ὀλκᾶδος οὐδὲ ἀναπνοὴ πλέον ἠκούετο. Αἱ κόπαι, ἐναντίον τοῦ ρεύματος στηριζόμεναι, ἐμπρόδιζαν τὸν πλοῦν. Ὁ Σιλβίος Ἀντώνιος ἐσηκίθη ἀπὸ τὴν πορφυρὰν τοῦ κλίνην.

Ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστράφησαν πρὸς τὴν ἀλκὴν. Ἰνόμεζαν ὅτι καὶ τι διέκριναν νὰ κάπεται ἐπὶ τῶν νύτων του, ἀλλὰ τὸ σκότος τοῦ δάσους καὶ οἱ κρεμάμενοι κλάδοι ἐμπρόδιζαν νὰ ἰδοῦν καθαρώτερα.

Ἡ ὑπερύψηλος ἀλκὴ ἐστάθη ἀρκετὸν καιρὸν καὶ ἠσφραγέτο μὲ τὸ βύγχος ὑψηλὰ πρὸς τὴν ὀλκᾶδα. Ἐέλος ἐφάνη ὅτι ἐνόησε, ὅτι τὸ ἀντικείμενον δὲν ἦτο ἐπίφοβον καὶ ἔκαμε βῆμα μέσα εἰς τὸ νερόν. Ἀκόμη ἔν. Μεταξὺ τῶν πλατέων κεράτων ἔλαμπε τῶρα καθαρώτερα καὶ τι φωτεινόν, καὶ τι βροδόχρουν. Μήπως ἡ ἀλκὴ ἔφερεν ἐπὶ τῶν νύτων ὀλόκληρα ὀράγματα ἀγρίων βόδων;

Ἐὸ πλήρωμα ἔκαμεν ὀλίγας πρυσεκτικὰς κινήσεις μὲ τὰς κώπας. Ἡ ὀλκᾶς διημιλύθη πρὸς τὴν ἀλκὴν. Διημιλύθη τὸν τινὰ μόνον τοῦ τὸ πλοῖον πλησιάζον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὸν καλάμιθνα.

Ἡ ἀλκὴ ἐβάδισεν ἠρέμα ἐντὸς τοῦ νεροῦ, μὲ προσοχὴν καταβιάζουσα τοὺς πόδας, διὰ νὰ μὴ περιπλεχθῇ εἰς τὰς ρίζας τοῦ βυθοῦ.

Τῶρα ἔβλεπαν πλέον καθαρὰ ὑπεράνω τῶν κεράτων πρῶτον κόρης, μὲ ξανθὰ μαλλιά. Ἡ ἀλκὴ ἔφερεν ἐπὶ τῶν νύτων

της μίαν από τὰς Νύμφας ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἐπερίμεναν νὰ ἴδωσιν, αἱ ὁποῖαι φυσικὰ δὲν ἠποροῦσαν νὰ μὴ ὑπάρχουν εἰς τὸν πρωτόγονον τοῦτον κόσμον.

Τὸ πλῆθος ἐπὶ τῆς ὀλκάδος κατελήφθη ὑπὸ ἱερᾶς φρικιάσεως. Εἰς ἓκ τῶν ἀνθρώπων, Σικελὸς τὴν καταγωγὴν, ἐνθυμήθη τὸ ἄσμα, τὸ ὁποῖον ἐτραγουᾷ εἰς τὴν νεότητά του, ὅταν ἔπαιζεν εἰς τὰ ἀνθοστόλιστα πεδία τῶν Συρακουσῶν.

Ἦρχισε νὰ ψιθυρίζῃ:

«Νύμφη Ἀρέθουσα, Νύμφη ἀνθογέννητη, τὸ ποῦ τρέχεις εἰς δάση καὶ ἀγρούς, λευκὴ καθὼς τοῦ φεγγαριοῦ τὸ φῶς».

Καὶ ὅταν οἱ θαλασσοδαρμένοι ἄνδρες ἤκουσαν τοὺς λόγους, ἐπροσπάθησαν νὰ καταβιάσων τὴν ἠχὴρὰν καθὼς ἢ βροντὴ τῆς τρικυμίας φωνῆς των, διὰ νὰ τραγουδήσουν:

«Νύμφη Ἀρέθουσα, Νύμφη ἀνθογέννητη».

Τὸ πλοῖον ἔστρεφεν ὀλονὲν πλησιέστερα πρὸς τὸν καλαμῶνα. Δὲν ἤθελαν διόλου νὰ προσέξουν ὅτι ἤδη ἀπαξ ἢ δεῖς εἶχαν ἀλακώσῃ μὲ τὴν τρόπιν τὸν πυθιμένα.

Ἀλλὰ τὸ νεαρὸν πλάσμα τοῦ θάσου ἐκάλητο καὶ ἔπαιζεν ὀπίσω ἀπὸ τὰ κέρατα τῆς ἀλκῆς. Μίαν στιγμὴν ἐκρύπτετο καὶ τὴν ἄλλην ἀνυψώμετο νὰ ἴδῃ. Δὲν ἐκράτει τὴν ἀλκὴν, τὴν ὠδήγει νὰ προχωρήσῃ παραμέσα εἰς τὸν ποταμὸν.

Ὅταν τὸ ὑψίπουν ζῆρον ἐπροχώρησεν ὀλίγα μέτρα ἐμπρὸς, αὐτὴ τὸ ἐβίωπευσε διὰ νὰ σταματήσῃ. Ἰκλινε ὀλίγον καὶ ἔδρεψε κρίνα τοῦ νεροῦ. Οἱ ἄνδρες τοῦ πλοίου ἔρριψαν ἐντροπαλὰ βλέμματα πρὸς ἀλλήλους. Ἡ Νύμφη λοιπὸν ἤλθε μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ δρέψῃ τὰ λευκὰ κρίνα, τὰ ὁποῖα ἐταλαντεύοντο ἐπάνω εἰς τὸ ρεῖμα τοῦ ποταμοῦ. Δὲν ἤλθε χάριν τῶν Ῥωμαίων ναυτῶν.

Τότε ὁ Σιλβίος Ἀντώνιος ἀνέσυρεν ἓνα δακτύλιον ἀπὸ τὸν δάκτυλον, ἐφίναξε δυνατὰ, ὥστε ἡ Νύμφη ἐγύρισε νὰ τὸν ἴδῃ, καὶ τῆς ἔρριψε τὸν δακτύλιον.

Αὐτὴ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα καὶ ἔπιασε τὸν δακτύλιον. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἤρχισαν νὰ λάμπουν. Ἠκλινε τὴν χεῖρα ζητοῦσα καὶ ἄλλον. Ὁ Σιλβίος Ἀντώνιος τῆς ἔρριψε ἀκέρμη ἓνα. Αὐτὴ διὰ μιᾶς τότε ἔρριψε τὰ κρίνα εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ὠδήγησε τὴν ἀλκὴν παραμέσα εἰς τὸ νερὸν. Ἰνίστε ἐστέκετο, ὁ

Σιλβίος Ἀντώνιος τῆς ἔρριπτε τότε ἓνα δακτύλιον καὶ τοιοῦτοτρόπως τὴν ἐδελέαζε νὰ προβαίῃ.

Ἐξάφνω παρήτησεν αὐτὴ κάθε δισταγμὸν. Ἰὼς τὸ πρόσκιπὸν τῆς ἀνέβη ἐρύθημα. Ἰπλησίαζε πλέον τὸ πλοῖον μόνη τῆς, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴν δελεάζουν. Ἡ ἀλκὴ ἐμῆθη εἰς τὸ νερὸν μέχρι τῆς ἡμισπλάτης. Ἦτο ἐντελῶς ὑποκάτω τοῦ χείλους τοῦ καταστρώματος.

Καὶ τότε ἔκυψαν οἱ ναῦται ἀπὸ τὸ θωράκιον, διὰ νὰ βοηθήσουν τὴν ἠραϊαν Νύμφην ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸ πλοῖον, εἰς τὸν ἄν τυχὸν ἤθελε νὰ ἐμῆθῃ εἰς αὐτό.

Ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἠτένιζε κανένα ἄλλον παρὰ τὸν Σιλβίον Ἀντώνιον, ὅστις μὲ δακτυλῖδια καὶ μαργαριτάρια στολισμένος ἐστέκετο λαμπρὸς ὡς ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. Καὶ ὅταν ὁ Ῥωμαῖος νεανίας παρετήρησεν ὅτι πρὸς αὐτὸν ἦσαν ἐστραυμένοι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Νύμφης, ἔκυψεν ἐμπρὸς περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον. Ἦν ἐφίναξαν νὰ προσέξῃ καὶ νὰ πατῇ στερεὰ διὰ νὰ μὴν πέσῃ εἰς τὸ νερὸν.

Ἀλλ' ἡ συμβουλή των ἐπήγε εἰς μάτην. Βέβαιον δὲν εἶναι εἰς τὴν Νύμφην μ' ἐν δυνατὸν τίναγμα ἔσυρε πρὸς ἑαυτὴν τὸν Σιλβίον Ἀντώνιον ἢ εἰς ἄλλο τίποτε συνέθη, τέλος πάντων αὐτὸς ἦτο ἔξω τοῦ πλοίου, πρὶν κανεὶς σκεφθῇ νὰ τὸν ἀρπάσῃ.

Ἐν τούτοις κίνδυνος δὲν ὑπήρχε μὴπως πνιγῇ ὁ Σιλβίος Ἀντώνιος. Ἡ Νύμφη ἐξέτεινε τοὺς βροδοχρούς βραχιονὰς τῆς καὶ τὸν ἐκράτησε. Μόλις αὐτὸς εἶχεν ἐγγίσει τὸ νερὸν. Ἦν ἴδιαν στιγμὴν τὸ ὑποζύγιόν τῆς ἔκαμε μεταβολὴν, ἐπήδησε ἀπὸ τὸ νερὸν καὶ ἔγινεν ἄφαντον μέσα εἰς τὸ θάσος. Καὶ δυνατὸς ἠκούσθη ὁ γέλιος τῆς ἀγρίας ἀμαζόνος, ὅταν ἀπήγαγε τὸν Σιλβίον Ἀντώνιον.

Ὁ Γαληνᾶς καὶ οἱ ἄνδρες τοῦ ἐστάθησαν μίαν στιγμὴν κατεπτοημένοι. Ὅπως ὅταν κινδυνεύῃ πλοῖον νὰ βυθισθῇ, μερικοὶ ἀπέβαλαν τὰ ἐνδύματα, διὰ νὰ κολληθῶσιν πρὸς τὴν ξηρὰν. Ἀλλ' ὁ Γαληνᾶς τοὺς διέταξε νὰ μὴ κινηθοῦν.

«Χωρὶς ἀμφισβόλιαν τοῦτο εἶναι τὸ θέλημα τῶν θεῶν», εἶπε. «Τούτου χάριν ὠδήγησαν τὸν Σιλβίον Ἀντώνιον διὰ μυρίων τρικυμιῶν εἰς τὴν ἀγνωστον ταύτην γῆραν. Ἄς χαρῶμεν, διότι

έγιναμεν ὄργανα τῆς Πελησεΐδος των. Ἄλλα καὶ μὴν προσπα-
θοῦμεν νὰ ἐμποδίσωμεν αὐτήν».

Καὶ οἱ ναῦται εὐπειθῶς ἔλαβαν πάλιν τὰς κίπτας εἰς χεῖρας
καὶ ἀνέπλευσαν τὸν ποταμὸν, τὸν ῥυθμὸν τῆς κωπηλασίας συν-
οδεύοντες μὲ τὸ ἤσυχον ψιθύρισμα τοῦ ἔσματος τῆς Ἀρελοῦσης.

***

Εἰς τὸ τέλος αὐτῆς τῆς διηγήσεως ἡ δὲ ἐννοῆ πλεόν δ' ὁδοιπό-
ρος τί σημαίνουν τὰ γράμματα, τὰ ὅποια ὑπάρχουν χαραγμένα
εἰς τὸν βράχον. Θὰ ἤμπορῆ νὰ ἰδῆ τὴν ἀλκὴν μὲ τὰ πολυ-
κλαδα κέρατα καὶ τὴν ὀγκώδη μὲ τὰς μακρὰς κίπτας. Κανεὶς δὲν
ἀπαιτεῖ νὰ ἰδῆ τὸν Σιλβιον Ἀντιώνιον καὶ τὴν ἰσραεὶν Βασι-
λισσαν τοῦ δάσους, διότι διὰ νὰ ἰδῆ κανεὶς αὐτοὺς εἶναι ἀνάγκη
νὰ βλέπῃ μὲ τὰ μάτια τῶν παλαιῶν λογογράφων.

Καὶ ἡ ἐννοήσι καὶ τοῦτο, ὅτι τὰ γράμματα τὰ χαραγμένα
εἰς τὸν βράχον προέρχονται ἀπὸ τὸν ἴδιον Σιλβιον Ἀντιώνιον
καὶ ὅτι ἡ διήγησις εἶναι ἰδική του. Ὁ Σιλβιος Ἀντιώνιος τὴν
παρέδωκεν εἰς τοὺς ἀπογόνους του λέξιν πρὸς λέξιν. Ἦξευρε
ὅτι αὐτοὶ θὰ ἠσθάνοντο μεγάλην χαρὰν νὰ γνωρίζουν ὅτι κατὰ-
γονται ἀπὸ τοὺς ἐνδόξους εἰς ὅλον τὸν κόσμον Ῥωμαίους.

Ἄλλα φυσικὰ ὁ ξένος δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ πιστεύῃ, ὅτι καμ-
μία ἀπὸ τὰς Δρυάδας Νύμφας τοῦ Πανός περιέτρεξέ ποτε τὰς
ὄχθας ταύτας τοῦ ποταμοῦ. Ἦμπορεῖ πολὺ καλὰ νὰ ἐννοήσῃ
ὅτι μία ἀγρία φυλὴ διέτρεχε τὰ παρθένα θάλασσαν καὶ ὅτι ἡ ἀμα-
ζών τῆς μεγάλης ἀλκῆς ἦτο ἡ κόρη τοῦ βασιλέως, ὅστις ἐξου-
σίαζε τοὺς πτωχοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὅτι ἡ κόρη ἔταν
ἀπῆγε τὸν Σιλβιον Ἀντιώνιον, μόνον τὰ στολίδια τοῦ ἠμελε νὰ
τοῦ ἀρπάσῃ! Καὶ ὅτι τὸν Σιλβιον Ἀντιώνιον δὲν ἐστοχάσθη
κἄν, δὲν ἤξευρε κἄν ἂν εἶναι ἀνθρώπος ὅπως αὐτῆ.

Καὶ ὁ ταξιδιώτης ἠμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι τοῦ Σιλβίου Ἀντι-
ώνου τὸ ὄνομα δὲν ἦ ἀπαρμένον ἕως σήμερον εἰς τὴν ἐνθύμησιν
τῶν ἀνθρώπων, εἰάν ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ὁ ἴδιος ἀνὴρ. Ἦμπορεῖ
ν' ἀκούσῃ, πῶς ὁ Ῥωμαῖος νεανίας ἀνιρρήθη ἀπὸ
τὴν πτωσίαν τοῦ διὰ τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἀνάγκης καὶ πῶς
ἀφ' οὗ ἐπέραςε ζωὴν περιφρονημένου δούλου μεταξὺ τῶν ἀγρίων,
ἔγινε βασιλεὺς των. Αὐτὸς ἦτο ὅστις κατὰ τῶν ἀρχαίων ἐκεῖ-

νων δασῶν εἰσήλασε μὲ πῦρ καὶ μὲ σίδηρον. Ἀνήγειρε τὴν
πρώτην στερεὰν κατοικίαν. Κατεσκεύασε πλοῖον καὶ ἔσπειρε
τὸν καρπὸν τῆς γῆς. Ἦθεσε τὰ θεμέλια τοῦ κατόπιον μεγαλείου
τῆς Κουγγαχάλας.

Καὶ ὅταν ὁ ταξιδιώτης ἀκούσῃ αὐτά, θὰ βίψῃ πλεόν μὲ μεγα-
λειτέραν χαρὰν τὸ βλέμμα του ἐπάνω εἰς τοὺς ἀγροὺς παρὰ
πρὶν. Διότι μολονότι τῆς πόλεως τὸ ἔδαφος μετεβλήθη εἰς ἀγροὺς
καὶ λιβάδια καὶ ὁ ποταμὸς ῥέει χωρὶς νὰ τὸν διατρέχουν ὀγκώ-
δες, ἀλλ' ἡ γῆ αὕτη εἶναι, ἡ ὅποια τὸν κάμνει νὰ βλέπῃ εἰκό-
νας τοῦ παρελθόντος καὶ ν' ἀναπνέῃ τὸν ἀέρα τῶν ὀνείρων.

Μετάφρασις Γ. Σ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΛΛΑΣ

Ο Υπουργός της Παιδείας κ. Πα-
ναγιωτόπουλος υπέβαλεν εις την
Βουλήν σειράν νομοσχεδίων, δι' ἣν
αναδιοργανοῦται τὸ Υπουργεῖον καὶ
ἀνακαινίζεται καὶ διαρρυθμίζεται ἡ
ἐκπαίδευσις καθ' ὅλους αὐτῆς τοῦς
βαθμοὺς καὶ κλάδους.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Ο γνωστός ἀρχαιολόγος καὶ ἀρ-
χαιοδιδάχτης καθηγητῆς Finders Pe-
trie ἀνεκάλυψε παρὰ τὰς θύρας τῆς
Αἰγύπτου τάφον περιέχοντα θησαυ-
ρὸν δολοκλήρον χρυσῶν κοσμημά-
των. Εἶναι δὲ ταῦτά περιδέραια καὶ
φέλια θαυμασιῶς ἐξεργασμένα, ἀνα-
γόμενα εἰς τὴν 17ην δυναστείαν. Ἐὰ
εβρήματα τοῦ Petrie πρόκειται νὰ
πλουτίσουν τὸ μουσεῖον τοῦ Ἰδρι-
βούργου.

ΑΜΕΡΙΚΗ

Τὸ προσεχὲς θέρος θὰ γίνῃ ἡ νέα
ἐξερεύνησις τοῦ νοτίου πόλου ὑπὸ
τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πλοιάρχου Ροβέρ-
του Σκότ. Τὰς δαπάνας τῆς ἀπο-
στολῆς ταύτης καταβάλλει ἡ βασι-
λικὴ γεωγραφικὴ εἰσαγγελία τοῦ Λον-
δίνου. Σκαπὸς κύριος τοῦ Σκότ
εἶναι ἡ κατάκτησις τοῦ νοτίου πό-
λου, ἀλλὰ συναφῶς πρὸς τοῦτο καὶ ἡ
μελέτη τῆς βιολογίας καὶ τῆς χλω-
ρίδος εἰς τὰς ἀνταρκτικὰς θαλάσσας.

— Ἀπὸ τῆς 1ης Ἀπριλίου 1910
αἱ σιδηροδρομικαὶ εἰσαγγελίαι τῆς Πο-
λιτείας τῆς Ν. Ὑόρκης ὑποχρεοῦν-
ται νὰ μεταχειρίζονται μηχανὰς περ-
μαινομένας μόνον διὰ πετρελαίου
εἰς τὰς διερχομένας διὰ θαλασσῶν
μερῶν γραμμὰς. Ἡ ὑποχρέωσις αὕτη
θὰ διαρκῆ κατ' ἔτος ἀπὸ 15 Ἀπρι-
λίου μέχρι 1 Νοεμβρίου, ἤτοι καθ'
ὅν χρόνον ἕνεκα τῆς θερμότητος

τοῦ καιροῦ εἶναι εὐφλεκτα τὰ δάση,
θὰ ἐπιτρέπεται καὶ ἡ χρῆσις γαιαν-
θράκων ἀλλὰ μόνον κατὰ τὰς νύ-
κτας, διότι ἡ νυκτερινὴ θερμότης,
ἀφθόνως κίττουσα ἐπὶ τῶν φυλλω-
μάτων, ἐμποδίζει τὴν ἐκ τῶν σπι-
θῆρων τῶν μηχανῶν ἀνάφλεξιν. Εἰς
τὰ μέτρα ταῦτα ἠναγκάσθη νὰ
προβῆ ἡ ἀμερικανικὴ κυβέρνησις
κατόπιν τῶν φροδερῶν κερκαλῶν, αἱ
ὁποῖαι κατὰ τὸ πῆρος τοῦ 1908
κατέστρεψαν ἀπερὶ πάντας ἐκτάσεις
θαλασσῶν καὶ ἀνέπλησαν τόσου καπνοῦ
τὴν ἀτμόσφαιραν, ὥστε σκότος βαλὺ
ἐκάλυψε τὴν Ν. Ὑόρκην, καὶ τὰ
ἀτμοκλάσια ἐν πλήρει μισομυρίῳ
ἠναγκάσθησαν νὰ διακόψουν τὰ τα-
ξιδιά των.

ΓΑΛΛΙΑ

Ἡ «Ἐπίσημος Ἐφημερίς» δημο-
σιεύει στατιστικὴν τῶν σιδηροδρο-
μικῶν τῆς Γαλλίας κατὰ τὴν 1 Ἰα-
νουαρίου 1909. Κατὰ τὴν στατιστι-
κὴν ταύτην ἡ ὅλη ἔκτασις τῶν
σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τῶν δια-
φόρων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἀνῆρχετο
εἰς 322.057 χιλιόμετρα, ἐνῶ τὴν 1 Ἰα-
νουαρίου 1908 ἀνῆρχετο εἰς 371.779
χιλιόμετρα. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν
χιλιομέτρων καταλαμβάνεται κατὰ χώ-
ρας ὡς ἑξῆς :

Γερμανία	59.034
Ἀυστροουγγαρία	42.636
Βέλγιον	1.969
Βουλγαρία	1.631
Δανία	3.484
Ἰαπωνία	14.807
Γαλλία	48.123
Μεγάλῃ Βρετανία	37.203
Ἰταλία	1.241
Ἰταλία	16.718
Λουξεμβούργον	512
Νορβηγία	2.873
Ὀλλανδία	3.100

Πορτογαλλία	2.894
Ῥουμανία	3.243
Ῥωσία	58.843
Σερβία	678
Σουηδία	13.632
Ἑλβετία	1.539
Τουρκία	1.557
Μάλτα, Ἰερσέη, Μάν	110

— Κατὰ τὴν «Nature» ἡ παγκό-
σμιος παραγωγή χρυσοῦ κατὰ τὸ
1909 εἶναι ἀνωτέρα τῆς τοῦ 1908,
ἀνερχομένη εἰς τὸ τεράστιον πο-
σὸν τῶν 2,300 ἑκατομ. φράγκων.
Πλέον τοῦ ἑνὸς τρίτου τοῦ ὅλου
ποσοῦ παρέχει ἡ Ἀφρική.

Εἰς τὸ Ἰνδοκίνα κατὰ τὸ
1909 παρατηρεῖται ἡ μεγαλειτέρα
ἀβῆσις ἀνερχομένη εἰς 30 ἑκατομ.
Ὁ Καναδὸς, αἱ Ἰνδομένη Πολιτεῖαι
καὶ τὸ Μεξικὸν ἔχουν ἀβῆσιν ἀνά
6 — 10 ἑκατομ., ἐνῶ ἐξ ἄλλου ἡ
παραγωγή τῆς Αὐστραλίας ἤλατ-
τώθη κατὰ τὸ αὐτὸ ποσὸν περίπου.
Ἡ ἀβῆσις τῆς παραγωγῆς ἐν Ῥω-
σίᾳ ὑπερέβη τὰ 15 ἑκατομμύρια.

Ἰσοῦ οἱ ἀκριθεῖς ἀριθμοὶ ἐν συγ-
κρίσει πρὸς τὴν παραγωγὴν τοῦ
1908 (εἰς ἑκατομ. φράγκων).

	1909	πρὸς τὸ 1908
Ἰνδοκίνα		
Ἰνδοκίνα	765	+10,5
Ῥωσία	64	+2,6
Αὐτικὴ Ἀφρική	23	+5,7
Σύνολον Ἀφρικῆς	852	+26,4
Καναδὸς	53,7	+6
Ἰν. Πολιτεῖαι	490,5	+9,7
Ἀυστραλία	103	+7
Μεξικὸν	130	+7,5
Ἰνδία	52,5	+0,7
Ῥωσία	171	+16
Κίνα, Ἰαπωνία καὶ Κορέα	55	+2
Ἄλλαι χώραι	137,5	+9,2
Σύνολον	2303,2	+70,5

— Κατὰ τὴν «Revue Scientifi-
que», τῆ 1830 ἦσαν γνωστὰ περὶ
τὰ 73.588 διάφορα εἶδη ζῴων· τῆ
1881 τὰ γνωστὰ εἶδη ἀνῆρχοντο
εἰς 811.653. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ μέσον
ὄρον ἀνακαλύπτονται ετησίως περὶ
τὰ 12.000 νέα εἶδη, ὑπολογίζονται
εἰς 600.000 τὰ σήμερον γνωστὰ.
Ὅσον μέγας καὶ ἐν φαίνεται ὁ

ἀριθμὸς οὗτος, εἶναι βεβαίως ἐλάχι-
στος ἀπέναντι τοῦ ὅλου ποσοῦ
τῶν εἰδῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆνης σφαι-
ρας ζῴωντων πλασμάτων. Οἱ ἐντομο-
λόγοι ὑπολογίζουσι δὲ τὰ 250.000
εἶδη γνιστῶν μέχρι σήμερον ἐντό-
μων ἐκπροσωποῦν μόλις τὸ δέκα-
τον τῶν πραγμάτων ὑπαρχόντων.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Κατὰ τὸ λήγον χειμερινὸν ἐξά-
μηνον ἐφοίτησαν εἰς τὰ 21 γερμα-
νικὰ πανεπιστήμια 52.407 φοιτηταί,
ἐξ ὧν 1.856 γυναῖκες, ἠεροδόθησαν
δὲ τῶν μαθημάτων 1.257 ἀκροῦται,
ἐξ ὧν 1.923 γυναῖκες. Κατὰ τὸ
παραλθὸν ἀκαδημαϊκὸν ἔτος οἱ φοι-
τηταὶ ἦσαν 48.730 καὶ πρὸ δεκαε-
τίας μόλις 32.300. Ἐκ τῶν φοιτη-
τῶν τούτων 1.400 εἶναι ξένοι, μεταξὺ
τῶν ὁποίων οἱ πλείστοι Ἰῶσαι,
ἤτοι 1.858.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Ὁ νέος ὀλλανδικὸς νόμος περὶ
προστασίας τῶν παιδίων ἐτέθη εἰς
ἐφαρμογὴν ἀπὸ τῆς 1ης Δεκεμβρίου
παραλθόντος ἔτους. Μερικῶς ἀφ'
ἐνός περὶ τῶν παιδίων, ὅσα τυραν-
νοῦσιν οἱ γονεῖς ἢ οἱ κηδεμόνες, καὶ
ἐξ ἄλλου περὶ τῶν παιδίων, ὅσα
ἀπαθροῦνται καὶ παρεκτρέπόμενα
ἔχουσιν ἀνάγκην εἰδικῆς ἐπανορθω-
τικῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδείας.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Ἀπὸ τινος παρατηρεῖται εἰς τὴν
Ἰσπανίαν μεγάλη τάσις πρὸς ἰσπαν-
οὺς ἐπιθέσεις καὶ συνδικάτων ἐργα-
τικῶν, μετέχουσι δ' ἐνεργῶς εἰς
τοῦτο καὶ οἱ γυναῖκες. Ὡς τὸς ἰσπανοὺς
δοχάτως εἰς τὴν Μαδρίτην συνδικά-
των τῶν ἐργαζομένων βαπτιστῶν, κεν-
τιστριῶν, πλοιοποῶν κλπ. Αἱ μετέ-
χουσαι τοῦ συνδικάτου ὑποχρεοῦν-
ται: α') νὰ μὴ ἐργάζονται καὶ νὰ
μὴ βῆθουν εἰς ἄλλους ἐργασίαν τὰς
Κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτάς, β') νὰ
μὴ κάμνουν «νυκτερίαι», ἐν δὲ
τῆσιν ἐπιθέσει πρὸς τοῦτο ἀνάγκη,
νὰ λαμβάνουν ἐκ τῶν προτέρων τὴν
συγκατάθεσιν τοῦ προεδροῦ τοῦ
συνδικάτου καὶ γ') νὰ μὴ ἐπιτρέ-

που εντός των καταστημάτων, ένθα εργάζονται, οίανδήποτε πράξιν αντί-δάλνουσαν εις τά χρηστά ήθη και εις την ήθικήν, αποπεμπομένης εκ του συνδικάτου πάσης εργατικής παρεκτροπομένης.

ΙΤΑΛΙΑ

Η Ιταλική κυβέρνησις από πολλών ήδη έτων έπεδόθη εις την ανα-

δάσει των όρεινών μερών, δια εξ άπρονουσίας άπεφιλήθησαν κατά τό παρελθόν. Έντός τριάκοντα έτων υπολογίζεται ότι άνεδασιήθησαν 480 χιλιάδες στρεμμάτων εις 35 επαρχίας. Προσπάθεια γίνεται επίσης όπως αναδασοποιήσιν και ιδιωτικά γαία, διανεμομένων διορεάν δένδρων προς τον σκοπόν τούτον εκ φυτωρίων του δήμου.

ΜΙΚΡΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΔΙΑ ΝΑ ΠΡΟΦΥΛΑΤΤΩΣΙ ΤΑ ΤΕΚΝΑ ΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΤΥΦΛΩΣΕΩΣ

Μεταξύ της τρίτης και της όγδόης ήμέρας από της γεννήσεώς των, τά βρέφη προσβάλλονται ένιστε υπό σοβαράς ασθενείας των όφθαλμών, καλουμένης κοινώς όφθαλμίας των νεογνών.

Όταν διαγνωσθή έγκαιρως, θεραπεύεται. Μη διαγνωσσομένη όμως, ή παραμελουμένη, δύναται νά έχη δυσάρεστους συνεπείας.

Τά νεογνά σπανιότατα υποφέρουσιν από άλλην ασθένειαν των όφθαλμών όθεν ή όφθαλμία ειδικώς αναγνωρίζεται. Τα βλέφαρα παραμένουσιν έρυθρά, πρησιμένα και ακίνητα, αφίνοντα νά εκρέη εξ αυτών πύον φαίδον ή κιτρινωπόν, χρωματισμένον ένιστε υπό όλίγου αίματος.

Μετά πάροδον ήμερών τινων (σπανίως περισσοτέρων των δέκα), τό πύον προσβάλλει τον κερατοειδή χιτώνα του όφθαλμού, όστις φλογίζεται και καταστρέφεται. Μετά τούτο ο όφθαλμός γίνεται μικρότερος και έντελής λευκός. Και τό παιδίον μένει τυφλόν εφ' όρου ζωής!

Είναι βεβαιωμένον ότι οι ήμίσεις και πλέον εκ των Ισπανικών τυφλών όφείλουσι την κατάστασιν αυτών εις την αίτιαν ταύτην. Όλίγη

προσοχή εκ μέρους των γονέων θα προσφύλαττε τά τέκνα αυτών από του δυστυχήματος του αίονίου σκοτους.

Πολλαι προσεκτικαι μαται επιδεικνύουσιν έγκαίριος τό βρέφος εις τον Ιατρόν. Άλλοίμονον όμως όταν άρχίσουν τά «δέν είναι τίποτε, κατεβασιά είναι, μη άνησυχήτε» ή «νά πλυθή τό μάτι με όλίγο γάλα της μητέρας και τά περάση». αι ήμέραι παρέρχονται, τό κακόν αυξανει, όταν δ' επί τέλους ζητηθή ή βοήθεια του Ιατρού, είναι πλέον άργά.

1ον. Πώς προφυλάξεις κρένει νά λάβη ή μητηρ.

Πάσα γυνή, ήτοι και τελείως ήτοι άνωμα, προκειμένη νά γίνη μητηρ, άφίλει μέχρι της τελευταίας στιγμής νά προετοιμασθή ει' όλων των μέσων άσχημάς καθαριότητος, τά όπλα, είτε Ιατρικά, είτε μαλα δύναται νά τη υποδείξωσι.

2ον. Πώς νά προφυλαχθή τό παιδίον.

Ενώπις ήμια τη γεννήσει και πρό πάσης άλλης κλύσεως, πρέπει νά καθαρισθώσι μετά μεγίστης προσοχής τό πρόσωπον και ιδίως τά βλέφαρα και αι άκρα των βλεφαρίδων, διά βάρβακος καθαρού βρεγμένου

έντός διαλύσεως βορικοϋ όξέος. Είς πᾶσαν πλύσιν του παιδίου τά προηγῆται ή διά βορικοϋ όξέος απολύμανσις των όφθαλμών. Αι χείρες της αναλαμβανούσης την φροντίδα ταύτην πρέπει πάντοτε προηγουμένως νά πλύνωνται και νά σκουπίζωνται διά καθαροϋ μάκτρου. Ηών δ,τι πλησιάζει τους όφθαλμούς του βρέφους δέον νά είναι απολύτως καθαρόν. Το ύδωρ, τά υφάσματα και πᾶν ό,τι έχρησιμοποιοήθη διά την μητέρα δέν πρέπει έπ' ούδενί λόγω νά χρησιμοποιησιν και εις τό παιδίον.

Ο άνήρ του δωματίου, έντός του όποιου παραμένει τό βρέφος, πρέπει νά διατηρηται καθαρός, ούδέποτε άπλωνομένων έντός αυτού υφασμάτων πρός στέγνωσιν.

3ον. Τι δέον γενέσθαι ήμια τη έπιδηλώσει της ασθενείας.

Δύο ήμέρας μετά την γέννησιν, εάν οι όφθαλμοί πρησιώσιν, αι δέ βλεφαρίδες είναι κολλημέναι, πρέπει νά πλυθώσι καλώς διά καθαροϋ τεμαχίου βάρβακος ή καθαροτάτου μεταχειρισμένου λινοϋ υφάσματος (μη προτιμημένου του σκόγγου), βρεγμένου διά πολυ χλιαράς διαλύσεως βορικοϋ όξέος.

Μόλις παρατηρηθή ότι ή εκροή του πύου δέν σταματά, πρέπει έσκεπόμενος νά κληθή Ιατρός όφθαλμολόγος ή μαιευτήρ, όστις θέλει επιληφθή της διαγνώσεως και της άνδεδειγμένης θεραπείας.

Πρό παντός απαιτείται ή έσον ένεστι έγκαίριος πρόληψις της επεκτάσεως της νόσου.

4ον. Προφυλάξεις ληπτέαι μέχρι έλεύσεως του Ιατροϋ.

Μέχρις οϋ έλθη ο Ιατρός αι υποδειχθείσαι πλύσεις διά διαλύσεως βορικοϋ όξέος πρέπει νά γίνωσιν ριζικότεραι, ήσπε ν' απομοκρύνηται πᾶσα βλη. Προς τούτο πλύνωμεν και τον έσωτερικόν όφθαλμόν πιέζοντας τον βρεγμένον βάρβακος, ή τό καθαρόν υφάσμα, περι τά δύο έκαστάς υπεράνω των όφθαλμών άλ-

ληλοδιαδόχως, διαστέλλοντες ελαφρώς τά βλέφαρα διά του αντίχειρος και του δείκτου.

Η χρῆσις κλύσεως δέν συνιστάται, διότι τό ύδωρ αναπέμπεται μετά περισσοτέρας του δέοντος όριμής, δύναται δέ και ν' αναπηδήσῃ προς τους ιδιούς μας όφθαλμούς.

Αι πλύσεις δέον νά επαναλαμβάνωνται, όσον συχνά τό απαιτεί ή ανάγκη, και μέχρις έκάστου τετάρτου της ώρας, ήμέρας τε και νυκτός. Το σκουδάτον δέν είναι τό είδος του χρησιμοποιουμένου υγροϋ, ήθεν και τό άπλοδόν καθαρόν χλιαρόν ύδωρ δύναται νά ύψελήσῃ, άρκει ο επανειλημμένος καθαρισμός νά εκτεληται μετά προσοχής και ριζικώς. Η διατήρησις των όφθαλμών δέν εξαρτάται, ειμή εκ της λαμβανόμενης φροντίδος, όπως παρεμποδισθή τό πύον από του νά παραμείνη διασθεν των βλεφαρίων.

Είσι των πιασχόντων όφθαλμών δέν πρέπει νά τεθώσι μανδήλια ή επίθεσμοι, δυνάμενα νά παρεμποδίσωσι την από του όφθαλμού εκροήν, ήτε νά γίνη χρῆσις καταπλασμάτων, εκτός εάν τό διαίρησεν ο Ιατρός.

Τό παιδίον άς μένη έντός καλώς άερισμένου δωματίου, έλευθεριμένον από πολλά καλύμματα. Προτιμητέος ο μέτριος φωτισμός, ούδόλως όμως άναγκαζόν τό σκοτός. Εάν παρασταλή ή ανάγκη νά φέρη τις τό παιδίον εις τό ήπαιθρον, ή επίρροια του άέρος δέν είναι επιβλαβής.

5ον. Υπάρχει φόβος μεταδόσεως της ασθενείας;

Η όφθαλμία είναι λίαν μεταδοτική. Μεταφέρεται άσφαλίως, εάν τό πύον έγγίση έτερων όφθαλμών. Όθεν οι βάρβακος και πᾶν ό,τι χρησιμοποιησεν εις τον καθαρισμόν, πρέπει νά βίετονται, ή κάλλιον νά καίνωνται, οι δ' επιληφθέντες της κλύσεως όφείλουσιν έκάστοτε νά πλύνωσι τάς χείρας, ήνα μή κινδυνεύωσι νά μεταφέρωσι την ασθένειαν εις τους ίδίους αυτών όφθαλμούς, ή εις άλλους.

Πρός αποφυγήν τέλος τῆς μεταδόσεως τῆς ὀφθαλμίας συνιστῶμεν νὰ διακοποῦν, μέχρις αἰσθητῆς βελτιώσεως ταύτης, [αἱ τρυφερότητες τῶν ἀσπασμῶν, νὰ ἐμποδιοθῆ δὲ προσέτι ἢ προσέγγισις ἄλλων παιδίων πρὸς τὸ νεογνόν.

Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν δὲν ἴδουνηθῆ νὰ προληφθῆ ἡ τύφλωσις, ἄς μὴ ἀπελπισθῶσιν οἱ γονεῖς καὶ ἰδίως ἄς μὴ παύσωσιν ἀπὸ τοῦ ν' ἀνατρέψωσι τὸ ἀόμματον παιδίον, ὡς νὰ μὴ ἐστερεῖτο τῆς δόσεως.

Ὁ ἐν Καλλιθέᾳ Ἀθηνῶν Οἶκος

Τυφλῶν, προσιτὸς εἰς τὸ κοινόν καθ' ἑκάστον ἀπόγευμα Πέμπτης, θύναται νὰ ἐπιδείξῃ τυφλὰ παιδιά ἀπολαμβάνοντα τῆς ὑπάρξεώς των, ἐργαζόμενα, ἐκπαιδευόμενα καὶ μορφούμενα, ὡς οἱ τελειότεροι βλέποντες.

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Οἴκου Τυφλῶν παρέχει εὐχαριστῶς σχετικῶς πρὸς τὴν καλλιτέρειον τῆς τύχης τῶν τυφλῶν πληροφορίας καὶ συμβουλὰς, εἰς ὅσους ἐνδιαφέρονται νὰ λάβωσι τιαύτας.

Εἰ. Α.